1949. g. 24. septembrī.

...tu karogu

LATVIA

Latvian Newspaper

Published under EUCOM Civil Affairs Division Authorisation Number UNDP 196. Publisher and Editor: Valdemārs Lambergs, Eßlingen/N., Breite Str. 6—5. Printer: Ungeheuer & Ulmer, Ludwigsburg, Körnerstr. 16. Published twice weekly. Circulation 11.000.

LATVIJA

LATVIAN NEWSPAPER

Nr. 95 (319)

Trešdien, 1949. g. 28. sept.

Iznāk trešdienās un sestdienās. Izdevējs: Latviešu Centrālā Komiteja. Galvenais redaktors: V. Lambergs; galv. red. vietnieki: M. Čuļītis un A. Klāvsons. Redaktori: A. Bolšteins, Fr. Igals, J. Jēkabsons, B. Ķīselis, H. Mindenbergs, A. Ozols, E. Raisters, L. Švarca. Redakcijas adrese: Eßlingen/N., Breite Straße 6—5, telefons 17339.

Sensacionals prezidenta Trūmena paziņojums

2. ATOMBUMBAS EKSPLOZIJA PADOMJU SAVIENĪBĀ

Ņujorka (D). — Amerikāņu radio sabiedrība Mutual Broadcasting System, atsaucoties uz sava Zviedrijas korespondenta informāciju, ziņo, ka Padomju savienībā notikusi otra atombumbas eksplozija. Sabiedrības pārstāvis Stokhohlmā Birgers Jakobsens no drošiem zviedru avotiem uzzinājis, ka 14. septembrī Dienvidkrievijā Krimas pussalas tuvumā eksplodējusi otra atombumba. Šai pašā dienā spēcīgu zemestrīci reģistrējis arī Atēnu seismografs.

Stokholmā valda pārliecība, ka atombumbas izveidošanā krieviem lielā mērā palīdzējuši vācu zinātnieki. Prof. Akselis Lincs, kas darbojas Upsalas universitātē, izteicies, ka viņš personīgi pazīstot 3 ievērojamus vācu atomfiziķus, kas labprātīgi vai piespiesti darbojas Padomju savienībā. Pirmajā vietā mināms Nobeļa prēmijas laureāts prof. Hercs no agrākās techniskās augstskolas Šarlotenburgā un 2 viņa asistenti — Poze un Mie.

Atomfiziķu aprindās Rietumeiropā nav nekāds noslēpums, ka arī pašiem krieviem ir ievērojams zinātnieks, lorda Raterforda labākais skolnieks, prof. Pēters Kapica. Savā laikā lords ziņoja toreizējam britu premjēram Baldvinam, ka Kapica ir visspējīgākais viņa skolnieks. 1920. g. kā politisks emigrants viņš ieradās Lielbritānijā no Padomju savienības. Kapicas ģeniālākais atradums bija metode izlietot visas Vidusanglijas strāvu atoma skaldīšanai tā, ka vienkāršais patērētājs to nemaz nejuta. 1935. gadā aiz pašа neuzmanības Kapica ieradās starptautiskajā fiziķu kongresā Maskavā un vairs neatgriezās. Lords Raterfords lūdza Baldvinu personīgi rakstīt Staļinam, lai ievērojamais zinātnieks varētu arī uz priekšu darboties Kembridžas laboratorijā. Stāsta, ka toreiz Staļins lakoniski atbildējis: „Sūtiet mums Raterfordu, tad jūs saņemsit Kapicu."

AP ziņo no Vašingtonas, ka vairāki ievērojami kongresa locekļi saņēmuši ielūgumus piedalīties atompētniecības komisijas sēdēs, kas notiks aiz slēgtām durvīm. Tuvākajās dienās arī Lielbritānijā notiks slepenas amerikāņu, britu un kanādiešu zinātnieku apspriedes par to izejvielu sadalīšanu, no kurām iespējams iegūt atomenerģiju. Zviedru aizsardzības ministrs svētdien paziņoja, ka Zviedrija parakstījusi vienošanos ar Norvēģiju par savu radara staciju nodošanu ziemeļu kaimiņam, lai tas varētu izdarīt lidojumus jebkādos atmosfairiskos apstākļos.

Savienotās valstis vēstures vissmagākās situācijas priekšā

Vašingtona (D). — Piektdien ASV, Lielbritānija un Kanāda vienlaicīgi publicēja vienāda satura paskaidrojumus, ka Padomju savienībā šinīs nedēļās notikusi pirmā atomu eksplozija. Tas nozīmē, ka arī krievu rīcībā ir atombumba. Šo sensācionālo ziņu pārstāvjiem paziņoja prezidents Trumens personīgi piektdienas priekšpusdienā pēc valdības sēdes. Drīzi pēc tam lielā steigā sasauca kongresa atomenerģijas komisiju uz ārkārtēju sēdi, kas notika aiz slēgtām durvīm. Jau dažas minūtes pēc prezidenta paziņojuma ziņu, ka arī Padomju savienības rīcībā ir atombumba, pārraidīja visas amerikāņu radio stacijas, pārtraucot savu kārtējo programmu.

Vēl piektdienas rītā Vašingtonā nekas neliecināja, ka pasauli pēc dažām stundām pārsteigs jauna, sensācionāla ziņa, kas radīs pilnīgu apvērsumu līdzšinējos pieņēmumos un domāšanā. Amerikāņu un pārējās pasaules preses pirmās slejas pildīja informācija par valūtu devalvāciju un Apvienoto nāciju sesiju. Kā parasti, laikrakstu pārstāvji piektdienas priekšpusdienā sapulcējās Baltajā namā, lai piedalītos prezidenta Trumena preses konferencē. Daži korespondenti zināja, ka prezidents pašreiz atrodas kabineta sēdē, bet tam neveltīja lielu uzmanību. Tad lēni atvērās durvis, un konferenču telpā ienāca prezidents Trumens sava preses šefa Šarla Rosa pavadībā.

„Kungi, klausieties uzmanīgi, šodien man jums jāziņo kaut kas sevišķs," teica prezidents. „Es domāju, ka amerikāņu tautai tiesības zināt visu, kas attiecas uz atomu pētniecību, cik tālu tas nekaitē mūsu nācijas drošībai. Tas ir arī galvenais pamats, kāpēc jums nodošu sekojošu paziņojumu: Mums ir noteikti pierādījumi, ka šais nedēļās Padomju savienībā notikusi atomu eksplozija. Kopš tā laika, kad atomenerģiju pirmoreiz atraisīja, varēja sagaidīt, ka šo jauno spēku iegūs arī citas nācijas. 1945. gada 15. novembrī ASV prezidents, Kanādas ministru prezidents un Lielbritānijas premjērs kopīgi parakstītajā deklarācijā paziņoja, ka neviena tauta nevarēs saglabāt atomieroču noslēpumu monopolu. Pēdējie notikumi vēlreiz pierāda, ka pasaulei

(Turpinājums 8. lpp.).

KOMINFORMS VAIRS PRAKTISKI NEPASTĀVOT

Belgrade (E). — Pirmdienas rītā jugoslavu komūnistu partijas organs Borba publicējis Mošes Pijades rakstu, kurā apgalvots, ka kominforms vairs praktiski nepastāvot. Pēdējos divos gados notikušas tikai divi sēdes. Kopš 1948. g. jūnija, kad no kominforma izslēdza Jugoslaviju, nav notikusi neviena sanāksme. Raksta beigās Pijade apgalvo, ka kominforms nav attaisnojis Maskavas cerības un tāpēc politbirojs tā darbību praktiski paralizējis.

LATVIJAS VICEKONSULS APSVEIC KANĀDAS ĢENERĀLGUBERNĀTORU

Septembrī Ņufaundlendā viesojās Kanādas ģenerālgubernātors feldmaršals viskonts Aleksanders, kas bija britu militārās misijas loceklis Rīgā 1918. g. Kopš tā laika ģenerālgubernātors labi atceras mūsu valsts prezidentu K. Ulmani, ģenerāli Balodi un ģen. Berķi. Viesošanās laikā viskonts Aleksanders pieņēma Latvijas vicekonsulu A. Bērziņu, kas viņu apsveica latviešu tautas vārdā. Vicekonsula meita Aleksandera kundzei pasniedza ziedus. Mūsu uzņēmumā no labās puses Kanādas ģenerālgubernātors feldmaršals viskonts Aleksanders, vicekonsuls A. Bērziņš un vicekonsula meita.

Tito protestē pret nāves sodu Rajkam

Budapešta (D). — Sestdien Budapeštas tautas tiesa pasludināja spriedumu agrākajam ārlietu ministram Lašlo Rajkam un 7 līdzapsūdzētajiem. Rajks notiesāts uz nāvi. Kad liktenīgie vārdi atskanēja tiesas zālē, bij. ārlietu ministrs klusā balsī atbildēja: „Spriedums ir pareizs un es to pieņemu." Ar nāvi sodīts arī Tibors Šonijs un Andrass Salajs. Bij. Jugoslavijas sūtniecības padomniekam Lazaram Brankovam un Budapeštas raidītāja direktoram Palam Justum piespriests ieslodzījums cietumā uz visu mūžu. Milans Ognienvics sodīts ar 9 gadiem cietumā. Abus militāristus — agrāko aizsardzības ministru ģenerālleitnantu Palfiju un policijas pulkvedi Belu Korondiju tiesās kara tiesa.

Pēc sprieduma pasludināšanas Rajks kategoriski atteicās iesniegt pārsūdzību. Veltīgas izrādījās arī viņa aizstāvja pūles. Brankovs un Justus paskaidroja, ka pēc apellācijas noraidīšanas viņi lūgs valsts prezidentu tos apžēlot. Pārsūdzību iesniedzis arī Šonijs un Salajs. Dažas stundas pēc tam, kad Belgradē kļuva zināms spriedums, maršals Tito aicināja pie sevis Ungārijas sūtni Sandoru un iesniedza viņam personīgi protesta notu. Tās ievadā Budapeštas prāvu Jugoslavija nosauc par „juridisku farsu". Visiem apsūdzētajiem jau iepriekš bija pateikts, kādos noziegumos viņiem jāatzīstas. Prāva pret Rajku īstenībā bija apsūdzība pret Jugoslaviju.

Tanī pašā dienā arī jugoslavu komūnistu pratijas organā Borba iespiests centrālkomitejas locekļa Mošes Pijades raksts, kurā norādīts, ka Rajka prāva ir jauns Padomju savienības agresijas akts, lai kaitētu Jugoslavijai. Līdzīgas prāvas 1936. un 1937. g. notika arī Maskavā, kurās prominentiem komūnistiem bija jāatbild par spiegošanu Vācijas labā. Bet vēlāk tas tomēr netraucēja Padomju savienību parakstīt draudzības un neuzbrukšanas līgumu ar Vāciju un uzdzert veselību Hitleram. Tāpēc nav svarīgi, ka Budapeštā uz apsūdzības sola nosēdināts Rajks. Viņa vietā tikpat labi tur varēja sēdēt arī ungāru komūnistu partijas ģenerālsekretārs Rakoši, jo Padomju savienība daudzas valstis praktiski pārvērtusi „par saviem policijas iecirkņiem".

Svētdien Rajka prāvai radio uzrunu Ņujorkā veltīja arī Jugoslavijas ārlietu viceministrs Beblers. „Budapeštas procesam," teica viņš, „vajadzēja pierādīt, ka Jugoslavija gatavo agresiju pret Ungāriju. Īstenībā iznāca otrādi, jo pierādījās, ka šo agresiju gatavo Padomju savienība pret Jugoslaviju." Uzrunas beigās Beblers kategoriski atsauca Rajka apgalvojumus, ka 1941. gadā viņi bijuši koncentrācijas nometnē Francijā un jau toreiz sprieduši par sadarbību abu valstu starpā. „Šie apgalvojumi ir nepatiesi," teica Beblers, „jo toreiz kā virsnieks es cīnījos partizānu rindās pret vāciešiem."

GRIEĶU NEMIERNIEKI SĀKUŠI NO JAUNA PULCĒTIES

Londona (F). — Daily Telegraph Vīnes korespondents ziņo, ka sakautie grieķu nemiernieki sākuši atkal organizēties un pulcēties Bulgārijā. Laikraksts sakās zinām, ka pret Grieķiju paredzēta jauna ofensīva nākamā gada sākumā. Bulgārija pašreiz izbūvējot stratēģiski svarīgus ceļus, kas beidzoties Grieķijas pierobežā. Šī rosība nozīmējot, ka plānota plaša vēriena ofensīva. Esot pazīmes, ka no Albānijas kā izejas bazes uzbrukumam pret Grieķiju Maskava atteikusies.

Līdzšinējās neveiksmēs vainojama Padomju savienība, saka Bevins

Ņujorka (D). — Debašu turpinājumā pirmdien Apvienoto nāciju pilnsapulcē plašu runu teica britu ārlietu ministrs Bevins. Viņš bija pirmais valstsvīrs, kas runāja pēc prezidenta Trūmena paziņojuma par atomu eksploziju Padomju savienībā un pēc Višinska priekšlikuma parakstīt piecu lielvalstu „miera paktu". Runas sākumā britu ārlietu ministrs norādīja, ka UN trīs gadus notikušas sarunas par atomieroču kontroli. Tās visas beidzās nesekmīgi, atduroties uz Padomju savienības stūrgalvīgajiem argumentiem, ka kontrole būtu „iejaukšanās valstu suverenajās tiesībās". Tikmēr, kamēr Maskava neatstās savu gliemežvāku un nepacels dzelzs aizkaru, nav nekādu izredžu, ka mēs vienosimies arī nākotnē," teica Bevins.

Tad britu ārlietu ministrs atgādināja klausītājiem septiņu nedēļu ilgās sarunas Maskavā par Vācijas miera līgumu un konstatēja, ka tur padomju valstsvīru teiktās runas un argumenti uz mata atgādina tos, ko pirms dažām dienām deklarēja Višinskis UN. Runas turpinājumā Bevins pieminēja Bulgārijas, Ungārijas un Rumānijas pakļaušanu un atcerējās Masarika traģisko nāvi. Lai gan viņš tieši nenorādīja, kas šajos notikumos vainojams, klausītājiem bija skaidrs, ka tā ir Padomju savienība. Ar ironiju britu ārlietu ministrs tālāk jautāja, kā gan var savienot Maskavas „miera gribu" ar draudiem un karaspēka kustībām Jugoslavijas pierobežā. „Es būšu priecīgs," runu beidzot sacīja Bevins, „ja Višinska priekšlikumus akceptēs viņa paša valdība un Padomju savienība beigs apdraudēt pasaules mieru."

Tanī pašā dienā runu teica arī Jugoslavijas ārlietu ministrs Kardelijs, aicinot Kremli izbeigt provokācijas pret Jugoslaviju. Maskava izlietojot visus līdzekļus, pat karaspēka kustību, lai ietekmētu Belgradi. Gada laikā, teica tālāk Kardelijs, notikuši vismaz 200 robežincidenti, ko provocēja Bulgārija, Ungārija un Albānija.

UNGĀRIJA IZRAIDA VISUS JUGOSLAVU DIPLOMĀTUS

Budapešta (E). — Pirmdien Jugoslavijas sūtniecība saņēma ungāru valdības ultimātu, kurā norādīts, ka visiem jugoslavu diplomātiem 24 stundu laikā jāatstāj Ungārijas teritorija. Šis rīkojums skar visu Jugoslavijas sūtniecības personālu, skaitā 10 cilvēkus. Budapeštā atļauts palikt vienīgi sūtnim Jovanovičam. Ultimātā norādīts, ka Jugoslavijas sūtniecība bijusi spiegu centrāle. Aiz diplomātu maskas slēpušies provokātori, spiegi un politiski slepkavas. Ilgāk šādu stāvokli Ungārija vairs nevēloties ciest.

Mudina DP izceļot uz Austrāliju

„Padomdošanas akcijā" visas pārvietotās personas iedalīs septiņās grupās

Pārpildītajā Eslingenas teātra zālē 23. 9. notika IRO 2. apgabala labklājības daļas vadītājas Lunebergas ierosināta un sasaukta pārrunu sapulce par tuvākajās dienās arī Eslingenā paredzamajām emigrācijas reģistrācijām. Šī sapulce apsveicama kā ļoti vēlams pasākums no IRO puses, lai iepriekš baumu satrauktajiem un daudzajos rīkojumos un to papildinājumos apjukušajiem DP noskaidrotu situāciju. Ja līdzīgas informācijas sapulces IRO būtu sasaukusi arī tur, kur jau pirms mēneša un agrāk sāka reģistrēt „pēdējām iespējām izceļot", viens otrs pārpratums varbūt būtu aiztaupīts.

Sapulce Eslingenā bija ar plašāku nozīmi, jo tanī noskaidrojās IRO viedoklis izceļošanas jautājumā tādā praktiskā formā, kā to turpmāk lietos visur līdz šīs akcijas beigšanai.

Sapulcējušamies pašreizējo stāvokli jo plaši izskaidroja arī emigrācijas daļas ierēdnis Mr. Madras, jūtami akcentējot savas simpatijas Austrālijai kā labākajai emigrācijas zemei pašreizējā situācijā. Miss Luneberga skaidri un ar praktiskiem piemēriem mēģināja izskaidrot klausītājiem, kāda ir pašreizējā situācija: kam cerība vēl tikt uz ASV, kam citur.

Rezumējot turpat 2 stundu garo referātu, izriet šāda kopaina: IRO emigrācijas reģistrēšanas akcija ir pasākums, kas izlemts jau turpat pirms gada Ženēvā un ko tagad, kad IRO darbības izbeigšana 1950. gadā kļuvis negrozāms fakts, noteikti steidzinās, lai minimālā laikā iegūtu pārskatu par t. s. „grūti izvietojamo" kodola patieso lielumu, kam arī turpmāk būs vajadzīga sociālā palīdzība Vācijā un Austrijā.

Pēc Lunebergas izteikumiem, šī reģistrēšanas akcija nekādā gadījumā nav apzīmējama par piespiedu akciju. IRO ir organizācija, kas dibināta ar UN nāciju līdzekļiem bēgļu izvietošanai, nevis to uzturēšanai nez' cik ilgi Vācijā. Reģistrācijas akcijā katram būs tūlīt jāizšķiras, vai viņš grib pieņemt IRO dotās izceļošanas iespējas tā, kā to padomdošanas komisija uzskata par labāku, vai arī zaudēt tiesības uz IRO aprūpi un aizsardzību.

„Mēs gribam panākt, lai izceļotu visi, kas vien izceļošanai piemēroti. Vācijā mūsu gādībā drīkst palikt tikai pavisam vecie un darba nespējīgie, jo IRO budžetā citiem līdzekļu nav," teica Mr. Madras. „Es zinu, ka latvieši visi grib braukt uz ASV, bet es arī zinu, ka ļoti maz būs to, kam šī iespēja vēl radīsies. Vēlākais līdz oktobra vidum būs galīgi izlietotas visas pašreizējā ASV DP likumā paredzētās izceļošanas iespējas. Kārtas numuri praktiski jau visi izdalīti. Mēs nevaram pieņemt nevienu, kam nav neapgāžami pierādījumi, ka viņš tiešām uz ASV varēs izceļot. Visiem pārējiem, kas izceļošanai piemēroti, jāizšķiras par braukšanu uz Austrāliju, jo tā pašreiz praktiski ir vienīgā emigrācijas zeme. Norvēģija pagājušajā nedēļā pilnīgi pārtraukusi DP uzņemšanu, noraidot pat jau individuāli izprasītos. Uz Kanādu vairs ņem tikai mājkalpotājas 18—50 g. v., un jaunus vīriešus, kam vismaz 70 kg svara, par kalnračiem."

Miss Luneberga pirmo reizi skaidri pateica, kādās grupās un kategorijās visus DP sadalīs šinī reģistrēšanās akcijā. A grupā iedalīs tos, kas vēlas atgriezties dzimtenē. B1 grupā būs tie, kam jau ir galvojums un kārtas numurs izceļošanai uz ASV, vai kas kādā citā izceļošanas akcijā jau praktiski ar vienu kāju atrodas uz kuģa. B2 grupā iedalīs tos, kam ir reālas cerības tuvākajā laikā izceļot. Šeit izšķirī-

(Turpinājums 2. lpp.).

Manevri Anglijā un Jugoslavijā

Belgrade (NZ). — Šinīs dienās sākušies jau vairākkārt atliktie lielie Jugoslavijas armijas rudens manevri. Kara spēlēs piedalās vairāk vienību nekā jebkad agrāk pēckara gados un komūnistu oficiālais organs Borba uzsver, ka manevri notikšot „iespējami īstos apstākļos". Belgrades tuvumā novietotas zenitartilērijas baterijas, kas uzņēmušās pilsētas „aizsardzību". Šie manevri sevišķi aktuāli ar to, ka pasliktinoties Jugoslavijas attieksmēm ar Padomju savienību, pēdējā laikā daudz runāts par padomju armijas vienību koncentrēšanu jugoslavu robežu tuvumā. Augustā, kad notika pazīstamo aso notu apmaiņa, Tito valdība pārtrauca gatavošanos manevriem, lai nesasprindzinātu jau tā nervozo atmosfairu.

Tai pašā laikā sākušies plaši angļu aviācijas manevri, kuros piedalās arī Lielbritānijas lidlaukos novietotās amerikāņu smago bumbvedēju eskadriļas. Šīm apmācībām beidzoties, plaši piecu valstu karavīru manevri paredzēti angļu joslā Vācijā, kuros pirmo reizi piedalīsies beļģu un luksemburģiešu vienības. Manevru novērošanai ieradīsies Montgomerija štāba pārstāvji no Fonteneblo.

...rofesori un studenti ...stā'as komūnistu partijā

LATVIJA
LATVIAN NEWSPAPER
Nr. 95 (319) 1949. g. 28. septembrī.
Ar autora parakstu vai iniciāļiem parakstītajos rakstos izteiktās domas nav katrā ziņā redakcijas domas

Tālo gaitu problema

Latvijas š. g. 25. un 29. jūnija numuros iespiests raksts „Tālās gaitās", kurā ieteikts uzskats, ka mūsu trimdas kopības nacionāli kultūrālā sabiedriskā dzīve nākamībā būs jādibina vienīgi uz vietējām organizācijām, atsakoties no centrālām iestādēm, jo, izkliedēti dzīvojot, neviena „centrāle vai padome" nespēšot palīdzēt. No raksta satura izriet, ka kopēja vadība nacionālas eksistences cīņā nemaz nebūtu nepieciešama.

Reālizējot šādus uzskatus dzīvē, nāktos piedzīvot smagu vilšanos. Raksta autors liek pārāk lielas cerības uz vietējām biedrībām. Tās, diemžēl, nepiepildīsies. Visi trimdas tautieši nekad nebūs organizēti vietējās biedrībās, jo daudzi izkliedēti un dzīvo pārāk tālu no centriem, un nekad arī neizdodas visus apvienot kādā biedrībā. Šķelšanās, vai vismaz kādas daļas vēsa atturība, ir neizbēgama arī tālā svešumā. Tālāk jākonstatē, ka daudzas vietējās biedrības neattaisno savu pastāvēšanu; tās ir bezdarbīgas — gan vadības pasīvitātes vai nemākulības dēļ, gan arī tāpēc, ka trūkst līdzekļu biedru ieinteresēšanai. Beidzot, vietējās biedrības, arī pareizi nostādītas un vadītas, nespēj patstāvīgi pildīt visus tos uzdevumus, kas mūsu nacionālai eksistencei ir absolūti nepieciešami. Viens no tiem, varbūt pats galvenais, ir mūsu jaunatnes nacionālā audzināšana. Biedrības var gan daudz līdzēt papildskolu noorganizēšanā un uzturēšanā, bet kaut cik apmierinoši šo darbu tās spēs veikt tikai tad, ja saņems palīdzību no kādas centrālas organizācijas vai iestādes. Nevienai vietējai biedrībai, piem., nav pa spēkam mācības grāmatu izdošana. Pilnīgi nekā nespēj vietējās biedrības līdzēt to bērnu nacionālai izglītošanai, kam papildskolas nav sasniedzamas. Arī plašāka latviskas kultūras iestādījumu organizēšana iet pāri vietējo biedrību spēkiem. Ar to, protams, nav teikts, ka biedrību nozīme būtu jāļauj mazumā. Gluži otrādi, tā pieaugs, jo vairāk izklaidēti mēs dzīvosim. Tādēļ šī organizēšanās jāveicina visiem līdzekļiem. Bet mēs nedrīkstam tās nozīmi pārvērtēt.

Nepavisam nevar pievienoties „Tālās gaitas" autoram, ka vienīgi politiskā cīņā mums nepieciešama kopēja vadība. Politiskās cīņas priekšnoteikums ir mūsu nacionālā eksistence arī šeit trimdā. Šīs divi lietas — politiskā cīņā un nacionālās eksistences cīņā mēs varam cerēt uz panākumiem tikai tad, ja būsim vienoti.

Jaunos apstākļos izkliedēti dzīvojot, mūsu organizācijai vajadzēs būt stipri decentrālizētai. Bet tas nedrīkst nozīmēt atteikšanos no kopējas vadības. Mums ir vajadzīga un nākotnē būs vēl vairāk vajadzīga centrālā ieztāde, kas mērķtiecīgi visu izkārto, ierosinot, pamudinot, palīdzot saskaņojot, veicot tos uzdevumus, kas atsevišķām biedrībām un personām nav pa spēkam. Tās grūtības, ko rada attālumi un īpatnējie apstākļi, būs pārvarāmas, ja katrā valstī, varbūt pat katrā štatā, kur tautieši dzīvo, izveidosies vietējās centrāles. Pēdējām piekritīs varbūt pat lielākā daļa no darba nastas, bet šī sistēma nebūt netraucēs vienotību, ja vien pienācīgi tiks respektēti augstākās centrālās iestādes vadītāji lēmumi

Piemēra pēc minēšu dažus centrālām ietsādēm nododamos uzdevumus: a) ierīkot un uzturēt centrālo kartotēku, b) izveidot un pārraudzīt papildskolu tīklu, c) noorganizēt un uzturēt korespondences institūtu nacionālās izglītības veicināšanai (šāds institūts būs vienīgā iespēja veicināt nacionālo izglītību tai jaunatnes daļai, kuŗai papildskolas nav sasniedzamas, bet vidusskolas apmērā it visai jaunatnei), d) veicināt mūsu jaunatnes vispārējo izglītību (ar stipendijām, norādījumiem utt.), e) apzināt un atbalstīt mūsu rakstniekus, māksliniekus un zinātniekus, veicinot viņu darbību mūsu trimdas kopības labā utt., utt.

Zviedrijā, kur latvieši visu laiku dzīvojuši izkliedēti, ir likts pamats stipendiju komisijai, kas apņēmusies atbalstīt mūsu jaunatnes vispārējo izglītību, tiek rīkotas kultūras dienas, jaunatnes dienas, vispārēji sporta svēki utt., bet par to jāpateicas plašākai, pāri par vietējām organizācijām ejošai tautiešu sadarbībai. Ja šeit tomēr vēl nav pilnīgi izveidots papildskolu tīkls, ja pilnīgi novārtā atstāta savrupdzīvojošās jaunatnes nacionālā izglītošana, ja ne tikai jaunatne, bet arī vecākā paaudze, par spīti daudzām vietējām biedrībām, pamazām slīd prom no tā, ko saucam par nacionālo vienotību, tad tas nozīmē, ka mēs tomēr vēl esam pārāk maz vienoti, ka nevienprātības dēļ mums šeit vēl vienmēr trūkst kopējas nacionāli kultūrālas organizācijas, kuŗa apvienotu visus tautiešus.

Tādēļ daudzu Zviedrijas latviešu padoms tautiešiem Vācijā: nenojauciet un neaizmetiet savu centrālo organizāciju, bet pārkārtojiet to tā, lai tā atbilstu jauniem apstākļiem un spētu vienot arī savrup dzīvojošos tautiešus, turklāt visos kontinentos un visās zemēs.

Zviedrijā, septembrī.

Mag. iur. K. Ozoliņš.

Mudina DP izceļot . . .

(Turpinājums no 1. lpp.).

gais nav vis paša DP viedoklis, kā viņš skatās uz savām izceļošanas iespējām, bet gan kā šīs izceļošanas iespējas lietišķi novērtē padomdevēja komisija. C grupā iedalīs ļaudis, kas vecuma vai invalīditātes dēļ arī turpmāk atstājami IRO vai citu labdarības organizāciju ziņā. D grupā, pēc Miss Lunebergas vārdiem, būšot ļaudis, kas pašreiz emigrācijas daļai sagādājot vislielākās rūpes, jo tie esot par jauniem veco ļaužu mītnēm, bet par veciem, lai tos iekļautu kādā masu izceļošanas programmā. Šeit vajadzīga pašiniciātīva vai personīgu draugu un paziņu palīdzība no ASV, Kanādas vai citurienes. E grupā padomdevēja komisija ieskaitīs tos, kas bez sevišķām grūtībām var paši sevi uzturēt, arī paliekot Vācijā. Beidzot F grupa būs tā, kuŗā iedalīs „ļaudis, ar kuŗiem IRO nevar vienoties". Piemēram Mr. Madras minēja kādu jaunu, spēcīgu DP, kas pirms dažām nedēļām kādā nometnē viņam teicis, „Mans plāns ir nogaidīt. Es nekur vēl braukt negribu." Ar šiem ļaudīm IRO nekādu tielēšanos nepielaidīs. Tos uz vietas izslēgs no IRO aprūpes un nodos vācu bēgļu komisāra rīcībā. Pēc šīs sistēmas klasificēs DP visās nometnēs. Kad padomdevēju akcija būs beigusies, nometnes administrācijai un katram individam ir tiesības zināt, kuŗā grupā viņš iedalīts.

Mr. Madras vēl aizrādīja, ka pašreiz ceļā uz Eiropu atrodas 3 austrāliešu komisijas, kas iedzīvinās nesen pieņemto plānu par 10 milj. emigrantu uzņemšanu Austrālijā nākošo 5 gadu laikā. Šīs komisijas, cik paredzams, ņems arī vāciešus, pie kam iespējams, ka Austrālijas valdība izvēlēsies tikai sev izdevīgos emigrantus, piem., jaunus, neprecētus vīriešus un sievietes. Tas nozīmē, ka tādā gadījumā pagrūti emigrējamiem DP zūd katras cerības uz izvietošanu.

Miss Luneberga mūsu līdzstrādniekam izteica pārliecību, ka reģistrācijas darbs Eslingenā ritēs sekmīgi, jo viņa no savas puses esot rūpējusies par to, lai padomdevēju komisijas locekļi pieietu DP ar taktu un cilvēcīgu izpratni, jo „savās rūpēs un uztraukumā jūs bieži pārprotat mūsu viedokli," uzsvēra labklājības daļas vadītāja.

Skaidrs gan, ka komisijas rīkosies pēc saviem ieskatiem un pēc savas pārliecības, un veltas būs pūles tām iegalvot savu viedokli, ja nebūs neapgāžamu pierādījumu. Vienā gadījumā līdzēs kaut vai drauga vēstule ar norādījumu, ka viņš rūpējas par izceļošanas iespēju sagādāšanu, bet citos gadījumos „arī 50 baznīcu vai citu atzītu un neatzītu organizāciju zīmogotiem papīriem mūsu acīs nebūs nekādas vērtības," teica Mr. Madras tiem, kas vēl joprojām cer, ka viņi tomēr tiks uz ASV, viņš deva praktisku padomu, lai nezaudētu IRO aprūpi, reģistrēties Austrālijas izceļošanas akcijā, kur sanāks gaŗu gaŗās rindas un būs vairāku mēnešu gaidīšanas laiks. Ja tad starplaikā pienāks galvojums no ASV, IRO nevienu nekavēs izmantot iespēju braukt turp.

AUTOKATASTROFĀ CIETIS PLKV. V. JANUMS

Šinīs dienās, atgriežoties no Hamburgas, uz šosejas starp Soltavu un Celli auto klizmā cietis LCK britu delegācijas vad. plkv. V. Janums. Dodot ceļu pretimbraucošām militārām mašīnām, šofeŗa Lūša vadītais BCP vieglais auto, kuŗā atradies V. Janums ar pavadoņiem, straujās bremzēšanas un slapjā un slidenā ceļa dēļ, zaudējis līdzsvaru un apsviedes apkārt grāvī. Pulkvedis dabūjis nopietnu brūci galvā, bet pārējie braucēji tikuši cauri vienīgi ar izbailēm. Pēc brūces sašūšanas un pārsiešanas V. Janums ceļu varēja turpināt un tagad ārstējas mājās.

Iestājieties angļu valodas institūtā

Gandrīz jau 2 gadus pastāv Church World Service nodibinātais angļu valodas institūts (CWS Language Institute) direktrises V. J. Kuziv'as, M. A., un inspektrises E. Mežakas, M. A., vadībā. Šajā laikā institūts sagatavojis ap 1500 angļu valodas pratējus, kas tagad strādā vai nu par angļu valodas skolotājiem, vai arī ir darbinieki dažādās IRO iestādēs. Bet jo sevišķi šajā mācības iestādē iegūtās angļu valodas zināšanas būs neatsveŗams pamatkapitāls tad, kad būs jāizkāpj emigrācijas zemju krastos, kur runā angļu valodu.

Institūtā ir 3 mēnešu kurss. Iestājoties nepieciešamas angļu valodas priekšzināšanas, jo ir stingrs noteikums, ka, pārkāpjot šī institūta slieksni, jārunā tikai angliski. No šī noteikuma tomēr nav jābaidās, jo valoda pirmajās nedēļās var būt arī ļoti kļūdaina. Institūtā darbojas 7 klases. Pirmajās 5 sagatavo angļu valodas skolotājus, bet abās pārējās — biroja darbiniekus. Kopēji mācības priekšmeti visām klasēm ir ASV vēsture, amerikāņu literātūra, angļu gramatika un ikdienas valoda. Interesenti var mācīties arī mašīnrakstīšanu un stenografiju, kas gan nav obligāti priekšmeti.

Pašreizējais 3 mēnešu kurss beigsies 27. septembrī. Tajā no apmēram 180 studentiem vairāk kā ceturtā daļa ir latvieši Nākamais kurss sāksies 3. oktobrī. Studentu minimālais vecums — 18 gadi. Institūts atrodas Ulmā, ārpus pilsētas, apm. pusstundas gājienā no stacijas. Uzņemšanas lūgumi (angļu valodā) jāadresē: C. W. S. Language Institute, (14a) Ulm/Donau, Flandernkaserne.

Ar lūgumu iesniegšanu ieteicams pasteigties, jo pieteikumu skaits strauji aug. Vēlākais ierašanās laiks ir 3. oktobris, kad notiks iestāju pārbaudījumi. Ceļam uz institūtu iespējams dabūt brīvbiļeti, par ko jāinteresējas savas nometnes birojā. Institūtā izsniedz gultas maisus un segas. Der tomēr paņemt līdz arī kādu segu. Pusdienu trauki līdz nav jāņem. Visi studenti saņem strādājošo devas un cigaretes.

J. K.

Vai varētu izdot Latviešu konversācijas vārdnīcu

Dzīve svešumā mācījusi, kā vienkāršiem līdzekļiem var pavairot iespiesto vārdu. Pirms pāris gadiem rotātors mums bija šajā ziņā pats svarīgākais ierocis nometnē. Nu rotēto izdevumu laiks pāri, rotētu grāmatu vairs nepērk, jo cilvēki vēlas labu un glītu izdevumu. Bet uzņēmīgi ļaudis jau laikus domājuši arī par citiem pavaiŗošanas veidiem, jo vācu spiestuves latviešu izdevējam pārāk dārgas.

Patlaban tautietis A. Augstums Dedelstorfas nometnē ir vienīgais latvietis visā Vācijā, kas ieguvis licenci foto pavairošanas uzņēmumam. Uzņēmuma pirmsākumi atrodami jau 1946. g. Altgardes nometnē, kur A. Augstums kopā ar inž. Grauzi uzsākuši foto pavairošanas darbus Baltijas DP universitātei Pinebergā. Tagad uzņēmums iekārtots diezgan plašās bēniņu telpās virs Dedelstorfas nometnes virtuves. Telpu kakti piekrauti grāmatu un papīru saiņiem, ķimikāliju baloniem un dažādām ierīcēm. Kādreiz pie A. Augstuma ieradušies vācu grāmatnieki un brīnījušies, kā tik vienkāršiem līdzekļiem var panākt tik glītu darbu. Protams, te vajadzīga liela pacietība, cītība un kārtība.

Patlaban „iespiež" Olģerta Liepiņa tulkotos Kapteiņa Granta bērnus. Līdzšinējais izdevējs vācu spiestuvē tikai ar milzīgām grūtībām bija varējis veikt grāmatas pirmo daļu. A. Augstums pavairošanu izdara daudz lētāk kā vācieši, un darba viņam netrūkst. Foto spiedē dienas gaismu ieraudzījuši Staburaga bērni, J. Siliņa Psīcholoģija un loģika, Ievads latviešu stilu vēsturē II d., Rokas grāmata audējām, dažādas vārnīcas un mācības grāmatas, kopā ap 20 izdevumi.

Sarunā A. Augstums izsakās, ka vajadzētu pavairot tos vērtīgos izdevumus, kas kļuvuši jau retumi, lai tā tos par samērīgām cenām iegūtu mūsu trimdinieki.

„Vai nav iespējams pavairot arī Latviešu konversācijas vārdnīcu?"

„Protams, to varētu," saka Augstums, „ja izdevēji solīdi kārtotu saistības ar manu spiestuvi." Praksē izrādījies, ka daži izdevēji nodod gan pasūtinājumus, bet maksājumus nekārto laikā, un tā rodas sastrēgumi.

„Kādas priekšrocības ir Jums kā vācu licences īpašniekam?"—„Varu saņemt papīru un citus materiālus no vācu firmām uz nomaksu, bet man jābūt solīdam maksātājam," paskaidro Augstums. Dažādus pasūtinājumus latviešu fotospiedes īpašnieks saņem arī no vāciešiem, tomēr vairums nāk no latviešu puses. Par emigrāciju vai palikšanu vācu šaimniecībā A. vēl nav izšķīries, jo viņam vēl daudz lielu nodomu latviešu grāmatrūpniecībā.

Osv. Akmentiņš.

Fišbachas nometne gatavojas jurģiem

Fišbachas nometne mūsu trimdas dzīvē visu laiku bija viena no rosīgākajām. Še bija apmetušies daudzi Latvijas universitātes, mākslas akadēmijas, konservātorijas un lauksaimniecības akadēmijas mācības spēki, rakstnieki un citi gara dzīves darbinieki. Darbojās nevien skolas, bet arī dažādi kursi, teātris un saimnieciski pasākumi. Visvairāk mācības grāmatu laikam gan izdots tieši Fišbachā.

Tagad pamazām šī rosība apsīkst, jo līdz ar pārējiem nometnes iemītniekiem pa aizjūras zemēm izklīst arī gara darbinieki. Šinīs dienās Fišbachu atstāja, dodamies tālākās emigrācijas gaitās, rakstnieks J. Širmanis, ģimnazijas direktors E. Ābele, tautskolas pārzinis P. Turlajs, dārzkopības skolas direktors agr. Ozoliņš, paidagogs Fr. Ieviņš, mūzikas docents Valdmanis uc. Ceļa somu gatavo arī komitejas priekšsēdis māc. A. Gulbis, ar kuŗa gādību, kā zināms, kādreiz izdota mūsu garīgo dziesmu grāmata.

Atlikušos Fišbachas iedzīvotājus gan pilnā sastāvā pārceļ uz Dillingenu, be jaunajā nometnē līdzšinējo rosību vairs nebūs iespējams atjaunot, jo atlikušo fišbachiešu skaits vairs tikai apm. 700. Darbību izbeidzis arī G. Amola vadītais Fišbachas teātris.

A.

Nometņu dzīve

LATVIJAS SARK. KRUSTS Beļģijā saņēmis no Šveices farmācijas firmas Sandoz Bāzelē dažādus medikamentus. LSKB valde nolēmusi ziedot tos mūsu kaŗa invalidiem un nosūtīt uz Vāciju, tiklīdz būs nokārtotas muitas formālitātes.

ŠPAKENBERGAS nometni septembrī atstāja LCP un LNP loceklis inž. T. Silkalns, kas dodas uz Austrāliju. Nometnes tautieši sarīkoja aizbraucējam sirsnīgu izvadīšanas vakaru. Jaunajā nometnes vadībā izraudzīti insp. V. Krēlis un inž. V. Gobiņš.

SCK PĀRSTĀVIS BAVARIJĀ A. Šteinhards pārcēlies uz Augsburgu, kur atradīsies arī viņa birojs, kādēļ visa sarakste un sazināšanās izdarāma uz adresi: Augsburg-Haunstetten, Lettenlager.

LATVIEŠU AGRONOMU BIEDRĪBAS amerikāņu-franču joslas valde darbojas tagad sekojošā sastāvā: priekšsēdis prof. Dr. P. Starcs, vicepriekšs. A. Šteinhards un sekr. J. Bergs. Valdes sēdeklis atrodas Augsburgā, un visa sarakste virzāma: Augsburg-Haunstetten, Lettenlager Uz šo pašu adresi sūtāmi arī visi raksti, kas attiecas uz mazpulkiem.

EVERSBURGAS invalidu nometnes latviešu komitejā ievēlēti V. Häzners, J. Argalis, J. Pops, S. Neimane un R. Kozlovska, bet revizijas komisijā K. Kalniņš, H. Balodis un J. Līdums. Septembŗa beigās nometni atstāj sardžu un darba vīru piederīgie un visi nestrādātāji. Tos pārvieto uz Lingenu (Holandes pierobežā). Eversburgā paliks tikai invalidi un pārskološanās centra locekļi. Pārskološanās centrā no jauna atvērtas mechaniķu, metinātāju un dārznieku nodaļas, bet tuvākajā laikā atvērs mūrnieku, krāsotāju, mašīnrakstītāju u. c. nodaļas.

LATVIJAS UNIVERSITĀTES 30 gadu dibināšanas atceri šodien, 28. sept., rīko Baltijas universitāte Pinebergā. Pēc dievkalpojuma notiks svinīgs akts universitātes zālē. Baltijas universitātes latviešu rektors prof. A. Raisters teiks uzrunu un LU bij. prorektors prof. J. Kārkliņš dos pārskatu par Latvijas universitātes 30 gadu darbību. Akadēmisko runu teiks prof. E. Laube. Aktu kuplinās B. U. studentu koris prof. H. Pavasaŗa vadībā.

AUGUSTDORFAS nometnes jaunajā latviešu komitejā saņemto balsu kārtībā ievēlēti: J. Ceplītis, E. Hausmanis, M. Kaltmanis, J. Ozoliņš un Kr. Krāmnieks. Vēlēšanās piedalījās 50,1 proc. balstiesīgo. Par latviešu grupas vadītāju ievēlēts līdzšinējais Alfr. Šneiders.

SEPTEMBRĪ IZCEĻOTĀJU SKAITS SASNIEGS REKORDU

Pēc IRO britu joslas galv. mītnes ziņām, septembrī izceļotāju skaits uz Sav. valstīm un Austrāliju sasniegs jaunu rekordu. Uz ASV šajā mēnesī izceļos pavisam 18.133 pārvietotās personas, bet uz Austrāliju — 12.230. Kopā ar emigrantiem uz pārējām zemēm IRO septembrī būs izvietojusi no Vācijas un Austrijas apm. 32.800 DP. Augustā uz ASV izbrauca 15.953 DP. Tuvākā laikā paredzēti divi transporti uz Venecuēlu un Čili, kurp pārvedīs 1.211 DP.

VĒSTULES REDAKCIJAI

GLĀBSIM ĢIMENES!

Emigrācijas gaitā ģimenes zināmā mērā atstātas novārtā. Nesen lasījām Bad-Kisingenas konferences atreferējumu par grūti izvietojamo DP likteni un šajā grupā bija ieskaitītas arī lielās, resp. daudzbērnu ģimenes. Jājautā, ko dos imigrācijas valstij pāri pusmūžam vecs bezbērnu imigrantu pāris vai 45 gadus veca vieniniece. Šie cilvēki neko tālākā nākotnē nedos ne imigrācijas valstij nedz arī latviešu tautai un valstij. Tagadējā mūsu jaunatne veidos mūsu valsts jauno aparātu un vadīs tās dzīvi, kad būs pienācis laiks. Arī vieninieku vidū ir cilvēki, kas, upurējot personīgo ģimenes dzīvi, strādājuši un vēl tagad nenogurstoši darbojas mūsu tautas un valsts labā, bet tādu nav daudz un runa iet par vairākumu.

Austrālija uzņem vieniniekus un bezbērnu laulātus pārus līdz 45 gadu vecumam. Ģimenes uzņem tikai tad, ja bērni vecāki par 16 gadiem, pretējā gadījumā savukārt ģimenes galva nedrīkst būt vecāks par 50 gadiem. Vai te nebūtu laiks mūsu pārstāvjiem griezties pie humānās Austrālijas valdības un norādīt, cik daudz labuma tai dos bērniem bagāta ģimene. 1948. gadā Austrālija uzsāka pastiprinātu imigrācijas akciju. Toreiz mūsu vieniniekiem bija lielas iespējas, bet tie atturējās no emigrēšanas uz tālo zemi.

Mūsu pārstāvji toreiz ieteica tautiešiem pēc iespējas ilgāk palikt Eiropā. Un kas tagad notiks? Mūsu vieniniekus IRO komisijas pierakstīs izceļošanai uz Austrāliju, bet bērnu bagātām ģimenēm ar tēviem, vecākiem par 50 gadiem, būs jāpaliek Vācijā. Vai šo ģimeņu apgādnieki ir mazāk vērtīgs fizisks darba spēks nekā 45 gadus vecais vieninieks? Vienai galvai viena bēda un viens cilvēks vienmēr visos apstākļos vieglāki izsitīsies cauri dzīves likstām. Bet par ģimeni to nevar teikt. Tā nevar braukt uz vienu otru zemi kaut vai klimatisko apstākļu dēļ vien, jo jādomā, kā bērni pārcietīs neparastos apstākļus.

Ir pienācis pēdējais laiks kaut ko darīt ģimeņu izvietošanas labā. Vajadzētu lūgt Austrālijas valdību, uzņemt lielās ģimenes bez ģimenes galvas vecuma ierobežošanas.

Glābsim latviešu ģimenes, tad būs glābta latviešu tauta un Latvijas valsts!

E. Ūdris, Minchenē.

JĀRĪKO TRAKTORU VADĪTĀJU KURSI

IRO uzturētās arodskolas veikušas krietnu darbu DP labā, vairākiem tūkstošiem cilvēku iemācot derīgus praktiskus arodus, ar kuŗiem ne viens vien pēc izceļošanas nodrošinājis savu eksistenci. Viens no arodiem, kas pilnīgi nepieciešams izceļojot uz ASV, kur aizbraucēju lielākā daļa dodas lauku darbos, ir traktora vadīšana, jo traktors Jaunajā pasaulē pilnīgi aizstāj zirgu. Ļaužu, kas gribētu iemācīties šo arodu, kuŗa apgūšanai nav vajadzīgs visai ilgs laiks, vēl arī tagad būtu krietni daudz, pretēji citiem arodiem, kas jāmācās ilgāk, bet noskaidrojies, ka IRO traktoru vadīšanas rīkošanas kursu neatbalsta. IRO šo nostāju motīvē tādējādi, ka tās arodapmācības programmā šādi kursi nav paredzēti, un rīkoties pretēji programmai nevarot. Liekas, ka šajā gadījumā kāds noteikumu paragrafs atkal izrādījies spēcīgāks par praktiskās dzīves nepieciešamību. Daudzu DP sirsnīgs lūgums tādēļ būtu, lai IRO savu nostāju mainītu un ļaudis vēl varētu apgūt prasmi, kas tiem jaunajā darbā būs ļoti vajadzīga.

P. Avots, Eslingenā.

Pareizticīgo tautiešu ievērībai

Latviešu pareizticīgo virspriesteris L. Ladinskis paskaidro:

Tā ka man nav iespējams visiem atbildēt uz daudzajiem lūgumiem un jautājumiem par galvojumu sadali, lūdzu informēt latviešu pareizticīgos, ka galvojumus pieteiktajiem kandidātiem sadalīs tieši, Church World Service. Izraudzītos kandidātus parastā kārtā izsauks uz pārrunām pie CWS pārstāvjiem attiecīgajā apgabalā. Manis izdotās apliecības aptaujas komisijās, kā noskaidrojies, neievēro, jo tās nevar dot faktisko garantiju, ka reģistrētā persona vai ģimene galvojumu tiešām saņems. Šādu garantiju nevar vēl dot arī CWS.

Pēdējā komitejas sēdē Pasingā CWS direktors Landstrīts solījās Ženēvā ierosināt, lai tiem pareizticīgajiem, kas reģistrējušies CWS, piešķirtu pagarinājumus vismaz līdz tam laikam, kamēr sadalīs viņiem jau dabūtos galvojumus.

Latviešu centrālā kartotēka

ar š. g. 1. oktobri pārvietota no Hanavas uz Augsburgu. Adrese: (13b) Augsburg-Haunsteten, DP Camp.

VĒSTULES REDAKCIJAI

SIM ĢIMENES!

gaitā ģimenes zināmā
novārtā. Nesen lasī-
ngenas konferences at-
ar grūti izvietojamo
n šajā grupā bija ie-
lielās, resp. daudzbēr-
ājautā, ko dos imigrā-
pāri pusmūžam vecs
igrantu pāris vai 45
vieniniece. Šie cilvēki
nākotnē nedos ne imi-
ij nedz arī latviešu
lstij. Tagadējā mūsu
os mūsu valsts jauno
adīs tās dzīvi, kad būs
. Arī vieninieku vidū
s, upurējot personīgo
strādājuši un vēl ta-
oši darbojas mūsu tau-
s labā, bet tādu nav
a iet par vairākumu.
uzņem vieninieKus un
ātus pārus līdz 45 ga-
Ģimenes uzņem tikai
vecāki par 16 gadiem,
mā savukārt ģimenes
t būt vecāks par 50
e nebūtu laiks mūsu
riezties pie humānās
ldības un norādīt, cik
tai dos bērniem ba-
1948. gadā Austrālija
inātu imigrācijas ak-
ūsu vieniniekiem bi-
ējas, bet tie atturējās
s uz tālo zemi.
vji toreiz ieteica tau-
spējas ilgāk palikt Ei-
tagad notiks? Mūsu
RO komisijas pierak-
i uz Austrāliju, bet
ģimenēm ar tēviem,
50 gadiem, būs jāpa-
ai šo ģimeņu apgād-
k vērtīgs fizisks dar-
45 gadus vecais vie-
al galvai viena bēda
ks vienmēr visos ap-
i izsitīsies cauri dzī-
et par ģimeni to ne-
evar braukt uz vienu
t vai klimatisko ap-
, jo jādomā, kā bēr-
parastos apstākļus.
ēdējais laiks kaut ko
zvietošanas labā. Va-
ustrālijas valdību, uz-
menes bez ģimenes
ierobežošanas.
ešu ģimenes, tad būs
tauta un Latvijas
E. Ūdris, Minchenē.

KTORU VADĪTĀJU
KURSI

s arodskolas veikušas
DP labā, vairākiem
ēku iemācot derīgus
dus, ar kuriem ne
izceļošanas nodroši-
tenci. Viens no aro-
gi nepieciešams iz-
kur aizbraucēju lie-
s lauku darbos, ir
a, jo traktors Jau-
lnīgi aizstāj zirgu.
ētu iemācīties šo
gūšanai nav vaja-
laiks, vēl arī tagad
udz, pretēji citiem
nācās ilgāk, bet no-
IRO traktoru vadī-
kursu neatbalsta.
motīvē tādējādi, ka
as programmā šādi
ēti, un rīkoties pre-
nevarot. Liekas, ka
āds noteikumu pa-
rādījies spēcīgāks
dzīves nepieciešamī-
sirsnīgs lūgums tā-
savu nostāju mai-
l varētu apgūt pras-
najā darbā būs ļoti
Avots, Eslingenā.

utiešu ievērībai

zticīgo virspriește-
paskaidro:
v iespējams visiem
dzajiem lūgumiem
par galvojumu sa-
ēt latviešu pareiz-
umus pieteiktajiem
alīs tieši Church
Izraudzītos kandi-
tā izsauks uz pār-
pārstāvjiem attie-
Manis izdotās ap-
komisijās, kā no-
ēro, jo tās nevar
ntiju, ka reģistrētā
ne galvojumu tie-
u garantiju nevar
as sēdē Pasingā
andstrīts solījās
lai tiem pareizti-
istrējušies CWS,
jumus vismaz līdz
ēr sadalīs viņiem
jumus.

ala kartotēka

pārvietota no Ha-
gu. Adrese: (13b)
en, DP Camp.

Katrai lietai ir divas puses

Neciest pārestības nav „noziegums pret tautu"

— Mainīt darba vietu resp. atstāt galvojuma devēju nozīmē noziegties pret savu tautu, — tik asus vārdus kādā lasītāja vēstulē Latvijā bija lietojis kāds tautietis.

Cik šādien vārdiem ir patiesības un cik tie teikti vietā, tikpat tie ir arī nepārdomāti. Pirmkārt, tā nevar teikt jau gluži vienkārši tāpēc, ka no nometnes Vācijā nepavisam nav pārredzami apstākļi, dzīve un sadzīve Amerikā. Ir pareizi, ka ātra darba vietas maiņa var radīt rūgtumu garantijas devējā un reizē mazināt iespējas vēl nometnēs esošiem nokļūt šai krastā. Bet katrai lietai ir divas puses un tā arī šai. Daudzi amerikāņi galvojumus devuši īstas humānitātes dēļ, lai palīdzētu nelaimīgajiem austrumu politikas upuriem, bet tai pašā laikā DP ir aicināti arī citu apsvērumu dēļ. Arī pie mums kādreiz bija tā, ka tie saimnieki, kas nevarēja dabūt vietējos strādniekus, bija spiesti saistīt darbā tikai ārzemniekus resp. poļus. Un arī še Amerikā ir tāpat. Nav viens vien tāds darba devējs, kas DP izsaucis tīru aprēķinu dēļ, cerot gūt lētu darba spēku, strādniekus, kas nekur nevarēs aiziet, ja arī tiem maksās tikai pusi no vietējo strādnieku algas, strādniekus, kas nevarēs sūdzēties, ja 10 stundu vietā būs jāstrādā 14 un vairāk. Un te, lūk, ir nevietā saukt par noziegumu darba vietas maiņu. Tā ir taisni nepieciešamība, lai ne tikai nokļūtu ciešamos darba un dzīves apstākļos, bet lai arī skaidri un nepārprotami pasvītrotu, ka notikusi dziļa maldīšanās, jo latvieši taču nav nekāda vergu tauta, .

— Tas ir velns, ne cilvēks, — tā kāds kaimiņš apzīmēja lielu farmas īpašnieku, kas darbā bija izsaucis 18 latviešu. Katrai ģimenei solīto dzīvokļu vietā visi 18 bija novietoti četrās mazās istabiņās. Vasaras tveicē uz lauka, nesaņemot pienācīgo atpūtu, kāds no tiem zaudēja dzīvību. Kā vēlāk noskaidrojās, farmas īpašnieks sen vairs nav varējis dabūt vietējos strādniekus, tāpēc pat bijis vienojies ar cietuma administrāciju un farmā nodarbinājis cietumniekus. Pēdējo aizstāšanai tagad bija atvesti DP. Par godu Vašingtonas DP komisijai jāliecina, ka tā par neciešamajiem apstākļiem uzzinājusi, farmeram latviešu DP atņēma un izvietoja pie citiem darba devējiem.

Bet šis nav vienīgais gadījums. Kaut gan ir uzsvērts, ka DP maksās tādas pašas algas kā šejieniešiem, darba devēji nereti cenšas no šī nosacījuma atkāpties, daudzkārt maksājot tikai pusi no šejienes strādnieku algām. Ilustrācijai piemērs. Kādā farmā pie Vašingtonas nodarbināta latviešu ģimene: sieva ēdienu gatavotāja resp. pavāre, virs farmas strādnieks, meita apkopēja. Kopējā alga 200 dolaru mēnesī, tātad uz pusi mazāka nekā vietējiem strādniekiem, jo pavāra alga vien jau ir 125—175 dol. mēnesī. Tanī pašā farmā nodarbināts arī kāds nēģeris, kam darba laiks īsāks, bet alga 250 dol. mēnesī. Kad nu pēc sešu mēnešu nostrādāšanas latviešu ģimene bija izšķīrusies par citas darba vietas meklēšanu, par pavāri pieņēma kādu šejienieti ar 140 dol. mēnesī. Latviete saņēma tikai 70. Nevarētu teikt, ka viņa neprastu vārīt, jo beigusi Kaucmindes mājturības semināru.

Protams, ja darba un dzīves apstākļi apmierina, tiešām būtu negodīgi darba devēju atstāt. Nav attaisnojuma arī tiem gadījumiem, kur laukstrādnieku garantijas izmantotas vienīgi, lai nokļūtu Amerikā. Bet galvenais ir tas, ka visu nevar mērot ar vienu mērauklu. Sirsnība ir jāatmaksā ar sirsnību, palīdzību ir jāprot novērtēt, bet netaisnība nav jācieš: šī zeme ir brīvību zeme, un arī austrumu bēglim tās še ir tiesība izmantot. Pārestību jau tā ir bijis bez gala.

Daudzi labi angļu valodas pratēji būs prātojuši darbu rast kādā valsts iestādē. Te būs pirmā vilšanās. Ar likumu noteikts, ka valsts dienestā var pieņemt tikai ASV pavalstniekus. Izņēmumi iespējami vienīgi ar tādiem speciālistiem, kādu nav pašiem amerikāņiem. Šādu neaizstājamu speciālistu vietas gan ir izdevies atrast dažiem labiem valodu pratējiem, sevišķi tiem, kas līdztekus angļu valodai labi pārvalda krievu valodu. Amerikāņi, kas prastu krieviski, visumā ir retums, bet šī valoda te ir pašreiz, kā saka, modē.

Avīzes raksta un kongresā runā, ka ASV ir bezdarbs un bezdarbnieku skaits jau pārsniedz 3 milj. Bet neizskatās tā, ka te nevarētu darbu atrast, nemaz nerunājot par laukiem. Grūta gan ir iekļūšana fabrikās, jo te spēcīgs vārds sakāms arodbiedrībām, kas nelabprāt redz savās rindās ārzemniekus. Kad kāda sevišķi lepna Vašingtonas restorāna īpašnieks — bij. Segodņas izdevējs Brāmss gribēja tur nodarbināt kādu latvieti, kas nebija ASV pavalstniece, arodbiedrība cēla iebildumus. Un latviete darbu nedabūja.

Latviešu skaits šai krastā pieaug. Sākums ir grūts, bet, pazīstot latviešu centību un uzņēmību, var cerēt, ka mūsu tautieši nebūs pēdējie, kas izkļūs no nepateicīgās palīgstrādnieka kārtas.

Virdžīnijā, septembrī.

Ēv. Freivalds

Argentīna pavalstniecību dod, bet neuzspiež

Latviešu savienība Argentīnā kļuvusi daudz rosīgāka. Aicinājumam apvienoties sekojis žurnāla Latvija izdevējs un atbildīgais redaktors J. Bite, kas 12 gadu, cīnoties ar visādiem šķēršļiem un grūtībām, vadījis līdz šim vienīgo šādu izdevumu Dienvidamerikā. Žurnāls turpmāk būs savienības oficiozs un visu informāciju avots. Līdzšinējā Argentīnas emigrācijas komisijas latviešu sekcija izbeigusi darbību, tādēļ šāda sekcija nodibinājusies pie savienības, lai nerastos traucējumi ieceļošanas lietās.

Argentīnas ieceļotāju pieņemšanas komisija Vācijā gan vēl nav ieradusies, bet, kā mums atkārtoti ziņo no Buenosairesas, Argentīna drīzumā tomēr atjaunošot imigrācijas akciju, uzņemot tos, kam savā laikā piesūtīti vīzu solījumi (visa promises). Imigrantus pieņemšot tikai līdz 40 g. v. Taču šie noteikumi varētu mainīties, kad pati Argentīnas komisija ieradīsies šeit un iepazīsies ar apstākļiem. Paplašināts individuālais izvietošanas darbs sāksies, kad katrā novadā būs izraudzīts īpašs „speciālistu virsnieks", kuŗa uzdevums būs kārtot un meklēt iespējas speciālistu izceļošanai.

Nesen pieņemtais Argentīnas grozītās konstitūcijas 31. pants nosaka, ka ārzemnieki, kas ieceļojuši, nepārkāpjot pastāvošos noteikumus, bauda visas civīlās un politiskās tiesības. Pēc divu gadu nodzīvošanas Argentīnas territorijā ir tiesības lūgt pavalstniecību, bet pēc 5 gadiem to iegūst automātiski, izņemot gadījumu, ja deklarē pretējo vēlēšanos, bet iedzīvotāju, kas pavalstniecību nav pieņēmis, valsts territoriju atstāt nespiež. Tātad pastāvošie Argentīnas likumi nekādus ierobežojumus nedz spaidus ieceļotājiem neuzliek.

Ar valdības piekrišanu Argentīnā nodibināta 22 tautību pretkomūnistu organizācija, ko vada parlamenta deputāts katoļu garīdznieks Filipo. Organizācija 12. oktobrī paredz rīkot visu tautību gājienu ar nacionāliem karogiem no parlamenta uz valdības namu, lai iesniegtu savas prasības un vēlējumos valdībai. Tādu gājienu agrāk nekad neesot bijis, un, ja valdība to atļauj, to var uzskatīt par sevišķi labvēlīgu zīmi Argentīnas nostājai. (in)

IZCEĻOŠANU UZ ARĢENTĪNU,

kā mums ziņo IRO amerikāņu joslas individuālās emigrācijas nodaļa, visā drīzumā atsāks. Ieinteresētās personas pēc informācijas var griezties tuvākā IRO izceļošanas iestādē, kas iespēju robežās viņu lūgumus atbalstīs. Jaunais izceļošanas noteikums paredz emigrāciju uz Argentīnu tikai nelielai grupai. Privātu sakaru uzņemšana ar Argentīinas konsulātu nav iespējama, jo vēstulēm neatbildēs. Personas, kas atbilst Argentīnas nosacījumiem, konsulu varēs sastapt izceļošanas centros.

(in)

Latviešu mērnieks pēti Venecuēlu,

bet mūsu zinātnieks veido tropu kollekcijas Karakasas universitātē

MŪSU LĪDZSTRĀDNIEKA VĒSTULE LATVIJAI

Šajā rakstā gribēju izteikt daudz pārmetumu venecuēliešiem, kas nemaz neinteresējas un arī nepazīst paši savu zemi. Bet tad man ienāca prātā, ka arī Latvijā reiz bija jāizliek īpaši plakati — apceļo Latviju, pazīsti savu dzimto zemi! Arī latviešiem reiz likās, ka skaisti skati ir tikai kaut kur ārzemēs. Tāpēc negribu vairs neko venecuēliešiem pārmest, kas gan ir redzējuši Ņujorku, Miami un Floridu, bet nekad nav bijuši pie Orinoko upes un neko nezina par pasaules augstāko ūdenskritumu, kas atrodas tepat Venecuēlā. Konstatēsim tikai faktus.

Vērojot Venecuēlas karti, redzam daudzus baltus plankumus, t. i. apgabalus, kur līdz šai dienai nav bijis neviens baltais. Kaut gan indiāņu teiku un nostāstu veidā par šiem apgabaliem bija zināmas brīnišķīgas lietas, stāstīja par plašiem zelta laukiem, par skaistām un straujām upēm, par ūdenskritumiem un par kalniem, kas sastāv no tīra dārgakmens, tomēr venecuēliešu vidū līdz šim nebija atradušies uzņēmīgi ļaudis, kas būtu devušies uz

Trompiļo ieceļotāju nometnes pārvaldes ēkas priekšā pēc ierašanās Venecuēlā pastaigājas agrākie „dīpīši". J. Heņkuzena uzņēmums.

turieni visu izpētīt. Bija zināms, ka šajos apgabalos mājo naidīgas indiāņu ciltis un ka neviens baltais no turienes dzīvs neizkļūst. Un kamēr venecuēlieši mierīgi dzīvoja mājās vai ceļoja pa Savienotajām valstīm, nāca ārzemnieki, kas neapmierinājās ar Karakasas un Valensijas redzēšanu, bet devās tālāk zemes iekšienē.

Viens no pirmajiem bija amerikāņu lidotājs Džims Engels, kas 1937. g. divvietīgā lidmašīnā devās meklēt teiksmaino Velna kalnu, kur vajadzēja būt augstākajam ūdenskritumam pasaulē. Ziņas par ūdenskritumu lidotājs bija ieguvis no kāda jūrnieka, kas savās pasaules klaidoņa gaitās kādu laiku bija dzīvojis pie indiāņiem Venecuēlas iekšienē. Šī jūrnieka pavadībā lidotājs devās meklēt Velna kalnu. Kalnu viņš arī atrada, tāpat ūdenskritumu, bet, mēģinot nolaisties kādā šķietami sausā pļaviņā kalna tuvumā, lidmašīna avarēja. Lidotājs gāja bojā, bet jūrniekam izdevās izglābties.

Ekspedīciju uz Velna kalnu atkārtoja, bet arī otra lidmašīna avarēja tajā pašā pļaviņā, kas īstenībā bija staigns purvs. Šoreiz tomēr neviens no 7 pasažieŗiem neaizgāja bojā. Atraduši un izpētījuši milzīgo ūdenskritumu un devuši tam bojā gājušā amerikāņu lidotāja Engela vārdu, ekspedīcijas dalībnieki mēģināja kājām sasniegt kādu apdzīvotu vietu. Kāpiens no kalna ilga 11 dienas. Pētniekiem nebija ne ūdens, ne pārtikas, un visu dienu bija jāiet svelmainā karstumā. Kad ekspedīcija beidzot sasniedza apdzīvotas vietas, četri dalībnieki bija zaudējuši prātu, un trīs pārējie bija smagi slimi. Foto uzņēmumi bija gājuši bojā lielā karstuma dēļ. Ekspedīcijas rezultāti bija niecīgi, un ilgu laiku neviens vairs nemēģināja to atkārtot.

Tad kādā dienā Karakasā ieradās latviešu mērnieks Aleksandrs Laime, kas jau vairāk nekā 12 gadus bija dzīvojis Venecuēlā, un paziņoja valdībai Karakasā, ka viņam izdevies kājām sasniegt un izpētīt Velna kalnu. Laime informēja valdību, ka šis apgabals būtu saimnieciski labi izmantojams un piedāvājās to civīlizēt. Venecuēlas valdība Laimes priekšlikumu pieņēma, apstiprināja Laimi par jaunā apgabala valdības pilnvaroto un atvēlēja līdzekļus lidlauka izbūvei, kā arī skolu un slimnīcas celšanai indiāņiem. Apgādāts ar naudu, materiāliem, drēbēm, ieročiem un darba rīkiem, Laime atgriezās pie sev draudzīgās indiāņu cilts, kas dzīvoja turpat Velna kalna tuvumā. Jāpasvītro, ka Laimem patiesi bija laimējies, jo šī indiāņu cilts bija viena no naidīgāk noskaņotajām pret baltajiem. Nav zināms, kā Laimem izdevies iegūt šīs cilts draudzību, bet Karakasas latvieši melš par kādu romantisku dēku ar cilts virsaiša meitu.

Līdz ko par Laimes projektu sāka rakstīt Venecuēlas laikraksti, atdzīvojās arī amerikāņu interese par Velna kalnu. Laime saņēma daudzus un dažādus piedāvājumus, un rezultātā viņš pirms dažiem mēnešiem vairāku amerikāņu un Venecuēlas valdības pārstāvju pavadībā devās ekspedīcijā uz Velna kalnu un Engela ūdenskritumu. Šī ekspedīcija nesen atgriezusies. Tai nācies pārvarēt plašus mūža mežus, kur vajadzējis ar mačetēm (īpaši zobenveida cirvji) izcirst biezoknī tuneli, lai varētu virzīties uz priekšu. Saligtie indiāņi atteikušies to darīt, jo ticējuši, ka mūža mežā mājo viņu mirušo senšu gari un tos nedrīkst traucēt. Tikai pēc cilts vecākā stingrās pavēles indiāņi strādājuši tālāk. Izcirstais tunelis bijis tik karstas sutoņas pilns, ka brīžiem trūcis gaisa elpošanai. Taču ekspedīcijai izdevies ne tikai sasniegt sprausto mērķi, bet arī izdarīt visus vajdzīgos pētījumus un foto uzņēmumus. Ekspedīcijā piedalījusies arī sieviete — amerikāņu preses fotografe Ruta Robertsone, kas pavadījusi Laimi arī iepriekšējos īsākos siŗojumos Venecuēlas iekšienē. Ekspedīcijai izdevies arī izmērīt ūdenskrituma augstumu. Kādas kalnu upes ūdens šai vietā izlaužas no kalna iekšienes kā no tuneļa un gāžas vairāk nekā 800 m dziļi lejā. Latvieša Laimes pēdējo ekspedīciju apraksta visa Venecuēlas un Savienoto valstu prese, uzsveŗot, ka jaunaklātais ūdenskritums ir 15 reizes augstāks par Niagaru un tik pat augsts, kā līdz šim pazīstamais augstākais Tugelas ūdenskritums Dienvidāfrikā.

„Balto plankumu" pētīšanas darbā liela veiksme bijusi arī vācu ārstam Hansam Baumgartneram, kas ieceļojis Venecuēlā pirms diviem gadiem un ir apgabala sanītārās daļas vadītājs viņpus Orinoko upes, t. i., vistālāk uz dienvidiem. Turpat Orinoko apgabalā slavens kļuvis arī kāds ukraiņu sportists, kas vienā dienā sadomājis pārpeldēt un arī pārpeldējis Orinoko vienā no tās platākajām un straujākajām vietām; upe tur ir 8 km plata.

Venecuēlā ir tūrisma savienība, bet zīmīgi, ka tās biedri sastādās galvenā kārtā no ārzemniekiem. Venecuēlas Andu virsotnes sasniedz pāri par 4000 m augstumu, tās nosauktas dažādu Venecuēlas nacionālo varoņu vārdos, bet pirmie, un bieži vien arī vienīgie, kas šajās virsotnēs uzkāpuši, ir ārzemnieki — franči, vācieši, šveicieši, amerikāņi.

Tāpat savādi, ka pat Karakasas universitātei trūkst visu vajadzīgo kollekciju par tropisko apgabalu augiem un dzīvniekiem, un ka tikai tagad, kad universitātē par mācības spēku dabzinātņu fakultātē saistīts jaunais latviešu zinātnieks J. Rācenis, sāk vākt šīs kollekcijas. Pēc latviešu zinātnieka ierosinājuma fakultātei atvēlēti vairāki 10.000 bolivaru zinātnisku ekspedīciju rīkošanai. Paies mēneši, un Venecuēlas laikrakstos varbūt atkal varēsim lasīt par latviešu zinātnieka sasniegumiem. Un venecuēlieši leposies, ka tik spējīgi ļaudis izvēlējušies Venecuēlu par savu jauno dzīves vietu.

Venecuēlā, augustā.

Aloizs Klišāns

Vāksim ārzemju preses liecības par latviešiem!

Bez latviešu iespiestā vārda saglabāšanas liela uzmanība veltījama arī ārzemju preses izdevumiem, kuŗos stāstīts par Latviju un latviešiem. Piecos gados, būdami prom no dzimtenes, esam ārzemju presē daudzkārt pieminēti dažādos gadījumos un dažādās nozīmēs. Tagad izceļojot mēs vēl vairāk radām par sevi interesi. Gandrīz katra DP kuģa pienākšana ASV, Austrālijas vai Kanādas krastā ir aprakstīta turienes presē. Tās ir gan laikmetīgas reportāžas un raksti, bet tie tomēr lieti noderēs nākotnes pētniekam, kas sekos pa mūsu tālo trimdas ceļu pēdām.

Tāpēc arī šo izdevumu krāšana ir jānoorganizē. Būtu vēlams, ka varētu sistēmatizēt un savākt visus tos laikrakstus un žurnālus, kur aprakstītas vai nu kāda atsevišķa latvieša gaitas vai arī Latvijas problēma vispār. Uzkrāt vajadzētu arī tos laikrakstu numurus, kur latvietis aizstāv savas tiesības un cīnās par brīvo Latviju. Pēc gadiem nokavēto vairs nepanāksim, un daudz kas no šī laika būs zudis.

Šo izdevumu krāšana uzsākama jau tūlīt. Kā to vislabāk veikt? Par laimi mums katrā valstī, kur ir latviešu pulciņš, ir arī jau savas biedrības. Tajās strādā mūsu kultūras darbinieki, kuŗu pienākums būtu arī par mums rakstīto savākt īpašā archīvā. Gan laikrakstos, gan biedrībās vajadzētu šo pasākumu popularizēt un norādīt ikvienam tautietim, kur un kam izdevumus piesūtīt. Domāju, ka šādā veidā visērtāk varētu noorganizēt uzkrāšanu, lai mums, un it sevišķi nākamajai paaudzei rastos archīvi ar materiāliem par to, kā pasaule vērtējusi latviešus mūsu traģiskajās dienās.

Osv. Akmentiņš.

„Latviešu kolonija"

Bukskauntijā organizē latviešu baptistu laikrakstu ASV

Bukskauntijas latviešu baptistu draudze 4. septembrī svinēja savus gada svētkus, kas jau kopš daudziem gadiem izvērtušies par latviešu baptistu satikšanās dienu Pensilvānijas štatā. Šogad, 38. svētkos pēc kārtas, dalībnieku skaits bija īsti kupls, jo draudzēs ieplūduši jauni locekļi no Vācijas. Svētku dievkalpojumu vadīja draudzes mācītājs J. Zeltiņš, piedaloties māc. A. Klaupikam, citiem 20 latviešu baptistu mācītājiem, kā arī amerikāņu baptistu darba vadītājam Pensilvānijā. Dziedāja apvienotie draudžu koŗ Dr. E. Baštika vadībā.

Svētku otrā dienā draudžu pārstāvji pulcējās konferencē, kuŗ māc. A. Klaupiks ziņoja par Vispasaules baptistu savienības darbu latviešu labā. Viņš uzsvēra, ka ikviens latvietis ASV aicināts palīdzē tautiešiem Vācijā sagādāt galvojumus un atbalstīt tos, kam Vācijā vē kādu laiku būs jāpaliek. Kristīga mīlestībai nav jānorobežojas tika savā konfesijā, bet jāpalīdz arī citu ticību piederīgajiem. Savienība ja uzņēmusies sūtīt pārtikas saiņu lielākam skaitam slimo latviešu Vācijā, un cer šo darbu vēl paplašināt Lai gādātu par ASV dzīvojošo tautiešu garīgo aprūpi, ievadīti priekšdarbi latviešu laikraksta izdošanai kas kops reliģisko un tautisko dzīvi Domāts arī par latviešu skolu. ASV latviešu baptistu draudžu darba saskaņošanai un kopējas pārvaldes izveidošanai konference ievēlēja komiteju: mācītājus A. Klaupiku, A Eglīti, R. Vītolu, Ed. Galēnu un J Barbinu, Latvian Relief Inc. locekl red. H. Pētersonu un V. Eglī. Nobeigumā svētku sanāksme nolēma nosūtīt ASV valdībai un Vispasaules baptistu apvienībai pateicību pa latviešiem sniegto atbalstu.

*

Bukskauntijas ciemu Apelbachsvilli, Pensilvānijā, kāds amerikāņu laikraksts nesen nosauca par latviešu koloniju. Tas pa daļai tiesa, jo pēdējos mēnešos ieceļojot vairākām ģimenēm, latviešu tagad te prāvs skaits. Ciemā vairākas mājas pieder latviešiem, kas te ieradušies pirms pirmā pasaules kaŗa. Ir te vidū arī pāris ģimenes, kas vēl dzīvo 1905. g. ideju noskaņā, un tām veltīgi stāstīt par latviešu traģēdiju tās stūrgalvīgi grib skatīties uz boļševismu caur savām spožajām naivajām acenēm. Vairums latviešu grūti strādājot, kļuvuši turīgi, iemācījušies angļu valodu, bet nav zaudējuši latvisko sirds siltumu un nav aizmirsuši latviešu valodu, kuŗu dažās ģimenēs vēl arvien runā Protams, veltīgi meklēt te tīru latviešu valodu, jo te taču nav latviešu skolu, un latviešu grāmatas es kā retumu esmu pamanījis tikai pāris mājās.

Apkārtējie farmeŗi dzīvo savu vientuļo lauku dzīvi, kas visai atšķiŗas no eiropējiskās lauku dzīves Strādnieku mājās maz, tos aizstāj mašīnas, un ja ir kāds zirgs, tad tas pats domāts tikai jāšanas sportam Parastais lauku augs ir kukurūza ko ražo lielos vairumos un skābētu izlieto lopbarībai. Ļoti daudz šajā apkārtnē vistu farmu, un dažā no tām šo putnu ir vairāki desmiti tūkstoši. Ņujorka no šejienes tikai apm 100 un Filadelfija 30 km, tādēļ vairākas skaistas farmas nopirkuši bagātie pilsētu rūpnieki un tirgotāji un tajās vairs nedzird traktoru troksni, bet piektdienās piebrauc grezni limuzīni, kas aizvizina kungus atpūsties pēc nedēļas darba steigas. Daža šādas farmas dzīvojamā māja līdzinās mazai pilij, kuŗā atrodamas gan antikas, gan modernas mākslas vērtības, kas ceļojušas šurp pat no Eiropas. Ziemā, kad „beigusies sezona", no daudzām mājām īpašnieku ģimenes aizbrauc, atstājot telpas pilnīgi tukšas. Neesot dzirdēts, ka kādā atstātajā mājā būtu kas nozagts. Nezinu, vai tas tā arī lielpilsētās, bet liekas, ka viens otrs pilsētas netikums šeit nav atradis auglīgu zemi.

Ciema centrā ir baptistu baznīca kas svētdienas rītos un vakaros pulcina visus latviešus, kaut arī dažas ģimenes ir luterāņi. Atbraucēji nespēj noslēpt aizkustinājumu, dzirdot baznīcā latviešu valodu un redzot uz runātāju pults Latvijas sarkanbaltsarkano karodziņu. Ciema vienā galā atrodas arī pentakostu lūgšanas namiņš, bet šī sekte te pārstāvēta tikai ar kādiem 10 latviešiem. Tagadējais latviešu baptistu mācītājs J. Zeltiņš no Vācijas atbraucis tikai pirms gada, un viņa, un šeit dzīvojošā māc. Klaupika nopelns ir, ka šinī apvidū no Vācijas ieradušās jau vairākas ģimenes, bet vairākas vēl gaida. Draudzes pārstāvis farmeris J. Ziverts parakstījis galvojumus 5 ģimenēm un ar savu auto tās vedis gan mājās no Ņujorkas, gan arī tām meklē darbu. To pašu darījis arī Zeltiņš. Apelbachsvillē, septembrī.

V. Mežezers

Lemj par Vācijā paliekošo DP likteni

Lemgo (NZ). — Deutsche Presse-agentur ziņo, ka pag. trešdien Lemgo notikusi angļu militārās valdības un angļu zonas vācu valdību pārstāvju apspriede DP jautājumā. Nolemts, ka Vācijā paliekošie DP iekļaujami vācu saimniecībā, piešķirot tiem tās pašas tiesības, kā Vācijas pavalstniekiem. Šo pārvietoto personu sadalīšanai pa atsevišķiem apgabaliem, neatkarīgi no viņu tautības, priekšdarbi sākami jau iespējami tuvākā laikā.

Eiropā ieradies ASV ārlietu ministrijas otrais padomnieks bēgļu un DP lietās L. A. Dausons (Dawson), lai Vācijā, Austrijā un Italijā uz vietas iepazītos ar DP problēmu. Dausons Heidelbergā jau apspriedies ar amerikāņu bruņoto spēku štāba DP nodaļas virsnieku un nodomājis apmeklēt arī iestādes Frankfurtē, Visbādenē, Berlīnē, Stutgartē un Minchenē. Dausons pēc kapitulācijas divi gadus bijis UNRRAs darbinieks Vācijā un jau toreiz iepazinies ar DP dzīves apstākļiem.

ASV tautas vietnieku nama bēgļu komisijas priekšsēdis F. E. Volters pēc apmeklējuma Vācijā ieradies Ženēvā, kur viņam bijušas apspriedes IRO galvenajā mītnē. United Press, kas šo ziņu sniedz, nemin neko par Voltera sarunām Eiropā palikušo DP lietās, vienīgi uzsver, ka ASV parlamentārietis ierosinājis arī vācu bēgļu nodošanu IRO aprūpē.

Neue Zeitung par Voltera vizīti Ženevā raksta (24. 9.) papildus, cik silti amerikāņu kongresa pārstāvis tur iestājies par vācu bēgļiem, kas arvien vēl dzīvojot cilvēku necienīgos apstākļos. Viņš ieteicis atvēlēt līdzekļus mašīnu un iekārtas iegādei bēgļu amatniecības uzņēmumiem. Ar līdzīgu ierosinājumu nācis arī Maršala plāna administrātors Eiropā Pauls G. Hofmans. Kā ziņots mūsu laikraksta pag. numurā, LCK pirms kāda laika iesniedza F. D. Volteram plašu memorandu, kurā norāda uz visiem līdzšinējiem trūkumiem un netaisnībām DP emigrācijā.

*

DP lietu koordinātors Skvadrilli sestdien Frankfurtē paziņojis, ka nupat izsniegta simtstūkstošā viza pārvietoto personu ielaišanai Amerikā. Ar to tad jau būtu izpildīta puse no paredzētās programmas. Skvadrilli pateicās amerikāņu konsulārā dienesta un citu valdības iestāžu pārstāvjiem, IRO un visām brīvprātīgām organizācijām par sekmīgo sadarbību imigrācijas likuma pildīšanā.

Vācieši, kas slēpjas DP nometnēs

Frankfurte (I). — New York Herald Tribune Eiropas izdevums 19. septembrī ievietojis garāku rakstu par Austrumeiropas vāciešu repatriantiem, kas pēc Hitlera Vācijas sabrukuma patvērušies dažādu tautību DP nometnēs. Raksta autors Dr. Elza Pika kas trīs gadus pavadījusi Vācijā kā UNRRAs un IRO darbiniece, atzīstas, ka sabiedroto iestādēm parasti ļoti grūti atšķirt šos ļaudis no patiesi pārvietotām personām. „Pārvietoto personu lietu kārtošanā nodarbināto ierēdņu vairumam nebija ne mazākās jēgas par komplicētajām Eiropas nacionālajām problēmām, un tie ticēja visam, ko šie repatrianti viņiem stāstīja par savu politisko pagātni Vācijā".

Attēlojusi vispārējo ārzemju vāciešu repatriācijas gaitu kaŗa priekšvakarā, autore konstatē, ka šie vācieši parasti bijuši vēl krasāki vācu nacionālisma pārstāvji, nekā viņu Vācijā dzīvojošie tautas brāļi un kaŗa laikā tiem bieži vien uzticēti īsti atbildīgi uzdevumi. Tomēr šiem „Volksdeutsche" dažkārt izdevies palikt neatklātiem. Kad šie repatrianti ieradušies Vācijā, viņiem izsniegti īpaši dokumenti, kuŗus tie labprāt uzrādījuši. Bet kad 1945. g. noskaidrojās, ka UNRRAs aprūpe uz šīs kategorijas ārzemniekiem neattiecas, šie dokumenti pēkšņi nozuda. To īpašnieki, mazākais viņu liela daļa, pēkšņi atcerējās savu agrāko pavalstniecību un veikli mācēja atrast patvērumu poļu, latviešu, ukraiņu un citu tautību DP nometnēs.

LATVIJAS UNIVERSITĀTES 30 GADU ATCERES DIEVKALPOJUMS

29. septembrī paiet 30 gadi kopš dibināta Latvijas universitāte. Dibināšanas atcerei Eslingenas plašā akadēmiskā saime trešdien, 28. septembrī, pl. 19 Eslingenas Dienvidu baznīcā rīko dievkalpojumu, kurā akadēmisku svētrunu teiks archibīskaps prof. Dr. T. Grīnbergs.

Viena no daudzajām bērnu drāmām

„Kidneperi starptautiskā mērogā!" Tā kliedz Zycie Warszawy — Varšavas dzīve — šī gada 11. augusta izdevumā.

„Pirms dažām nedēļām kuģis Jeruzāleme piestājās Bari ostā Italijā. Uz tā atradās 150 poļu bērni. Iepriekš viņi bij uzturējušies Tanganjikā, britu Austrumāfrikas kolonijā. Pārvešana bij rūpīgi noslēpta no poļu iestādēm."

Lai kaut cik nojaustu, kuŗā pusē taisnība, jāatskatās 10 gadus atpakaļ. Toreiz stāvoklis bija šāds: Polija sadalīta starp naidīgo rietumu un „ļoti draudzīgo" austrumu kaimiņu. Viens ar varu ved cilvēkus uz rietumiem, pie otra tie „labprātīgi" dodas uz austrumiem. Šie pēdējo simti tūkstoši piedzīvo īstu Odiseja dēku: Krievijas stepes, Kaukāzs, Sibīrija. Bojā aiziet tūkstošiem, visvairāk bērni. Šos drūmos notikumus komūnistiskais poļu laikraksts gan nepiemin ne ar vārdu. — Uz poļu trimdas valdības uzstāšanos iejaucās sabiedrotie. Tad dzīvajos palikušajiem rodas iespēja doties uz Sīriju, Persiju, Indiju. No pēdējās neliela grupa pēc kaŗa beigām nonāk Tanganjikā, Austrumāfrikā. Tagad no tālās Āfrikas var atgriezties dzimtenē. Nedaudzi to arī dara. Bet bērniem, kas nu jau pusaudžu vai jauniešu vecumā, nav pie kā atgriezties. Tēvi krituši kaŗa laukos, mātes palikušas Krievijas klajumos bada vai slimību dēļ. Kam radi dzimtenē, tos Starptautiskā bēgļu organizācija repatriē, ja abas puses to vēlas. Priekš pārējiem jāmeklē jauna zeme, bet vispirms tie jānogādā Eiropā, no kurienes ērtāks transports.

Tālāk lai stāsta laikraksts pats, jo viņa sniegtajam apstākļu notēlojumam oriģinālitātes netrūkst.

Nolaupītos bērnus nodeva IRO, kas organizēja transportu uz Italiju, lai no turienes viņus sūtītu uz Kanādu, kas ir pret visiem starptautiskajiem likumiem. Bērnus vispirms novietoja nometnē Salerno, apgādāja ar IRO dokumentiem un tad nodeva tādu personu pārziņā, kas atklāti darbojas kā poļu „Londonas valdības" aģenti. Poļu sūtniecība Romā nosūtīja uz Salerno nometni savus pārstāvjus. IRO darbinieki izturējās pret viņiem bezkaunīgi uzpūtīgi un liedza tiesību ieiet nometnē un apmeklēt bērnus. Tad Polijas sūtniecība griezās pie Italijas valdības ar prasību neļaut bērniem atstāt Italiju bez poļu valdības piekrišanas un nodot bērnus poļu konsulārajiem pārstāvjiem repatriēšanai. Italijas valdība šo taisnīgo prasību neizpildīja, bet gan apzināti pieļāva poļu bērnu nolaupīšanu. Rezultātā IRO deportēja 150 bērnus uz Rietumvāciju. No turienes viņus pārvedīšot uz Kanādu, kur viņi varēšot taisīt „labas karjeras" kā baltie nēģeri vai vergi pie varenajiem Kanādas industriālistiem."

Savu lasītāju iežēlināšanai laikraksts tālāk apraksta dažus individuālus gadījumus, kad „bērni karsti ilgojušies atgriezties „mīļotajā dzimtenē, bet pēc tam „zem spiediena" atteikušies. Noslēgumā laikraksts saka: „Atļaujamies vēlreiz vērst uzmanību uz IRO reakcionāro raksturu. Šo organizāciju rīko galvenām kārtām Sav. valstu State Department (ārlietu ministrija). Šī organizācija aizkavē DP atgriešanos dzimtenē un apgādā kapitālistus ar lētu darba spēku. Tas ir viņas galvenais uzdevums. Pēdējais akts — 150 poļu bērnu nolaupīšana — ir bez precedenta un baigi satriec katru. Tas aizvaino cilvēcīgās jūtas un aizskar starptautiskos likumus. Taču tie, kas stāv aiz IRO un Italijas valdības, rūgti maldās, pieņemdami, ka Polija piekritīs poļu bērnu nolaupīanai. Polija neaizmirsīs tos 150, kuŗus modernie un „civilizētie" vergu tirgotāji nosūtīs uz Kanādu."

Tādas pašas krokodiļu asaras tika birdinātas arī par latviešu bāreņiem Rietumvācijā, kad viņi palika nesasniedzami.

Še pieminēto poļu bērnu Odiseja tuvojas noslēgumam. Vēl priekšā stāv brauciens pāri citām jūŗām, un tad viņi reiz varēs meklēt sev mājas vietas brīvā pasaulē. **O.**

400 BALTIEŠU AIZBĒGUŠI UZ KANĀDU

Londona (F). — BBC, atsaucoties uz zviedru raidītāja Motalas informāciju, vēstī, ka uz Kanādu aizbēguši 400 baltiešu. Viņi devušies ceļā kādā britu invāzijas kuģī, kur vietas tikai 50 pasažieŗiem. Tā kā zviedru iestādes šo satiksmes līdzekli atzinušas par nedrošu, kuģis bijis internēts Gēteborgas ostā, kur atradies vairāk nekā mēnesi. Kādu nakti ostas iestādes pēkšņi pamanījušas, ka kuģis pazudis. Zviedri pārliecināti, ka tas aizbēdzis, jo baltiešiem nebijis nekādu cerību saņemt oficiālu atļauju izbraukšanai.

Ieteic atjaunot vācu armiju

Vašingtona (I). — Kaut ASV senāts ar 55 pret 24 balsīm ceturtdienas vakarā arī pieņēmis lēmumu par 1,3 miljonu dolaru atvēlēšanu Rietumeiropas apbruņošanai, pašā pēdējā brīdī vēl radās vairāki neparedzēti šķēršļi. Tā demokratu partijas senātors Volters Džordžs ierosināja pabalsta summas samazināšanu uz pusi un reizē ar to ieteica atjaunot Vācijas armiju. Vācija esot vienīgā zeme, teica senātors, kas faktiski varētu nosargāt Rietumeiropu. Viņš kritizēja līdzšinējo atbruņošanas un demontēšanas politiku Vācijā un aizrādīja, ka komūnistu ietekmes dēļ ne Francija, nedz Italija kaŗa gadījumā nevarēšot pat mobilizēt savus cilvēku kadrus kaŗam pret Padomju savienību, Vācija nevarēšot ilgi palikt neitrāla un agri vai vēlu tai jāizšķiŗas vai nu par rietumiem, vai austrumiem.

Ja Eiropai patiešām draud padomju uzbrukums, tad vācu bruņošanās rūpniecības iznīcināšana esot gaužām īsredzīga rīcība. Ja Padomju savienība patiešām gatavojas agresijai, tad pat četrkārt lielākas summas nepietiktu Rietumeiropas aizsardzībai. Senātoru Džordžu atbalstīja vēl divi runātāji, kas domāja, ka militārās palīdzības sniegšana Rietumeiropai tikai pamudināšot arī krievus pastiprināt savu bruņošanos.

EIROPA UN AMERIKA

Vēstulēs, ko raksta uz ASV izceļojušie tautieši, bieži lasām viņu novērojumus par amerikāņu sadzīves īpatnībām. Daudz vēstulēs izskan bažas, vai jaunajiem imigrantiem vispār izdosies iedzīvoties viņiem neparastajos apstākļos. Ar ko veco amerikāņu mentālitāte īsteni atšķiŗas no eiropiešu dzīves uztveres, kodolīgā veidā mēģina analizēt pazīstamais franču zinātnieks un sabiedriskais darbinieks, Sorbonas prof. Andrē Zigfrīds apcerējumā, kas zem virsraksta Bīstams ceļš pirms kāda laika publicēts Parīzes laikrakstā Le Figaro:

„Mūs, eiropiešus, arvien vairāk sāk ietekmēt Savienotās valstis. Mēs nonākuši ne tikai viņu politikas sfairā, bet pakāpeniski pārejam arī uz amerikāņu produkcijas metodēm. Un tomēr, mums vajadzētu saprast, ka jaunās pasaules gars mūs attālina no mūsu pašu kultūras avotiem. Taisnība, arī amerikāņi ir Eiropas dēli, bet viņi tagad ceļ paši savu jaunu civilizāciju. Tā gan rada mūsējai, tomēr būtiski pavisam citāda. Rūpniecības revolūcija sākās Eiropā, bet Savienotās valstis bija tās, kas to turpināja un, konsekventi pielietojot sadzīves prasībām, guvušas tādus panākumus, kas pārsniedz visoptimistiskākos aprēķinus.

Amerikā arvien vairāk nostiprinās uzskats, ka darba vienība rūpniecībā, zinātnē un pat vienkāršā domāšanā ir cilvēku grupa, bet ne atsevišķais individs. Citādas darba metodes Amerikā tagad gandrīz vairs pat neatzīst. Par katra panākuma pamatnoteikumu uzskata organizāciju, kuŗā atsevišķais cilvēks atsakās no savas neatkarības un iekļaujas sabiedrības kopībā. Amerikā mīl runāt par „masu cilvēku", noliekot tam pretstatā „anarchistisko individu". Pirmais jēdziens sevī ietveŗ atzinību, kurpretim otrs jau ir ar zināmas noniecināšanas piegaršu. Šeit Eiropā mēs turpretim šīs lietas vērtējam vēl gluži otrādi.

Tā vien liekas, ka nākotnē visu lielāku darbu veikšana būs atkarīga no to cilvēku un tautu organizātoriskām spējām, kam šie darbi veicami. Romāņu tautu piederīgiem ir daudz personiskas inteliģences, tie ātri piesavinās techniskus paņēmienus, un šinī ziņā bieži nav vērtējami zemāk par anglo-sakšiem. Viņu vidū ir labi strādnieki, ievērojami inženieŗi un izgudrotāji, bet tie pilnīgi nevarīgi lielu rūpniecības uzņēmumu organizēšanā. Savienotajām valstīm šinī ziņā stipri līdzinās Krievija, jo arī tur pirmā vietā ir kollektīvais darbs. Ja sociālā un politiskā atmosfaira abās valstīs arī stipri atšķirīga, tad tam tikai otrās šķiŗas nozīme: šajās zemēs masas klausa mašīnas diktātam. Eiropā turpretim vēl saglabājusies tā civilizācijas pakāpe, kuŗā savu vietu prasa individs.

Amerikāņu pārākums ne tik daudz izskaidrojams ar viņu individuālo pārākumu, cik ar faktu, ka viņi visā savā darbībā rīkojās saskaņā ar labprātīgi un atklāti atzītu darba morāli. Ievērojama un cienījama amerikāņu rakstura īpašība ir disciplinētība kopējā darbā. To viņi pierādījuši ne tikai miera apstākļos, bet arī kaŗā, un ar pilnu tiesību tādēļ var teikt, ka tie uzvarējuši vienādi pateicoties savai organizācijai un frontes cīnītāju varonībai. Man dažbrīd liekas, ka otrā pasaules kaŗā viņi šinī ziņā sasnieguši kaut ko līdzīgu zenītam savas ārkārtīgi attīstītās technikas apvienošanā ar to ierosmes garu, ko tie mantojuši no puritāņu senčiem un kolonizācijas pionieŗiem. Bet, vērojot visu to, mums eiropiešiem tomēr rodas jautājums, vai amrikāņu pārspīlētā organizēšanas tieksme galu galā nenovedīs viņus līdz stadijai, kuŗā individam vispār vairs nav vietas?

Kādreiz amerikāņus uzskatīja par ekscentriskiem, iedomu bagātiem cilvēkiem. Šodien mēs uz viņiem tā vaiŗs neraugāmies. Šī tauta arvien vairāk pakļaujas sava kollektīva instrukcijām. Visai nedisciplinēts bērna gados, amerikānis ar pilngadības sasniegšanu un iestājoties darbā kļūst ļoti disciplinēts. Gandrīz gribētos teikt, ka viņš visu sevī uzkrāto nedisciplinētību iztērē jau bērnības laikmetā. Savā darba vietā viņš labi un draudzīgi satiek ar pārējiem strādniekiem. Amerikāņu vecāki savus bērnus audzina pilnīgā brīvībā apgaismības laikmeta filozofa Russo garā, kuŗa ietekme Savienotajās valstīs manāma arī vēl daudz citās nozarēs. Bet zemē, kuŗā valda sieviete̦s, mātes un protestantiskā morāle, blakus šai absolūtajai brīvībai dziļi iesakņojušies arī tīri pilsoniski uzskati, un tieši uz tiem faktiski pamatojas lielās valsts varenība. Dzīvojot pēc šīs sistēmas, kas pilnīgi atbilst viņa dotībām, amerikānis jūtas ļoti labi. Viņš nav mistiķis, bet cilvēks, kas cenšas būt darbīgs. Šinī ziņā viņš atšķiŗas no vācieša, kas ir darbīgs, bet reizē arī mistiķis un no krieva, kas ir mistiķis un mazāk darbīgs. Šo mentālitāti ātri piesavinājās arī ieceļotāji, kas iespējami ātrāk cenšas iekļauties jaunajā apkārtnē, lai neatšķirtos no pastāvīgajiem iemītniekiem.

Šī virziena galvenās briesmas ir tās, ka tās sev pakļauj arī domāšanu. Šajā šauru speciālistu zemē lietpratējiem dāvā pārāk lielu uzticību un prasa no viņiem ne tikai dažādu problēmu atrisinājumus, bet arī norādījumus, kā cilvēkam izturēties dažādos apstākļos. Šī techniskos jautājumos pilnīgi pareizā metode pamazām pāriet arī uz garīgām disciplīnām, tā pārspīlējot speciālistu lomu. Rodas mašīnu un technikas mānija, kas ierobežo individuālu domāšanu un personīgi kritisku pieeju lietām.

Patiesībā šādas attīstības stadijā ir viss mūsu laikmets un ne tikai Amerikā vien Padomju savienībā notiek gluži tas pats. Īsto veco Eiropu šodien vēl raksturo pie mums novērojamā pretošanās technikas pārspīlējumiem. Saprotams, ka vairs nevar būt runa par mašīnas nicināšanu vai technikas vajadzības noliegšanu. Eiropa vienīgi vēlas, lai individuālais cilvēks arī turpmāk varētu eksistēt kā tāds un pats meklēt patiesību, nesagaidot, ka arī to viņam pasniedz lietošanas gatavībā seriju preces veidā."

„Mēs visi tagad esam amerikāņi"

Kāda tautiesa vārdi, kas liek pārdomāt

Pēdējā laikā gan sabiedrībā, gan presē daudz runāts un rakstīts par asimilācijas briesmām, kas draud mūsu tautiešiem, izklīstot savrūpībā pa tālām zemēm. Sākotnējais spriedums, ka latvieši asimilējas visai ātri un aizmirst pat savu mātes valodu, pēdējā laikā daudzkārt apstrīdēts, norādot uz ieceļotājiem, kas abos Amerikas kontinentos dzīvo jau desmitiem gadu, bet līdz šai dienai nav aizmirsuši latviešu valodu un ierašas un uzskata sevi par latviešiem. Nepievienojoties ne asimilēšanās drauda apstiprinātājiem, ne noliedzējiem un neiztirzājot šo šajā laikā tik aktuālo un nopietno problēmu dziļāk, šoreiz gribam tikai citēt kāda gaŗāka raksta daļu no ASV laikraksta Philadelphia Sunday Bulletin, kas pamudina uz ne visai patīkamiem secinājumiem. Minētā laikraksta 21. numurā iespiesta vairāk nekā 2 sleju gaŗa reportāža par pēdējā laikā ieceļojušiem latviešiem Bukskauntijas ciemos Pensilvānijā.

Rakstā starp citiem tautiešiem minēta arī baptistu mācītāja Jāņa Zeltiņa ģimene, kas ASV ieceļojusi pirms vairāk nekā diviem gadiem; ģimenē bez vecākiem ir četri 6—17 g. veci bērni. Atstāstīta Zeltiņu ģimenes dzīve boļševiku okupētajā Latvijā, bēgšana no mūsu tautas niknākā ienaidnieka, DP nometnē Vācijā pavadītie gadi un iejušanās jaunājā mājas vietā Aplebachsvillē. Tālāk rakstā burtiski teikts: „Angļu valoda vēl sagādā krietnas grūtības vecākiem, bet vecākās meitenes to mazliet mācījušās DP nometnē un tagad lieliski pārvalda savas jaunās zemes valodu. Viņu tēvs saka, ka mācībās pie pirmajiem skolas mēnešiem meitām vairs nesagādā nekādas grūtības. Bērni mājās runā **nevis savā mātes valodā, bet angliski** (Pasvītrojums mūsu. Red.). Zeltiņš saka, ka tas viņu iepriecinot, jo mēs visi tagad esam amerikāņi!

Kā sava nacionālā lepnuma simbolu Zeltiņi viesistabā pie sienas piestiprinājuši Latvijas karti un uz klavierēm novietojuši lelli tautas tērpā. Baznīcā uz kanceles atrodas miniatūrs kādreizējās neatkarīgās republikas sarkanbaltsarkanais karodziņš. Bet mācītājs šaubās, vai kāds no viņa ģimenes vai draudzes locekļiem atgriezīsies savā dzimtenē pat tad, ja to atstātu krievi. Viņš saka, ka varbūt visa Aplebachsvilles latviešu grupa vēlēsies natūrālizēties."

Tā teicis latviešu mācītājs Zeltiņš pēc divu gadu nodzīvošanas ASV, un ja tāda tiešām ir viņa pārliecība, nevis tikai izdabāšana amerikāņu žurnālistam, ja viņa bērni ģimenē tiešām runā tikai angliski un Zeltiņš par to iepriecināts, tad, liekas, šajā ģimenē latvietību saglabāt nepalīdzēs ne tautiskā lelle, ne Latvijas karodziņš. Un ja līdzīgi Zeltiņam domātu arī citas latviešu ģimenes vienā vai otrā kontinentā, tad mūsu izredzes kā tautai nākotnē, diemžēl, ir diezgan drūmas.

Arv. B.

PARTIZĀNI APTUR DEPORTĒJAMO VILCIENUS

Vācu laikraksts Die Welt, kas iznāk Hamburgā, 23. 9. ievietojis informāciju, ka baltiešu partizāni Ļeņingradas tuvumā apturējuši divus vilcienus ar deportētajiem, pārvarējuši apsardzi un atbrīvojuši braucējus, kas atradušies ceļā uz Sibiriju. Kaut ziņojumā nav tuvāk minēti šo notikumu laiks un vieta, šo informāciju netieši apstiprina dzimtenē pārbraukušo gūstekņu stāsti par partizānu aktīvitāti Baltijas valstu un Padomju savienības pierobežā. Partizāniem radušies papildspēki pag. pavasaŗa deportēšanas akciju rezultātā, kad daudziem lauksaimniecības kollektīvizācijas pretiniekiem izdevies patverties mežos. Lai būtu tālāk no vietām, kur tos pazīst personīgi, igauņi un latvieši pēdējā laikā pulcējoties Pleskavas apgabala mežos. Visai iespējams, ka Die Welt ziņojumā minētais gadījums illustrē tieši šādu partizānu grupu darbību.

Ko amerikāņu lidotāji pieredzējuši Padomju savienībā

Ņujorka (D). — Nesen Savienotajās valstīs atklātībā parādījās lidotāju pulkveža leitnanta Robberta Emensa grāmata Kremļa viesi, ko izdevis Ņujorkas Mekmilena apgāds. 1942. g. aprilī, kad amerikāņi sāka uzlidojumus Japānas galvaspilsētai, kāds B-25 (lidojošais cietoksnis) degvielu trūkuma dēļ vairs nevarēja aizsniegt Čungkingu, bet nolaidās Vladivostokas tuvumā. Savienotās valstis toreiz jau bija Padomju savienības sabiedrotās cīņā pret Hitleru. Maskava ar Japānu vēl nekaŗoja. 5 amerikāņu lidotājus, to vidū arī plkv. ltn. Emensu, krievi tāpēc internēja, paziņojot to arī presei. Lidotāji Padomju savienībā pavadīja vairāk nekā gadu. Grāmatā Kremļa viesi plkv.ltn. Emenss aprakstījis savus pieredzējumus un pārdzīvojumus, nekā neslēpjot un neko nenoklusējot. Autors nav politiķis. Viņš ir caurmēra inteliģents amerikānis, kas grāmatā attēlojis tikai savus personīgos piedzīvojumus.

Amerikāņu lidotājus sākumā nometināja Habarovskas tuvumā. No turienes pēc kāda laika viņus pārcēla uz kādu atpūtas namu pie Penzas. Ziemu lidotāji pavadīja Achamskā pie Kamas, bet pavasarī devās tālajā ceļā uz Aschabadu dienvidos. „Bieži mēs saņēmām trūcīgu barību, kas sastāvēja no sasalušiem kartupeļiem, kāpostiem un sliktas maizes," raksta plkv. ltn. Emenss. „Mēs par to nekurnējām, jo sapratām ka krievi cīnās par savu dzīvību vai nāvi un šī iemesla dēļ daudz kas jāpacieš. Mēs tomēr uztraucāmies par kādu citu apstākli. Īsi pirms tam, kad mūs apciemoja kāds ASV vēstniecības pārstāvis, vietējās komūnistu iestādes atsūtīja mums lielus daudzumus žāvētas gaļas, desu, kaviāra, sviesta un šņabja. Aplūkojot šos teicamos pārtikas līdzekļus, likās, ka kaŗš būtu beidzies un Padomju savienība dzīvotu atkal mierā un pārticībā.

AMERIKA

TĒVZEMEI UN BRĪVĪBAI

Rūta Skujiņa

DIENA GALĀ

Salieo rokas, diena galā.
Dziļa, akla tumsa draud.
Salieo rokas: svešā malā
Kāda gaisma jāapraud.

Vai tur mīlestības puķes
Nemirstīgā smaršā tvan?
Vai no torņa zvana mēles
Aizgājusē diena skan?

Ilgi esi gaismā bijis.
Ilgi gaisma jāapraud,
Kad caur aklo, svešo tumsu
Zvani dzied un zvani draud.

Par latviešu tautas dziesmu pētīšanu

Sabiedrībā valda puslīdz vienbalsīgs uzskats, ka latviešu tautasdziesmas esot nacionālākā folkloras nozare. Tās esot pilnīgi patstāvīgas. Tajās vispilnīgāk izpaužoties latviešu tautas gars bez svešām ietekmēm. Tiešām, tādam uzskatam lielā mērā varam pievienoties. Ja salīdzinām no vienas puses tautasdziesmas un no otras puses tautas pasakas un teikas, tad redzam, ka pirmās ir nacionālas, otras internacionālas. Tomēr, rūpīgi pētījot tautasdziesmas, varam saskatīt arī svešas ietekmes. Bet tās ir tik stiprā mērā pārlatviskojušās, ka svešie elementi tajās tikai vērīgai acij kļūst saredzami.

Svešie elementi vispirms saskatāmi tautasdziesmu saturā. Tā dzimšana un kristības, vedības, derības un kāzas, vecums un nāve ietver kopējas izdarības ar citu tautu parašām. Daudzas ieražas un ticējumi minētajās svinībās līdzīgi citu tautu ieražām un svinībām. Tas arī viegli saprotams, jo ar dzimšanu, kāzām un miršanu saistītās izdarības daudzās tautām aptuveni vienādas. Tāpat arī latviešu galvas segā, apģērbā, apavos, rotās jūtama sveša ietekme. Šeit tad nu salīdzināmai tautas dziesmu pētīšanai paveras auglīgs darba lauks, jo tikai ar salīdzināmās metodes palīdzību izdodas atšķirt nacionālo no internacionālā. Ar to nebūt negribu apgalvot, ka latvieši būtu bijuši tikai ņēmēji, bet citas tautas devējas. Kā visur, tā arī šeit pastāvējusi mijiedarbība.

Tāpat arī daži tautasdziesmu tēli atgādina citu tautu dzejas tēlus. Tas sevišķi sakāms par vācu dzejas tēliem. Šeit norādīšu uz rozes priekšstatu, ko, pēc prof. A. Švābes domām, latvieši aizguvuši no vācu dzejas, kurā tas visai iemīlots. Arī vanaga tēls, pēc prof. P. Šmita uzskatiem, aizņemts no vācu dzejas. Ne roze, ne vanags neesot bijuši tik iemīloti Latvijā, lai to biežo lietošanu varētu izskaidrot bez svešas ietekmes. Latviešu tautasdziesmās daudzināti dažādi apģērba gabali, kam līdzīgus sastopam vācu tautā līdz šo baltu dienu. Tādu tēlu varētu minēt daudz vairāk.

Tāpat kā satura, tā arī formas jautājumu noskaidrošanai visai noderīga tautasdziesmu salīdzināmā pētīšana. Tautasdziesmu četrrindai jāmeklē paralēles citu tautu dzejā, jo tikai tā varēs noskaidrot tās izcelšanos. Arī alliterāciju rašanās un loma latviešu tautasdziesmās prasa salīdzināmo metodi. Atskaņu rašanās un nozīme cittautu dzejā palīdzēs noskaidrot to lomu latviešu tautasdziesmās.

Svešās ietekmes latviešu tautasdziesmās diezgan viegli izskaidrojamas. Latvieši no seniem laikiem bijuši kultūrālos sakaros ar saviem kaimiņiem krieviem un vāciešiem. Nopietna uzmanība jāpievērš arī mūsu kaimiņu leišu un igauņu tautasdziesmām. Gluži dibināti ir norādījumi uz zināmu līdzību starp igauņu un somu un latviešu un leišu tautasdziesmu pantmēru. Vecāko igauņu tautasdziesmu raksturīga īpatnība ir četrpēdu trochajas. Igauņu tautasdziesmās sastopam arī alliterāciju un paralēlismu. Aizvēsturiskos laikos igauņu tautasdziesmās vērojama skandināviešu ietekme, kas piesātināta ar vikingu pasaules uzskatu. Alliterāciju pants tāpat apreibina igauņus, kā vikingus. Ļoti iespējams, ka šī ietekme izpaužas arī latviešu tautasdziesmās. Sakaru starp tautām veicinājuši kā kara, tā miera laika apstākļi. Starp latviešiem un citām tautām tie pastāvējuši jau pirms vācu ienākšanas, 12. gadu simteņa beigās, bet pēc tam vēl pastiprinājušies. Latviešu tautasdziesmās tad nu ieplūduši sveši elementi, kas liecina par rosīgu garīgo vērtību apmaiņu tautu starpā.

Sabiedrībā visai izplatījies uzskats, ka tautasdziesmas savā esmē esot nemainīgas, un tā pantmērs un atskaņas it kā pasargājušas no pārgrozībām. Tāpēc tad arī tautasdziesmu pētīšanā zinātnieki parasti lietojuši deskriptīvo metodi, vienīgi konstatējot tautasdziesmu pazīmes mūsu dienās. Tās metodes pārstāvjiem pieder ievērojamais tautasdziesmu pētnieks prof. L. Bērziņš. Tomēr uzskats par latviešu tautasdziesmu negrozību ir diezgan maldīgs, jo vēstures attīstības gaitā tās stipri pārveidojušās. Tāpēc to pētīšanā lietojama arī vēsturiskā metode, ar kuras palīdzību būs labāk iespējams noskaidrot notikušās pārmaiņas un varēs pareizāk noteikt tautasdziesmu izcelšanās laiku, vecumu, izplatīšanos, uzglabāšanos, pāriešanu citā vidē, raksturīgās pazīmes utt.

Jāaizrāda, ka latviešu tautasdziesmu pētīšana pašlaik ir tikai sākuma stadijā. To apstrādāšana vēl prasīs milzu cenšanos un izturību. Ir gan Latvju tautas dainu izdevums ar zinātniskiem apcerējumiem literātūrvēsturnieka R. Klaustiņa un prof. J. Endzelīna redakcijā, bet arī tas labākajā gadījumā parādīs tikai ceļu, pa kuru zinātniekiem pētīšanas darbā jāiet. Kā liekas, vairāk paveikts tautasdziesmu formas noskaidrošanā, kaut arī īstenībā šis darbs pašā sākumā apsīcis, un visi rezglīgākie jautājumi vēl nav noskaidroti. Nākamajiem pētniekiem jādzen dziļāka vaga.

Te nu pētnieki tagad atduras uz nepārvaramiem šķēršļiem. Pašlaik latviešu literātūras zinātne pārcieš dziļu krīzi: vecās un vidējās paaudzes zinātnieki atrauti no darba, jauni vairs netiek sagatavoti. Tas novērojams kā dzimtenē, tā trimdā. Tā var iestāties latviešu literātūras zinātnē pilnīgs klusums. Grūti būs radīt vēlāk jaunus zinātnieku kadrus.

Cerēsim, ka lieta nebūs tik ļauna. Ticēsim, ka būs vēl baltu filoloģijas pētnieki un studenti, kurus vadīs īsta mīlestība uz latviešu tautu un zinātni. Tautas un zinātnes mīlestība lai ir baltu filoloģijas pētnieku vadzvaigzne!

a **Prof. K. Kārkliņš**

Runāsim par mākslu

Latviešu rakstnieks ir diezgan neapskaužamā stāvoklī: Latvija ir maza, ko zin viens, to zin visi. Un ja temāts jāstāsta cilvēkiem, kuŗi paši stāstu zin un ir līdzi dzīvojuši, grūti dabūt labu stāstījumu. Citām tautām zemes plašums dod lielu dzīves dažādību. Viena zemes mala nezin, kas otrā notiek. Viena ļaužu šķira nezin, kā otra dzīvo. Tur vienmēr atrodas cilvēki, kam katrs stāstījums ir interesants jaunums.

Tagad stāvoklis mainījies. Uzaugusi jauna latviešu paaudze, kuŗa pati savām acīm Latvijā daudz ko nav redzējusi. Arī svešie gribētu ko zināt. Amerikas un Anglijas sievietēm interesē latviešu sievietes mājas dzīve, viņas stāvoklis savas tautas vidū. Ziņkārība ir iededzināta. Labs stāstījums viegli atrastu pateicīgus klausītājus. Lūk piemērs: „Māte kāra šūpulīti." Šūpuli pazīst katra tauta. Bet kāpēc tas ir jākar un kur jākar? Un kā tas izskatās, to nezin mūsu pašu jaunākā paaudze, par sveštautiešiem nerunājot. To parādīt gleznā, zīmējumos, dzejā, romānos, darīt to saprotamu mūsu pašu jaunākai paaudzei un sveštautiešiem ir pateicīga viela. Sveštautieši nezin, ka latvju sievietes un bērni strādā lopkopībā un lauksaimniecībā. Anglim vai amerikānim tā būtu nedzirdēta sensācija: septiņi gadi vecs cow-boy, apsedzies ar maisiņu, laukā un lietū no plkst. 4 rītā līdz plkst. 9 vakarā! Tur ir ko stāstīt. Un nekaitētu, ja tāds pamatīgs izstāstījums paliktu arī pašiem latviešiem.

Jauku stāstījumu par Latviju ir devis Virza Straumēnos. Rakstnieks katrā teikumā, katrā lapas pusē itkā piebiksta un atgādina: „Vai tu atceries? Vai tu atceries?" Un mēs atceramies. Bet kā ir tiem, kas nav tur bijuši, nav to izbaudījuši? Tiem vajaga visu pamatīgi izstāstīt reālā gleznā.

Skaņu māksla ir papildināta, paplašināta valoda. Valoda izaug no zemes un apkārtnes. Arī melodija atgādina tās zemes ģeografiju, kur tā radusies. Sausu akmeņainu zemju cilvēki dzied skarbi, šķautnaini, stepju cilvēki — plaši, līdzeni, aurējoši. Reiz vilcienā dabūju vietu kupējā, kuŗa bija pilna nepazīstamas tautas cilvēkiem. Tie sarunājās paskaļi un ļoti dzīvi. Nekad nebiju dzirdējusi tādu valodu. Centos ieklausīties Nevarēju uztvert ne vārda. Atcerējos, ka katras tautas skaņu valoda atgādina zemes ģeografiju. Kādas zemes tie? Mēģināju skaņas pārvērst gleznā. Redzēju līdzenumu. Tas ir kāds optimistisks, temperamentīgs, ļoti romantisks līdzenums. Cilvēki tur nav nospiesti, bet lepni, jautri, apmierināti. Kad aina bij izveidota, gribēju pārbaudīt atzinumu. Pajautāju blakus sēdētājam jauneklim, kas tā par valodu. Man atbildēja — ungāru!

Biju atmiņā uzņēmusi kādas citas līdzenuma tautas valodu no Krievijas vidienas. Tur skaņās bezcerīgs izmisums. Arī Ungārijā ir līdzenums. Bet no tā var redzēt Alpu galotnes. Ja ungārs grib, viņš sēžas zirgā un viegli sasniedz Alpus, redz skaisto Dieva pasauli un starpību starp sevi un trūcīgo Alpu zemnieku un viņa nabadzīgiem laukiem. Tāpēc ungāru līdzenumu valoda ir lepna, laimīga, temperamentīga. Turpretim citāda ir to līdzenumu iedzīvotāju valoda, kur Alpi nesasniedzami, kur zeme bieži izkalst un pāriet tuksnesī. Tur cilvēks savās dziesmās ieliek ilgas aizskriet līdz citai dzīvei, līdz līdzenuma galam. Bet nav cerību tikt no tā laukā, tāpēc izmisums.

Kas būtu latviskais muzikā? Tas būtu Vecāķu kāpas, Tukuma apkārtnes apaļie kalni, Aiviekstes leja, Spilves klajums, kam turpat līdzās ir Baltās muižas kāpas. Uzzīmējat šīs līnijas uz papīra, saliekat notis uz līnijas, kādu rāda Latvijas zemes šķērsgriezums, tad iznāks latviska dziesma. Un tā visiem patiks. Pa starpu var nākt Gaisiņkalns vai Zilais kalns. Tie ir augstāki vai zemāki, bet visiem viena pazīme — apaļas formas. Pat akmeņi Latvijas jūrmalā un upēs ir apaļi. Latvijas dabā nav nekā šķautņaina. Tāpēc latviešu tauta necieš asas līnijas dziesmu melodijās.

Modernā māksla kaŗo pret sentimentālismu. Nevar taču nopietni ņemams mākslinieks, kuŗš grib būt eiropisks, ražot sentimentālas dziesmiņas, ko govju meitām dziedāt. Māksla! Un pamazām mēs kritām grēkā, ko asi pārmetām angļiem un amerikāņiem: mēs radam mākslu māksliniekiem. Tā sauktā īstā māksla, tā jau labi skan uz skatuves laba diriģenta vadībā. Bet tikko diriģents pagriež muguru, tauta to noliek kā augumam nepiemērotu tērpu.

Nupat Londonā bij kāds liels starptautisks sarīkojums ar dažādu tautu pārstāvjiem. Bij dziesmas. Vārdi nesaprotami. Ieklausos skaņās. Kādai zemei skaņas pieder? Kāda ir tās ģeografija? Klausos un redzu ainavu: piramides! piramides! piramides! Nevienа apaļuma. Nevienas līdzenas vietiņas. Kā cilvēki tur var dzīvot? Sāku klausīties uzmanīgāki, mēģinu uztvert vārdus. Latviski! Ieskatos programā. Dziedātāja saucas Putniņš. Nuja, tā jau ir: latviešu putniņi dzied uz piramidēm. Nav ne pēdas latviskas zemes. Komponista vārds arī latvisks. Bet ko viņš raksta, ir piramides un debesskrāpji.

Tauta nevar izkāpaļāt pa piramidēm un debesskrāpjiem. Ir tikai divi ceļi. Vai nu dot tautai dziesmas pēc tām apaļām formām, kādas veido Vecāķu kāpas un Tukuma pauguri, vai arī šķirt mākslu no tautas, radīt to tikai māksliniekiem. Uz skatuves varam uzlikt arī ēģiptiešu feskas un uzvilkt turku bikses. Bet kā no skatuves nost, tauta noliek šo akmeņu vai piramidu uzvalkus. Tad patīk sēņotāju dziesmas pa Latvijas mežiem — viļņiem vien, viļņiem vien.

Kas ir latvisks un kas nav latvisks, to nevar izdebatēt. Bet ja rodas iespējas salīdzināt, tad atbilde nāk pati no sevis. Mūsu valoda veidojusies laikmetā, kad nebij pilsētu, nebij telefonu un nebij laika ciemos iet un ar kaimiņiem smalki sarunāties. Tagad mēs iepazīstamies ar citu tautu, ar angļiem. Tās valoda ir viena no jaunākām, pēdējo gadu simteņu veidojums. Visu agrāko tie nometuši. Šī valoda veidojusies pilsētas ielās, omnibusos, autobusos. Anglis runā pusskaņās, muti krietni neatvēris. Tā ir valoda, kas runāta ļoti tuvā tuvumā, lai kaimiņš dzird, bet nedzird citi. Turpretim latviešu valoda ir ganu zēnu valoda, kas saaurējās pār pļavām. Latviešu saimnieces sasaucas no siena vezuma uz siena vezumu, katra savas mājas pļavā strādādama.

Komponists būs latvietis, ja tas šim dabīgajam vārdu viļņojumam cilvēka valodā dos īsto skaņu. Raksturīgi, ka latviešiem ir viena pati lietojamā šūpļa dziesma „Lāča bērns". Komponēts jau ir, ir gadījies dzirdēt visaugstāko koloratūrsoprānu uz skatuves dziedam dziesmu, nosauktu par šūpuļa dziesmu. Bet ja koloratūrsoprānā sāks bērnu iemidzināt, tas pārbīsies, dabūs rozi un pašā siena laikā būs jāved pie vārdotājas. Tāpēc tādas šūpuļa dziesmas nav mātēm un mazuļiem, bet tikai skatuvei.

Mākslinieku uzdevums ņemt pašu latvieša dabu, kāda tā ir, un dot tai kulturālu slīpējumu. Var jau latvieti pārvērst par piramidu vai debesskrāpju cilvēku, bet tad atkal nav vairs jāprasa, lai tas būtu un paliktu latvietis. Pārvērsts ir pārvērsts.

Konstance Berga, Londonā.

Dziesmas — tautas vienotājas

Tādēļ skandināsim tās tuvumā un tālumā

LCK APGĀDA LATVIJA
grāmatu galds,
(14a) Esslingen/N., Breite Str. 6,

piedāvā:

	DM
L. un I. Bērziņas Tēvu dziesma . .	5.—
LU stud. sav. Lokatiesi, mežu gali, 175 dziesmas	2.—
(ies.)	2.50
A. Kalnāja Skolēnu kori, 60 dz. . .	3.50
V. Dārziņa 20 latviešu tautasdziesm.	3.—
J. Mediņa Dziesmu izlase (ar notīm)	7.—
V. Dārziņa 5 latv. tautasdziesmas solo balsij un klav.	5.—
E. Dārziņa Dziesmas, notis klavier.	5.—

Grāmatas un notis izsūtām ar pēcmaksu, pieskaitot pasta izdevumus.

Jānis Klīdzējs

Brālis pārnāca

(5. turpinājums).

3.

Miegs kā dziļa ezera ūdeņi bija sedzies pār viņu un tikai ar ēšanas reižu pārtraukumiem Staņislavs bija nogulējis nakti un gandrīz visu nākošo dienu. Atvēris acis, viņš sākumā nespēja aptvert, kur atrodas. Viņš negulēja uz grīdas un ap viņu nebija salmu. Te neviens nevaidēja un nelādējās. Telpā bija klusums.

Pirmā Staņislava doma bija: Varbūt esmu jau miris un guļu citā pasaulē?

Viņš raudzīja pacelt roku. Jā, roka kustējās un viņš to redzēja, ka tā bija viņa paša roka. Tad viņš pataustīja savas acis un sāka skatīties apkārt. Pie sienas bija Svētā Juŗa bilde, kur tas ar šķēpu rokā nodur nezvēru.

Nu Staņislavam pēkšņi un it viss kļuva skaidrs: Viņš bija mājās! Vakar viņš bija pārnācis mājās! Šo Svētā Juŗa bildi viņš bija redzējis un pazinis jau no bērna dienām.

Tagad Staņislavs likās tik jocīgs pats sev. Kā nu ne! Kā var sākt pēkšņi pašam rādīties, ka esmu jau miris? Laikam ar manu galvu arī viss vairs nav lāga kārtībā. Pat domāt būs jāsāk mācīties atkal no jauna.

Viņš piecēlās un sāka staigāt pa istabu. Soļus padzirdusi, ienāca brāļa sieva Lūcija.

„Gribētu iziet un pastaigāt pa tīrumu," Staņislavs teica, „tā basām kājām pa ceļa smilti un pa pļavu."

Viņa pakratīja galvu:

„Labāk ne."

„Kāpēc?"

„Tu vēl tik maz ko zini. Ir labāk, ja cilvēks mazāk redz un vēl labāk, ja mazāk redz viņu pašu. Tu nevari zināt vairs, kas un no kuŗa krūma tevi novēro."

„Vai tad arī te visur tagad tā?"

„Nepaiet ne nedēļa, kad mājas nepārmeklētu."

To teikusi viņa paskatījās pa logu un viņas no bezmiega iesarkušās acis savādi spīdēja.

„Tu neesi gulējusi," viņš teica.

„Tagad dienas un naktis, darba dienas un svētdienas vienādas. Naktīs ļaudis nevar gulēt, dienās staigā kā aizsnaudušies. Un tā jādzīvo, jo — kur tu vari palikt? Ja nebūtu to mazo, es arī būtu aizgājusi mežā kopā ar Augustu."

Staņislavs skatījās brāļa sievā un domāja: Cik ļoti un ātri novecojusi un sadilusi šī skaistā Lūcija. Tikai pirms sešiem gadiem Augustam ar Lūciju bija kāzas. Tad viņai bija deviņpadsmit. Viņa bija kā liepa un ziedēt ziedēja. Tagad jau pelēka un krunkas ap muti. Kas vairs teiks, ka viņai tikai divdesmit pieci gadi? Trīsdesmit pieci, vai vairāk. Un viņas balss skan kā bēŗu dziesma.

Lūcija apsēdās uz sola pie sienas un salikusi slābanās rokas klēpī, atsāka runāt.

„Labi, kad tu, Stasi, tagad esi un būsi mājās. Tomēr ir labāk, kad ir vīrietis klāt. Te nāk visādi sorgi un orgi. Un kad ir vīrietis klāt, tad vismaz viņi piesargās būt bezkaunīgi un pievalda savu samu spaini. Šopavasar, kad paliku viena, katrs kolhoza puika atnācis tik nokliedz: Tu govs! Meža kuce! Tas tāpēc, ka mans vīrs mežā. Gan tu to suni vairs neredzēsi! — vēl norēc tie . . . Dievs viens zina — varbūt arī neredzēt vairs . . ."

Viņa abām rokām aizsedza acis.

Staņislava galvā dunēja. Viņš pats bija sava noguruma pilns un bija braucis te glābiņu un mieru meklēt, bet arī te bija tikai tādi, kas nezināja, kur lai glābjas.

„Neraudi, Lūcij. Tas nelīdz," tik vien viņš spēja izrunāt. „Te varētu līdzēt tikai ar kautko citu."

Lūcija pacēla asarainās acis pret viņu.

„Ar ko? Saki, Stasi, ar ko?"

„Ar šauteni! Ar rokas granātu! Ar velnu un ar elli!" viņš iekliedzās un sāka staigāt pa istabu.

„Klusu! Nekliedz!"

Staņislavā bija atmodies kaŗavīrs. Viņš domās nolādēja savu nespēku un diloņa sagrauztās plaušas un gara acīm skatīja savu vīru grupu, ar ko divus gadus kā kapрālis bija gājis caur uguni, dūmiem un tēraudu.

„Šautene...". Lūcija nopūtās. „Tu esi vīrietis tev — šautene. Augusts ir vīrietis, arī viņam — šautene. Viņš paņēma ieroci un aizgāja mežā. Bet kur lai eju un palieku es, ja man šautenes vietā ir divi mazie, divi bērniņi... Kur lai mēs pazūdam, kur lai mēs ielienam? Zinu, ka pienāks kāda nakts, kad mūs salasīs un vedīs un vedīs pāris mēnešus kaut kur, kamēr nobeigsimies... Tā būs. Jau trīsreiz ļaudis ķēra un veda. Vedīs vēl. Saki, kur lai cilvēks atrod vietu un alu, kur ielīst? Kur?"

Viņa raudāja atkal un runāja šņukstēdama.

„Esmu lūgusi Dievu dienām un naktīm un raudājusi kā jukusi... Varbūt brīžiem esmu bijusi arī jukusi, jo esmu domājusi, kaut mani abi bērni saslimtu un nomirtu, tad viņu kapi būtu vismaz tepat, bet ne Sibirijas dzelzceļa malā...

Kad šopavasar visa pagasta ļaudis bija sadzīti sapulcē un mani visu priekšā nosauca par meža kuci, mājās velkoties es gribēju izdarīt galu. Pārdomāju — kristīgam cilvēkam ir grēks maukt sev cilpu kaklā. Tad es gulēju pusnakti uz zemes lietū, gribēju pārsalt un nomirt. Tad iedomāju par bērniem. Trūkos augšā un kā negudra skrēju uz mājām. Tā tas iet. Dzīvojam un gaidam, kad nobeigsimies, vai kad mūs vedīs kaut. Cerēt? Uz ko var cerēt? Visur un no visām pusēm tev draud, pazemo, lamā. Strādā vai nestrādā, maksā nodevas vai nemaksā, vienalga — tas pats... Kasētājiem ne sāta, ne mēra, ne gala. Brīžiem tāda sajūta, ka tu esi ierīts kāda milzīga āmrija vēderā. Tevi gremo un gremo. Tu paliеci arvien vājāks, sadilsti. Nē, kamēr tu vēl dzīvs, kamēr tavi kauli vēl kustās, viņš tevi gremo. Atdevām otru govi, atdevām aitas, arī vienu sivēnu atdevām. Arī no tā otra, kas vēl mums aug, jau aprēķina nodevas. Bērni tik kliedz: ēst!"

Viņa skatījās stiklainām acīm sev pie kājām un viņas lūpas drebēja.

„Agrāk tādus mazus saimniekus, kam tikai pieci hektari, — kā Asačus, Mazurus un mūs, nespieda uz kolhozu. Pagājušā nedēļā tie sorgi un orgi jau trešo reizi bija. Nezinu, ko sākt, ko nesākt. Ieiesi kolhozā, bērni būs vēl vārgāki. Un kas vēl — mūsējos tur taisni mērdēs: tēvs mežā! Ak Dievs! Ne reizi esmu domājusi, kaut vēl bijušas pasaulē tādas raganas, kas mani varētu pārvērst par vilku mātīti un bērnus par vilcēniem. Kas tā būtu par laimīgu dzīvi mežā! Vairs maz te satiksi tādus, kas gribētu būt par cilvēkiem... Jau kādu nedēļu nav ziņu no Augusta... Pa pāris nedēļām reizi viņš līdz šim vēl ir iezadzies mājās..."

Ienāca mazais Nikodems un Mārīte.

Staņislavs un Lūcija pārtrauca sarunas, jo Lūcija bija teikusi ka bērnu klātbūtnē ne ar vārdu nedrīkst pieminēt tēvu. Kad viņi vaicāja: Kur tētuks? — Lūcija vienmēr atbildēja: nezinu. Māju pārmeklētāji tagad pratina arī bērnus.

Mārīte bija vecāka un drošāka. Viņai bija jau pieci gadi. Jau tad, kad Staņislavs bija projām, viņa bija šad un tad apvaicājusies: Vai mans krusttēvs ir liels?

Viņa nāca klāt un lielās, zilās acis pret Staņislavu pacēlusi, vaicāja:

„Krusttēv, vai tu paliksi pie mums? Nekur vairs nebrauksi?"

„Palikšu. Nekur, nekur vairs nebraukšu," viņš teica, un par visu domājot, viņam saskrēja asaras acīs.

„Un tētuks arī atnāks, kad dabūs zināt, ka tu esi mājās, jā?"

Staņislavam bija jānovērš acis no Mārītes neatlaidīgā un apstiprinātāju atbildi gaidītāja skata.

„Nezinu, Mārīt," viņam bija jāsaka, un viņam pēkšņi aizsmaka kakls.

Lūcija pagriezās uz durvīm.

„Iešu govi paskatīties," viņa teica, aizvērdama durvis un Staņislavs redzēja, ka viņas lūpas un zods raustījās.

Ārā sāka riet suns.

Mārīte palēcās kā parauta. Viņas seja pēkšņi pārvērtās un pārklājās ar baiļu ēnu. Mutīte savilkās kā gaidāmam raudienam. Viņa patvēra mazo Niku pie rokas un čukstēja:

„Paslēpsimies!"

Jau nākošā mirklī viņa ar brālīti pazuda gultā aiz aizkariem.

Par šo Mārītes rīcību pat Staņislavs bija pārsteigts.

„Mārīt, Mārīt! Kas tad tev?"

„Suns rēja..." viņa čukstēja.

„Lai rej vien."

„Man bail.."

„No kā tad?" Staņislavs vēl arvien nesaprata.

„Kad suns rej, vienmēr atnāk..."

„Kas tad?"

„Tādi ar šautenēm. Viņi kliedz un visu jauc. Un mamma raud..."

(Turpinājums sekos)

Herta Krauja

GUNDEGAS

Vējš, kur tu ņēmi
To brāzmaino tvīksmi,
Ārdošā postā
Ielejot tīksmi?

Sirds, kur tu ņēmi
To neprāta smeldzi
Visumā tiekties,
Nejūtot veldzi?

Gaudojiet, viesuļi,
Trakojiet, vēji,
Visam par spīti
Sirds iedegas spēji.

Dzelmīgā tumsā
Zvaigznes kur krīt, —
Liesmainas gundegas
Šūposies rīt...

Kultūras dienas Lībekā

Šlezvigas-Holšteinas apgabala latviešu pārstāvniecībai ir tradicija reizi gadā sarīkot kultūras dienas. Šogad tās notika rudenī, un laikam bija viens no pēdējiem latviešu mākslas demonstrējumiem šajā gadā. Apstākļiem piemērojoties, šoreiz agrākās nedēļas vietā aizņemtas bija tikai trīs dienas, apvienojot tās ar Raiņa nāves 20 gadu atceri. Tomēr sarīkojums atstāja labu un svinīgu iespaidu, un tautieši, kā liekas, ieguva arī tīri vērtīgu mākslas baudu.

Rakstnieku vakaru atklāja apgabala pārstāvis S. Jaudzems, atskatīdamies uz Lībekā notikušajiem lielākajiem kultūras manifestējumiem pagājušajos četros gados. Paula Jēgere-Freimane nolasīja noskaņotu referātu Rainis un mēs, kur lielās līnijās, inteliģentā tvērumā bija aprādīta Raiņa vieta latviešu literātūrā un nozīme mūsu dienās. Ksenija Bidiņa nodziedāja 3 dziesmas ar Raiņa tekstu, bet Austra Šteinberga deklamēja dažus viņa ievērojamākos dzejoļus. Dziesmas pavadīja Irēna Hese.

Vakara otrā daļa bija veltīta šīsdienas rakstniecībai. To ievadīja Jānis Rudzītis ar referātu Latviešu rakstnieka tiesības un pienākumi, aplūkodams prasības, kādas pret rakstnieku ir sabiedrībai un aizrādīdams, ka nedrīkst traucēt rakstnieka radīšanas brīvību, jo nekad nav jāaizmirst, ka mākslai jāpilda pašai savi likumi, lai tā vispār būtu māksla. Referātam sekoja neiespiesti jaundarbi autoru lasījumā. Konstance Miķelsone sarakstījusi saistīgu vēsturisku miniatūru Bābeles gūsteknis, bībeles garā un valodā tēlojot jūdu verdzību Bābelē un ienīstā uzvarētāju tautas valdnieka Belzacara galu. Pašas no sevis raisījās līdztekus līnijas sen aizgājušā leģendārā laikmeta salīdzinājumam ar latviešu tautas tagadējām ciešanu dienām. Dzintars Freimanis priekšzīmīgā deklamācijas technikā noskandēja savus labā formā sacerētus dzejoļus. Elza Ķezbere guva atzinību ar sava priekšnesuma nemākslotu veidu un sirsnību. Olģerts Liepiņš bija centies tēlot kara radīto pārmaiņu naīva zemnieka dēla dvēselē. Alfreds Dziļums iepazīstināja klausītājus ar fragmentu no sava jaunā romāna Par Tornas grāvračiem — leģionāriem.

Nākamajā dienā Mēdzenes nometnē atklāja 4 Lībekas gleznotāju — J. Jēgera, Fr. Milta, A. Grundes un J. Soikāna kopēju gleznu, akvareļu un citu darbu skati, kurā bija vairāki desmiti pēdējā laika darinājumu. Notika arī gleznu izloze. Trešās dienas vakarā Lībekas latviešu teātris ar Pūt, vējiņi! izrādi pieminēja Raini. Ansamblī bija iesaistītas arī pāris jaunas aktrises.

Olģerts Liepiņš

Lietuviešu tautiskās mākslas ansambļi

Slavenais A. Mikuļska vadītais Čurļoņa ansamblis, kā jau ziņojām, nepilnā sastāvā nesen izceļoja uz Ameriku. Lietuvis raksta, ka ansamblis tur paguvis uzstāties jau kādos dārza svētkos, kur starp vairāku tautību priekšniesumiem guvis izcilu piekrišanu. Pēc pārējo mākslinieku ierašanās Čurļoņa ansamblis cer arī Amerikā atmirdzēt savā agrākajā spožumā.

Cienīgs čurļoniešu pēctecis Vācijā ir Hanavas ansamblis Dainava, kas nesen atskatījās uz četru gadu darbību. Šajā laikā sarīkoti ap 150 koncerti un izrādes. Dainava tālākā nākotnē paredzējusi izceļot un savu darbību turpināt Amerikas lietuviešu lielākajā centrā Čikagā. E. K.

*

Augustdorfas nometnē lietuviešu mākslas skate pulcināja ap 800 apmeklētāju. Gleznotājs J. Pautienis, kas pirms 20 gadiem beidzis Kauņas akadēmiju, bet praktiski glezniecībai pievērsies tikai trimdā, izcēlās ar spēcīgu koloritu ainavās no bēgļu dzīves. Kādus 20 darbus rādīja J. Tričis, kas pāris gadus strādā kā autodidakts. Viņa māksla vēl meklēšanas stadijā. Bez DP abu gleznotāju skati apmeklēja arī daudz vāciešu, un vācu prese par to sniedza labas atsauksmes. Daži darbi tika arī pārdoti. (er)

NAV GRŪT, NAV GRŪT...

„Rediģēt laikrakstu ir interesants darbs," raksta kāds dāņu izdevums. „Tomēr nevar sacīt, ka tā būtu vienkārša lieta. Ja mēs ievietojam anekdotus, tad mums pārmet, ka tas esot muļķīgi, ja mēs tos neievietojam — laikraksts esot pārāk garlaicīgs. Ja mēs ievietojam no citiem laikrakstiem aizgūtas ziņas — mūs sauc par slinkiem kas paši nevīžo kaut ko uzrakstīt. Ja mēs to nedarām — tad mēs esam pārāk iedomīgi un pārāk augsti vērtējam paši savus rakstus. Ja mēs neievietojam lasītāju vēstules mums pārmet, ka mēs negribam uzturēt saites ar saviem lasītājiem. Ja mēs tādas ievietojam — laikraksts pārpildās ar aplamībām. Bet ja kāds iedomātos ka mēs šīs piezīmes nesam aizguvuši no cita laikraksta, tad tas noteikti alotos: mēs to tiešām esam darījuši." (LLV)

Daudz politikas, bet maz garīgas degsmes Penkluba 21. kongresā Venecijā

Pasaules rakstnieki izprot baltiešu stāvokli

Pirmo reizi pēc 10 gadiem man bija dota izdevība piedalīties lielāka vēriena starptautiskā sanāksmē, papētīt pasaules apvāršņos mūsu lietas un redzamāku personību nostāju mūsu politiskās eksistences jautājumā. Par šo iespēju izsaku pateicību latviešu nacionālajam fondam Stokholmā, kas bija pavisam pareizi novērtējis latviešu pārstāvju nepieciešamību šajā pasaules rakstnieku sanāksmē; tāpat italiešu Penkluba centram par aicinājumu, par ierindošanu oficiālo delegātu skaitā un par materiālo atbalstu ceļa izdevumu segšanai.

Braucu uz kongresu ar pienācīgu interesi: gribēju konstatēt, kāda īsti pašreiz izskatās pasaules intellektuālā un literārā seja, kādi ir strāvojumi, kādas tendences un noskaņojumi, un kas viss no tā varētu iznākt rītdienai, un it sevišķi, protams, kāda vieta spalvas bruņinieku galvās ir Baltijas problēmai.

Pirmais pēc iebraukšanas Venecijā bija konstatēt, ka mēs, baltieši, esam ievietoti oficiālajos sarakstos. Atradu igauņus un abus latviešu delegātus (lietuviešu kongresā nebija) novietotus saraksta beigās kā pārstāvjus no Estonia un Latvia, pie kam valstu nosaukumi bija minēti aiz delegātu vārdiem, nevis virs tiem; sēžu zāles krēslu rindās mēs figurējām zem plakāta „other countries" (bez baltiešiem tur bija arī spāniešu emigrantu pārstāvis). Nevajadzēja lielas gudrošanas, lai saprastu, kādēļ tas tā. Italija taču formāli vēl dzīvo 1945. g. miera līguma klauzulās, un kas tās lasījis, zinās, ko tas nozīmē. Savs iemesls meklējams arī Italijas tirdzniecības līgumos par Austrumeiropas valstīm. Kā parasts, lielajām valstīm bieži ir daudz saistītākas rokas nekā vidējām un mazājām. Visumā tomēr jāsaka, ka italiešu Penkluba centra tieksme rēķināties ar mums savu iespēju robežās nav iekalkulējama par zemu.

Otrais, ko tūdaļ meklēju oficiālajā sarakstā, bija tās valstis aiz „priekškara", kas sūtījušas savus delegātus. Tādu bija trīs: Somija (tās delegācija bija iespējami atturīga), Čechoslovākija (viens mazrunīgs kgs) un Polija, kuras lielā delegācija bija ieradusies ar redzamu nolūku celt karus. Tā arī notika: ir komisijās, ir pilnsapulcē poļi bija tie, kas sita lielās bungas, ar visu jaudu vilka kongresu politiskos ūdeņos, un panāca to, ka kongresam bija dažbrīd spilgti politiska, ne literāra nokrāsa. Gaidīju arī tāda vai šāda veida uzbrukumus mums, bet tie nenāca. Italiešiem - rīkotājiem šāds pagrieziens nepagalam nepatika, jo viņi visur un vienmēr centās vairīties no politiskiem tēmatiem; jādomā, ka viņi bija tie, kas ar projektētiem darba kārtības punktiem (arī attiecībā uz mums) taisīja visādus akrobatiskus gājienus, lai atvairītos no uzbāzīgās politikas, — bet kā gan un kur šodien pasaulē ir iespējams no tās tikt vaļā? Redzot notikumu virzienu, nekavējos uzņemt kontaktu ar kongresa prezidentu un prezidija locekļiem, un saņēmu no viņiem atkārtotus solījumus, ka attiecībā uz mums viss paliks, kā līdz šim. Šāda nostāja, protams, tikai apstiprina mūsu aicināšanas un mūsu kvalifikācijas faktu.

Italiešu izturēšanos ļoti simpatiski un reizēm neliekuļoti sirsnīgi padziļināja daudzo jo daudzo kongresistu nostāju pret mums, baltiešiem. Septiņu dienu laikā ir Strēlertes kundzei, ir man nācās sarunāties ar lielu skaitu literātu no Eiropas un aizjūras zemēm un n e v i e n ā gadījumā nenācās konstatēt tās šaubīgās un mums bīstamās noskaņas, kādas nereti bija jākonstatē 1944.-1945. gados. Venecijā neviens vairs neprasīja, vai mēs kādreiz neesam piederējuši Krievijai un līdzīgus jautājumus, bet visi izteica līdzjūtību, parādīja stāvokļa izpratni, un reizēm tikai ievaicājās, vai mums ejot ļoti grūti. Varēju konstatēt, ka, lai gan vēl ejam oficiālā saraksta „astē", morālā plāksnē mūsu lietas noteikti virzās labvēlīgā virzienā. Politiski tas nozīmē, ka Austrumeiropas tautu problēma sāk palikt nedalāma, un ja tas tiešām tā, tad ieguvums nebūtu mazais.

Pirmās politiskās cīņas norisinājās komisijās, īpaši parādīdamās divos gadījumos: vācu Penkluba uzņemšanā starptautiskajā Penklubā un Indonēzijas rakstnieku eventuālajā saistīšanā ar Penklubu (holandiešu priekšlikums). Vācu delegācijas lietā tracis nebija mazais, un, tā kā balsis dalījās, tā nonāca pilnsapulcē. Otrā jautājumā notika īsti priecīga „komplimentu" izmaiņa sakarā ar dažādām „marionešu" valdībām. Šis jautājums „noslīka" ceļā uz eksekutīvo komiteju un pilnsapulci... Kad nu vācu problēma nāca pilnsapulcē, viens no poļu delegātiem garā un, jāteic, diezgan asprātīgā runā centās panākt kontroles uzturēšanu (arī Penkluba organizācijai) pār vāciešiem. Sapulces vadītājs — francūzis Sorā, acīm redzot neriskēdams likt jautājumu nominālā balsošanā (pēc delegāciju vienībām), izvilka cauri ar savu prezidenta varu komisijas majoritātes lēmumu par vācu centra pieņemšanu bez noteikumiem, nevērojot niknus protestus no poļu puses, kam cīņas karstumā piebiedrojās arī italietis. Tās pie tam taisni bija dienas, kad oficiāli ievēlēja Rietumvācijas prezidentu...

Attiecībā par spāniešu emigrantu rakstnieku centra pieņemšanu viss risinājās gludi. Tika bārstītas visskaistākās frazes par brīvību, un kāds no runātājiem paceltā balsī un rokas vicinādams sauca: „Laiki ir ļoti bīstami, uzmanaities, kongresisti, jūs nezināt, kas no jums rīt var būt emigrants."

„Saucēju balsu" un brīdinātāju netrūka, pat no oficiālo personu vidus. Arī Italijas izglītības ministrs, V. Gonnela, atklāšanas sēdē brīdināja uzmanīties no „totalitārām mistikām", protams, darīdams to neuzkrītoši, kā garām ejot. Toties kongresa prezidents, pazīstamais italiešu romānists J. Silone, pateica dažu labu „rūgtu vārdu" par „naida propagandu", par „konflikta īsto iemeslu sistemātisko viltošanu", par „brīvību, kas ir nedalāma kā miers", par „visbēdīgāko verdzības veidu, kad vergi vairs neapzinās tādi esam, vai, apzinoties savu stāvokli, no tā vairs necieš", vai beidzot „varbūt būtu veltas pūles teikt tik rūgtus vārdus, ja tie tikai nosodītu pogājušo, bet tos vairāk kā attaisno pašreizējie ļoti bīstamie notikumi un drūmās nojautas par rītdienu". Silone pēc savas politiskās pārliecības ir labā spārna sociālists, saragatietis, kā te saka.

Tāds īsumā būtu stāsts par to, kādam Penkluba kongresam īstenībā nevajadzēja būt. Par kongresa „pozitīvo" pusi resp. par referātiem un debatēm, kas attiecās uz darba kārtību — literāro kritiku, jāsaka, ka tā bija bāla, un, kā tādās reizēs, klausītāju parasti bija maz. Jūtu,— labprāt gribētu maldīties — ka pasaules brīvajā daļā valda nepatīkams, varbūt pat bīstams, ierosmes, jūsmu un garīgas degsmes trūkums. Nevienas runas, kas dziļi valdzinātu, neviena saukļa, kas aizrautu, tikai akadēmiskas diskusijas ap darbiem un vārdiem, no kuriem lielākai daļai jau priekšā krustiņš, kā bēdīgi noteica kongresa viceprezidents Sorā. Protams, kad iznāks kongresa materiāli, speciālisti un interesenti atradīs daudz vērtīgu domu un ierosinājumu, piem., par italiešu filozofiskajiem disputiem viņu mirušā prof. Džentiles dogmatiskā hegelianisma un empīriski kritiskā Benedeto Kročes starpā (pēdējo mirušā M. Meterlinka vietā ievēlēja par starptautiskā Penkluba prezidentu; viņam pašreiz jau 84 gadi); interesantu viņi vērtēs franču kritiķu seniora J. Benda referātu; auglīgas pārdomas radīs angļu delegātes (vārdu nesadzirdēju) spēcīgā runa par rakstnieku un izdevēju attiecībām šajos laikos. Bet, kā teicu, iespaidu, ka garīgā pasaule ir nogurusi, pat savārgusi, viss runātais — vismaz manā apziņā — nespēj dzēst.

Slēdziens mums? Lai kādas būtu pasaules garīgās attīstības varbūtības, mūsu nacionāli-politiskās iespējas izrāda tendenci laboties.

Tad, kad pienāks laiks, latvieši atkal reiz parādīs, ko spēj brīva tauta, kas mīl savu zemi un kas sev tic.

R o m ā, septembrī.

A. Spekke.

KULTŪRAS CHRONIKA

30. septembrī no pl. 18.40 līdz 19 angļu raidītājs BBC North Home Service (449,1) noraidīs latviešu tautas dziesmas, kas ieskaņotas Ziemeļanglijas latviešu dziesmu dienā.

Starptautiskajā filmu festivālā Kannās Lielā godalga piespriesta angļu filmai Trešais vīrs, kuras scēnārija autors ir pazīstamais rakstnieks Grehems Grīns. Filmā tēlota britu policijas cīņa pret gangsteriem okupētajā Vīnē; tēlotāju vidū ir arī vācu aktieri Pauls Herbigers, Hedvida Bleibtreija, Erichs Ponto un Zigfrids Breiers. Godalgu par labāko režiju saņēma italu filmas. Viņpus robežas režisors Renē Klemens, un tās pašas filmas galvenās lomas tēlotāja Iza Miranda atzīta par labāko sieviešu lomu tēlotāju.

Holivudā 59 g. vecumā miris ievērojamais filmaktieris Franks Morgans, kas bija viens no izcilākajiem rakstūrlomu tēlotājiem amerikāņu filmās.

Mārtiņš Zīverts pēc apciemojuma angļu joslā atgriezies Zviedrijā

Mārtiņš Zīverts, apciemojis latviešus Eslingenā un Augsburgā, devās uz angļu joslu, kur 13. septembrī bija Augustdorfas tautiešu viesis. Nometnes iedzīvotāju sanāksmē rakstnieks stāstīja par latviešu dzīvi Zviedrijā, pieskārdamies arī daudz pārrunātajam jautājumam par latviešu asimilēšanos. Viņš izteica domu, ka šī drauda novēršanai būtu jānoorganizē nevis vēlētu vai algotu cilvēku, bet gan entuziastu tīkls, kas strādātu ne savas kabatas un personīgo interešu, bet kopības interešu labā. Zīverts pieminēja arī latviešu Zviedrijā jūtamo materiālo palīdzību tautiešiem Vācijā un aizrādīja, ka par to nesavtīgajiem devējiem dažkārt aizmirsts izteikt pat vienkāršākais paldies. No rakstnieka vārdiem bija noprotams, ka dāvanu sūtītājus tas nereti sarūgtinājis, jo viņi pat strādājuši virsstundas, lai spētu atlicināt kādu kronu palīdzības darbam.

Tālākā ceļā Mārtiņš Zīverts viesojās Blombergā, kur noskatījās arī Pazudušā dēla izrādi Mērbekas latviešu teātra izpildījumā. Pēdējais trīs nedēļu ilgās viesošanās apmeklējums bija Lībekā, kur Zīverts ieradās taisni latviešu kultūras dienu laikā. Arī Lībekas latviešiem mūsu ievērojamais teātra rakstnieks pastāstīja par dzīvi un apstākļiem Zviedrijā un par saviem šeit gūtajiem iespaidiem. No Lībekas Zīverts ar kundzi devās atceļā uz Zviedriju. Aizbraucot viņš apsolījis, sakarā ar repertuāra krizi, pabeigt un atsūtīt Eslingenas teātrim savu jauno lugu pēc Tilla Pūcesspieģeļa motīva.

Piezīmes pie Roberta Mūka raksta

VĒSTULE LATVIJAI NO DĀNIJAS

Žurnālists, jaunatnes audzinātājs un sabiedrisks darbinieks Mārtiņš Liepa, kurš nupat Dānijā nosvinēja savu 75. dzimumdienu, redakcijai piesūtītajā vēstulē raksta: „Roberts Mūks pelna pateicību par to, ka pieskāries mūžības jautājumiem, jo bieži vien liekas, ka mēs, bēgļi, par daudz nododamies maizes un palikšanas jautājumiem — kas jau nu gan ir ļoti svarīgi — un pametam novārtā dvēseli un tās sarežģītās problēmas. R. Mūka nopelnu atzīstot, tomēr jāprasa, lai jautājumus risinot turamies pie visstingrākā intelektuālā godīguma un izdalām gaismu un ēnas kā pienākas."

Roberta Mūka raksts „Pārāk cilvēciska nelaime" (Latvija Nr. 84) skar ļoti svarīgas problēmas. Varbūt tāpēc autoram nav izdevies pateikt visu tā, kā gribējies. Tomēr viņš ir arī pateicis dažas domas, kurām nav iespējams pievienoties.

Roberts Mūks grib, acīm redzot, atgriezt mūs pie ticības, viņš vēlas, lai uzvelkam „veco stīgu, — stīgu, kas rezonē metafiziski". Un tāpēc viņš gan atzīst, ka prāts esot cilvēcības aicinājuma daļa, bet negrib piešķirt tam lielāku lomu. Tiktāl pret viņu nevarētu protestēt. Ja cilvēks vaļsirdīgi saka, ka viņu neapmierina prāta mūžīgā meklēšana un ka viņam vajadzīgs kas absolūts, kur nolikt savu galvu, tad nevaram viņam to pārmest. Robertam Mūkam nepatīk prāta tieksme visu saprast un viņš uzbrūk „vēsajam" prātam, kas varot visu attaisnot un varot iegrūst miljonus ellē. Mūks saka, ka visvelnišķīgākās nežēlības serdē esot visvelnišķīgākais aprēķins, un ka modernās dzīves ačgārnību pamatā esot sausa un vēsa kalkulācija. Vai tas nenozīmē nostādīt lietas ačgārni un pierakstīt prātam spējas, kuru tām nav? Tas nozīmē pērt kalpu un nevis viņa kungu un pavēlnieku. Mūks negrib runāt par jūtu un instinktu barbarismu, bet tas ir jādara, ja pieejam šim jautājumam zinātniski. Mūsu jūtas un instinkti ir kungi un dzinējspēks, prāts turpretim ir kalps, kas meklē tiem vajadzīgos argumentus. Zināms, šis kalps var arī pret kungu sadumpoties un parādīt tā īsto seju, bet tas notiek tikai tad, kad viņš sabiedrojies ar citām jūtām un dziņām. „Vēsais" prāts nav vis nekāds prāts par sevi, bet parasti ir egoisma un varas kāres ratiem piekārts lākturis. Roberts Mūks min arī nacionālsociālismu un komūnismu, bet vai viņš neredz, cik maz Hitlerā bija prāta un cik daudz aklu instinktu un varas kāres? Un vai „Lielais un ģeniālais" čekas lielmeistars būtu tas, kas papriekšu iedarbinātu prātu un tad ļautu vaļu instinktiem un jūtām?

Nenievāsim prātu un nevainosim to tur, kur tas nav vainojams, bet prasīsim un gādāsim, lai tas var darboties tik objektīvi, plaši un dziļi, cik vien iespējams. Nedzēsīsim nost lāpu, kas mums tik ļoti vajadzīgs ceļa meklēšanai, sevišķi vēl tagadējos katastrofu laikos. Arī tiem, kas domā esam atraduši vietu, kur nolikt savu galvu, vajadzētu atcerēties, ka prāts tiem vajadzīgs arī, lai par šo atradumu pastāstītu citiem. Luters sauca prātu par netikli, bet kā šis pats Luters lietoja prātu, lai to pierādītu!

Roberts Mūks aicina mūs arī nodibināt tuvāku draudzību ar tādiem vārdiem kā Kārlis Jaspers, Mārtiņš Heidegers un Gabriels Marsels. Bet der aprunāties arī ar dāni Fērenu Kirkegoru. Tas ir ģeniālāks un cērt dziļāk, tāpēc pilnīgi saprotams, ka patlaban viņu dedzīgi studē angļi un amerikāņi. Un kāpēc lai nelasītu valdzinošo Paskalu vai lielo baznīctēvu Augustīnu? Jā, nosēdīsimies un izlasīsim vēlreiz kā nākās arī pašu Mārtiņu Luteru. Bet bez gudrā Gētes un bez Kanta mēs arī neiztiksim un lasīsim vēlreiz arī Spinozu. Netiksim mēs garām arī Darvinam un Einšteinam un arī plauktā noliktajam Nīčem. Tāds nu reiz ir mūsu liktenis: savu Dievu mēs tik viegli nesameklēsim, kā to iedomājās mūsu tēvi.

Lingbijā, septembrī.

Mārtiņš Liepa

Viļa Veldres piemiņai

Kad bija pagājušas 1940./41. gada baigās dienas, kļuva zināms, ka Vilis Veldre pazudis bez vēsts. Uz Sibiriju viņš nebija aizvests, un viņa pazušana tā ir palikusi neatmināma mīkla. Domā, ka viņš noslīcinājies, bet pārmeklētajos ūdeņos viņa līķis nav atrasts. Un kāpēc viņš labprātīgi izdzēsis savu dzīvību? Arī to atliek tikai minēt: varbūt baigais gads novedis viņu līdz nervu sabrukumam, varbūt, mīlā daudzkārt vīlies, viņš nolēmis teikt dzīvei ardievas.

Vilis Veldre, īstā vārdā Fricis Gulbis, dzimis 1908. g. 20. septembrī, Džūkstā, kur viņa tēvs bijis pagasta rakstvedis. Pēc tēva nāves uzaudzis viņa atstātajās mājās, Vandzenes Kalējos (Talsu apr.), kur savā mūža pēdējos gados dzejnieks bija apmeties uz dzīvi. No turienes viņš arī pazuda. Pēc pirmizglītības Vandzenes pagastskolā Veldre skolas gaitu bija sācis turpināt Talsu ģimnazijā, bet drīz vien izstājies un, pārgājis uz Rīgas skolotāju institūtu, atkal izstājies, pāriedams uz Raiņa ģimnaziju, bet arī to viņš nebeidza.

Sāku viņu pazīt kā šīs vakarskolas skolnieku. Toreiz viņš jau dzejoja. Tā kā atklātībā bija jau pazīstams dzejnieks Fridrichs Gulbis, tad viņam bija jāmeklē kāds pseidonīms. Viņš nosaucās par Jāni Trimdu un ar saviem dzejoļiem un citiem rakstiem sāka producēties Talsu Vēstnesī, Sociāldemokratā uc. un pieslējās „trauksminieku" grupai. Taču savā būtībā viņš nebija nekāds radikālists, lāgā neiederējās arī pārējo „trauksminieku" vidū, kas tukšā pašreklāmas bravūrā pēc krievu futūristu un citu „īstu" parauga nedabiski lauzīja pantus un taisīja „konstruktīvismu", klabinādami atskaņas par mašīnām un tml. Jānis Trimda bija nepretenciozs sirds liriķis un drīz vien aizgāja savu ceļu, ka cīrulis izdziedādams savu jaunības un mīlas prieku vai skumjas.

Viņš bija sīka, maza auguma, tikai kuplo matu cekuls un lielās brilles šķidrajai sejiņai piešķīra kaut cik vīrišķīgu izskatu. Jauno rakstnieku sarīkojumos mēdza stāties publikas priekšā, vienu roku iešāvis bikšu kabatā — laikam, lai izskatītos bravūrīgāks. Bet tā bija tikai ārišķība. Pēc dabas viņš bija kautrīgs un lēns.

Ātri vien Jānis Trimda bija atradis savu īsto stīgu, un tad dzimtenes motīvs un patriotisms kļuva par dominanti, pārmaiņus vēl arvien ieskanoties arī mīlas prieka vai skumju akordiem. Zīmīgs virsraksts bija dots viņa pirmajai lirikas grāmatai (1933): Vaļsirdība. Patiesi, īsts liriķis te runāja savā vaļsirdībā. Un Jānis Trimda bija tas, kas savas dzimtenes slavinājumā uzrakstīja tagad daudzkārt citētās rindas, kuras arī dzied mūsu vokālisti skaņraža Norviļa mūzikālajā ietērpā:

Tur es augu, tur es aru
Katru gadu vagas tā,
Lai es ilgi dzīvot varu
Sava tēva pagastā.

Tādā pieticībā viņš dzīvoja savā Vandzenes pagastā, paretam parādīdamies Rīgā, vai apmezdams kādu līkumu pa Latvijas ārēm. Tā radās arī viņa glezainie ceļojumu apraksti. Kādu laiku Veldre mēģināja izdot Talsos nepolitisku, tīri literāru laikrakstu, bet tam bija jāapstājas lasītāju trūkuma dēļ. Vērojumi tuvējā Vandzenes muižā un pieredze lielās agrārās reformas laikā, deva vielu viņa romānam Dižmuiža, kas līdzās Jaunsudrabiņa Jaunsaimniekam un velnam pieder pie plašākajiem un vērtīgākajiem agrārās reformas laikmeta tēlojumiem.

Pēc 1934. g. Jānis Trimda pārdēvējās par Vili Veldri. Nezinu, vai kāds viņu bija spiedis vai mudinājis to darīt, bet būtiski nekāda pārvērtība nenotika: Vilis Veldre turpināja Jāņa Trimdas dzimtenes un mīlas dziesmu.

Tā kā bijām vienas puses cilvēki, tad nereti gadījās sastapties ar dzejnieku Talsos. Tā kā viņš bija liels grāmatu mīlotājs, Kalējos viņam bija savākta vērtīga bibliotēka — tad iebraucot Talsos, viņa pirmais gājiens bija uz grāmatu veikalu: sak', kas jauns pienācis no Rīgas? Un arī Rīgā viņš stundām grozījās Valtera un Rapas grāmatnīcā. Turpat sastapu viņu pēdējo reizi 1940. gada beigās (jau VAPPa laikā), kad Veldre tikko bija bijis pie sava drauga un trauksmes laiku līdzgaitnieka Griguļa. Tas viņam nekādu darbu neesot solījis. „Te nav vairs gaisa," viņš izmeta, „jānolien savā alā..."

Un tā viņš 1941. g. pavasara pusē pazuda. Atstātajos manuskriptos bija atrasta psicholoģiski visai interesanta fantāzija par Jāni Poruku, kas neesot vis miris, bet pats noskatījies sarīkotajā Poruka bēru ceremonijā un dzīvojot Vandzenes pagastā — arī kā vientulis, nolīdis savā alā (šīs nepabeigtais stāsts iespiests Latvju Mēnešraktā). Kad Vilis Veldre bija pazudis, dažs sprieda: vai te nav meklējams mīklas atminējums? Varbūt arī Vilis Veldre nav miris, bet, tāpat kā viņa Poruks, pārdēvējies vēlreiz citā vārdā, dzīvo kaut kur un smejas par tiem, kas meklē viņa līķi? Fantāzija par Poruku patiesi varēja pavedināt uz tādām domām, tomēr nav ticams, ka mēs reiz viņu vēl sastaptu. Tādu varbūtību apšaubīdams, kāds skeptiķis reiz izsaucās: „Ja Vilis Veldre vēl dzīvotu, kaut vai Latgalē, tad viņš tomēr nenociestos atkal reiz neiegriezies Valtera un Rapas grāmatnīcā!"

1941. gadā, pēc Viļa Veldres pazušanas, nāca klajā no viņa atstātajiem manuskriptiem sakārtotais dzejoļu krājums Saule rasā. Arī te, tāpat kā agrāk, dominē dabas un mīlas motīvi, gan ar to atšķirību, ka dažas rindas pauž daudz sāpīgāku smeldzi un nojaustu traģismu.

Uz melniem spārniem mūžība
Nu mani pacēlusi
Un cauri laikiem projām nes
Uz nezināmu pusi.

K. Dziļleja

GRĀMATNIECĪBA

Latvju enciklopedija sauksies nacionālā rokas grāmata latviešiem svešumā, ko prof. A. Švābes vadībā ar Jaungadu sāks izdot apgāds Trīs zvaigznes. Izdevums, kas saturēs ap 3000 lappuses, iznāks 6 iespiedlokšņu burtnīcās ik pa 2 mēnešiem un būs dabūjams tikai abonentiem.

Rakstniece Irma Grebzde, kas dzīvo un strādā Kanādā, nupat pabeigusi savu pirmo romānu Cilvēki bez ceļa, kura darbība risinās DP nometnē Vācijā.

Apgāds Grāmatnieki, Berchtesgadenā, izdevis Rūdolfa Blaumaņa trimdā vēl nepublicētos pirmos darbus — joku stāstus Trakais Izaks. Izdevumā ietilpst seši rakstnieka darbi.

Utopija par ceļojumu uz Marsu tuvojas īstenībai

KO PAR TO SAKA JAUNĀ ZINĀTNES NOZARE — AVIĀCIJAS MEDICĪNA

„Lidojums starpplanētu telpā, kas ilgus gadus bijis daudzu paaudžu nepiepildāms sapnis, tagad gūst arvien konkrētāku iespējamības formu," izteicies Savienoto valstu ģen. Harijs Armstrongs, sevišķās „aviācijas medicīnas" skolas vadītājs Teksasas štatā. Šinī skolā vesels izlasītu zinātnieku štābs strādā ārkārtīgi nozīmīgu pētniecības darbu, mēģinot noskaidrot, kādā veidā cilvēka ķermeni ietekmētu lidojums zibenīgā ātrumā bezgaisa telpā, tālu aiz zemes pievilkšanas spēka robežām, un līdz ar to — kā būtu jābūvē šādam ceļojumam domātās lidmašīnas.

Dažas atbildes uz aviācijas medicīnas jautājumiem jau zināmas. Piemēram, ir noskaidrojies, ka braucienam uz Marsu un atpakaļ katram „pasažierim" pietiktu apm ½ tonnas rezerves skābekļa. Laiku pa laikam papildinot ar nelielām skābekļa devām lidmašīnā sākumā iesūknēto gaisu, to iespējams uzturēt elpošanai derīgu vairākas nedēļas ilgi.

Visgrūtāk atrisināmā problēma šādā braucienā būtu samazinātā — īstenībā pat iznīcinātā — gravitāte. Cilvēka muskuļi un sensomotoriskā nervu sistēma piemēroti darbībai zemes pievilkšanas spēka joslā, bet starpplanētu lidojumā cilvēks praktiski savu svaru zaudētu. Locekļu kustību parasti kontrolē sevišķās šūnas, muskuļu un saišķaudu sajūtas, kas pārstāj funkcionēt, tiklīdz cilvēka ķermenim atņemts tā svars. Un tomēr — eksperimenti tagad pierādījuši, ka atlikušās sensomotorisko nervu darbības šādā gadījumā pietiek, lai cilvēks varētu pārvaldīt savas locekļu kustības arī bezgravitācijas telpā.

„Lidmašīnā, kas dosies kādreiz pa pasaules telpu, cilvēka ķermenis kustēsies tikpat viegli, kā šajā lidmašīnā viļņojošais gaiss," nesen izteicies aviācijas medicīnas speciālists Dr. Hābers. „Ikviens lidmašīnas apkalpes loceklis varēs it kā peldēdams aiznirties ar nedaudzām kāju un roku kustībām no viena gaiskuģa stūra uz otru.

Kāda cita nopietna problēma starpplanētu lidojumā būs ķermeņa līdzsvara saglabāšana. Zemes atmosfairā ikviens no mums izjūt sava ķermeņa stāvokli galvenokārt ar sevišķiem līdzsvara organiem, kas, kā zināms, atrodas ausīs. Bez tam šinī ziņā palīdz arī redze un spiediena sajūta. Turpretim, pārkāpjot 15—20.000 km augstuma robežu, ķermeņa stāvoklis un līdzsvars būs nosakāms tikai vizuālā redzes ceļā.

Ar tikko aprādītajām pārmaiņām ciešā sakarā ir arī dažas citas interesantas detaļas, kas raksturos dzīvi starpplanētu lidmašīnā. Lidotāji nevarēs dzert un ēst no parastajiem traukiem. Trūkstot zemes pievilkšanas spēkam, ēdieni un dzērieni no trauka nekavējoties „izlidos" apkārtējā telpā, tiklīdz šos traukus kaut nedaudz pakustinās. Tādēļ dzērieniem būs nepieciešamas sevišķas noslēgtas tvertnes, no kurām tos iepumpēs mutē, un arī ēdienu saņemšanai kalpos īpašas ierīces. Jāpiezīmē gan, ka ēst un dzert vispār vajadzēs daudz mazāk nekā normālajos zemes atmosfairas apstākļos, jo fiziskās enerģijas patēriņš ikvienam būs relatīvi niecīgs. Ķermeņa fizioloģiskie procesi kļūs lēnāki — elpošana seklāka, sirds darbība vājāka (gan ne sevišķi) Kad lidotājs gribēs atgulties vai apsēsties un palasīt kādu grāmatu, viņam būs pašam sevi jāpiesien pie gultas vai krēsla, lai, nejauši pakustoties, neaizlidotu uz telpas otru stūri.

Pašā ceļojuma sākumā milzīgā paātrinājuma dēļ lidotājiem apm. 9 minūtes ilgi būs jāpanes četras reizes lielāks spiediens par zemes pievilkšanas spēku. Eksperimenti ar milzīgām centrifugālām mašīnām tomēr pierādījuši, ka cilvēka ķermenis šādu paātrinājumu var izturēt diezgan viegli, ja vien tas novietots pareizā pozicijā. Vēl galvenokārt jānoskaidro, kāds efekts sagaidāms, strauji pārejot bezgravitācijas stāvoklī. Cita noskaidrojama problēma ir — vai cilvēka domāšana spēs piemēroties neparastajam ātrumam un veikt nepieciešamos lidmašīnas vadības un kontroles darbus, kas prasīs ārkārtīgi strauju un momentālu psicholoģisko reakciju.

Kas tad nu sagaida pārdrošo ceļinieku, kad tas beidzot nokļuvis uz Marsa, Vispirms — viņam atkal jāpieradinās pie smaguma. Marsa gravitāte ir gan par divām trešdaļām mazāka nekā zemes pievilkšanas spēks, tomēr sākumā smaguma sajūta būs ļoti liela. Tai piemēroties palīdzēs cilvēka iedzimtais muskuļu spēks, un drīz vien atbraucējs varēs gluži viegli panest visu savu „apbruņojumu" — elpošanai un kustībām nepieciešamo aparātūru, kas gādās par skābekli, pietiekamu atmosfairas spiedienu un temperātūru. Piezīmējams, ka temperātūras svārstības uz Marsa ārkārtīgi lielas: dienā valda samērā silts laiks (ap 0 gr.), bet naktī aukstums sasniedz ap 70 gradu.

Ceļiniekam nebūs arī iespējams doties visai tālu no savas lidmašīnas planētas iekšienē. Ja viņa aizsargtērps kaut kādas kļūmes dēļ nejauši atvērtos, tas nozīmētu nenovēršamu nāvi 15—20 sek. laikā skābekļa trūkuma dēļ. Praktiski būtu iespējams izpētīt vienīgi territoriju pāris simts metru radiusā ap gaiskuģi. Tomēr arī tam būtu ārkārtīgi svarīga nozīme zinātnes tālākajā attīstībā. Pētījumu rezultāti un minerālu paraugi, ko Marsa ceļinieki pārvestu atpakaļ uz zemi, ievadītu gluži jaunu laikmetu ģeoloģijā, botānikā, bioloģijā, astronomijā un meteoroloģijā.

Aviācijas medicīnas speciālisti vēl norāda, ka viņu pētījumiem sagaidāma praktiska nozīme jau vistuvākajā laikā arī neatkarīgi no starpplanētu lidojumiem. Pastāv gluži konkrēti plāni izveidot lidmašīnas, kas lidotu 30 km augstumā un veiktu attālumu no Ņujorkas līdz Parīzei nepilnas stundas laikā. Apstākļi šādā lidojumā aptuveni līdzināsies tiem, kas sagaida starpplanētu lidotāju, un līdz ar to pasažieriem būs svarīgi piemēroties medicīnas atziņām praksē. (j)

Trīs latviešu pārstāvji YMCAs konferencē Florencē

Florencē no 14. līdz 18. septembrim notika pirmā Eiropas apgabala YMCAs konference. Tajā piedalījās 27 tautību 207 delegāti no 21 valsts. Konferencē bija arī DP pārstāvji no Vācijas trim okupācijas joslām, starp tiem 3 latvieši — 2 no amerikāņu, bet 1 no britu joslas. Par konferences technisko iekārtoumu un telpām bija rūpējusies Florences YMCA, godam parādot savu itālisko viesmīlību un rosību.

Konferences prezidenta — dāņa F. L. Nielsena virsvadībā delegāti vairākās grupās pārrunāja dažādus jautājumus, sevišķi skarot YMCAs biedru misiju Eiropas glābšanā no garīgās bojā ejas. „Eiropa ir kristīgās pasaules sirds, un to nevar aizstāt ne Amerika, nedz Āzija," beigu runā teica pasaules YMCAs pārstāvis francūzis Šarls Gijons.

Sarunā ar DP pārstāvjiem pasaules YMCAs komitejas loceklis Kilpatriks paziņoja, ka pasaules YMCA turpinās atbalstīt, kaut vai samazinātos apmēros, tos bēgļus, kas arī pēc IRO darbības pārtraukšanas paliktu Vācijā un Austrijā, taču vēl neizšķirts paliek jautājums, vai atļaus oficiāli darboties YMCAs nacionālajām grupām ārpus vācu YMCAs.

Sēdē, kurā piedalījās pa 2 pārstāvjiem no katras nacionālitātes, arī 4 DP (gan bez balstiesībm), ievēlēja Eiropas apgabala komiteju, kuras priekšsēdis būs dānis F. L. Nielsens. Pagaidām šai komitejai būs tikai padomdevējas tiesības pie vispasaules YMCAs komitejas.

Lai gan šajā konferencē, kas bija pirmais solis Rietumeiropas YMCAs ciešākai sadarbībai, nekādus izšķirējus lēmumus nepieņēma, delegāti tomēr šķīrās ar sajūtu, ka šī starptautiskā un dažādu reliģisku konfesiju pārstāvētā konference ir izdevies mēģinājums atrast kopēju, kristīgu valodu tik dažādām nacionālitātēm un uzskatiem. Simbols šai tautu draudzībai un sadarboties gribai bija brīdis, kad franču grupas pārstāvis pasniedza atmiņas velti Hanoveras luterāņu bīskapam Dr. Liljem, kas tāpat kā profesori itālietis Flora un spānietis Gaba, koferencē piedalījās ar lekcijām.

Itālijā, 19. septembrī.

Juris Sinka

Teicami sasniegumi vieglatlētikas meistarsacīkstēs Anglijā

A. PUKSTS LODĒ 14,17 m — Ž. GERTNERS UN J. GERCS TĀLLĒKŠANĀ 6,40 m — O. FELDMANIS 100 m 11,5 — J. KĀPOSTIŅA TĀLLĒKŠANĀ 4,80 m.

Londonā 11. septembrī notika otrās latviešu vieglatlētikas meistarsacīkstes Anglijā. Izdevīgie laika apstākļi, raitā sacīkšu organizācija un 50 dalībnieku konkurence izvērta meistarsacīkstes par līdz šim plašāko vieglatlētikas sarīkojumu latviešiem Anglijā. Visumā sasniegtie rezultāti ir viduvēji. Atsevišķās sacensībās tomēr reālizēti sezonas labākie sniegumi un pārspēti daži Anglijas latviešu rekordi.

Trūkstot attiecīgiem piederumiem, šoreiz atkal izpalika sacensības barjērskrējienos, vesera mešanā un sievietēm diskā un šķēpā, kādēļ apsveicāma būtu īpašu sacīkšu sarīkošana minētās disciplīnās un vēl olimpiskā stafetē, 4×80 m stafetē sievietēm, un kādā distancē sološanā.

Lielāko interesi šoreiz radīja lodes grūšanā, kur 13 dalībnieku konkurencē A. Puksts pēdējā mēģinājumā sasniedza 14,17 m. Mazu vilšanos sagādāja diska mešana, jo izpaliekot četrdesmitmetrinieku A. Jankovska un V. Priedes „duelim" negaidīti uzvarēja A. Puksts. Tāllēkšanā Ž. Gertners un J Gercs sasniedza 6,40 m, kas ir latviešu sportistu šī gada labākais veikums. Neveiksmīga diena bija sprinterim O. Feldmanim. Pirms meistarsacīkstēm Feldmanis vairākkārt treniņos bija tuvojies 11 sek., bet šoreiz izbrūkot starta bedrītei, viņš nokavēja startu un distanci veica tikai 11,6. Īsais starpbrīdis starp 100 un 200 m fināliem ietekmēja arī rezultātu garajā sprinta distancē.

Sieviešu sacensībās J. Kāpostiņa reālizēja savu sezonas labāko sasniegumu tāllēkšanā 4,60 m, pirms sacensībām mēģinājumos spējot pat 4,80 m.

Meistarsacīkšu technisklie rezultāti: 100 m 1. priekšskr. 1. E. Tannis 11,6, 2. Dubrinieks 11,8, 3. I. Gabliks 11,9, 4 Gercs 11,9. 2. priekšskr. 1. O. Feldmanis 11,5, 2. Ž. Gertners 11,8, 3. H. Noriņš 11,9. 100 m fināls: 1. O. Feldmanis 11,6, 2. Tannis 11,7, 3. I. Gabliks 11,8. 200 m — 1. O. Feldmanis 24,3, 2. S. Dubrinieks 25,1, 3. H. Noriņš 25.2, 4. K. Brastiņš 26,2. 400 m — 1. K. Brastiņš 53,6, 2. H. Noriņš 59,1, 3. H. Grants 59,8, 4. A. Skuja 1:00,2. 800 m — 1. H. Grants 2:16,9, 2. Ž. Mundeciems 2:17,0, 3. J. Šlagovskis 2:17,1. 15 00m — 1. V. Kornejevs 4:42,1, 2. J. Šlagovskis 4:48,1, 3. V. Šteinbergs 4:53,6, 4. R. Burkevics 5:07,2. 5000 m — 1. H. Riekstiņš 18:39,8, 2. R. Burkevics 22:10,5, 3. V. Kažoks 22:44,0. 4×100 m — 1. Auseklis (S. Dubrinieks, Ž. Gertners, Z. Zamuēlis, J. Gercs) 48,2. 2. Vestertona (B. Biska, A. Skuja, E. Tannis, G. Tannis) 50,0, 3. Tālava (H. Brencītis, A. Mackars, R. Miķelsons, V. Šteinbergs) 51,2

Augstlēkšanā — 1. H. Brencītis 1,65, 2. Z. Zāmuēlis 1.60, 3. L. Brants 1,50, 4. Ž. Gertners 1,50, 5. R. Miķelsons 1,50. Tāllēkšanā — 1. Ž. Gertners 6,40, 2. J. Gercs 6,40, 3. V. Sališs 6,07, 4. A. Štāls 5,98, 5. H. Brencītis 5,93, 6. G. Bergmanis 5,76. Trīssolī — 1. H, Brecītis 12,16, 2. V. Sališs 12,14, 3. R. Miķelsons 11,67, 4. Tannis 11,60, 5. A. Mackars 11,42, 6. G. Bergmanis 11,21. Kārtslēkšanā — 1. V. Legdiņš 2,94, 2. J. Runcis 2,59. Lodē — 1. A. Puksts 14.17, 2. V. Priede 12,53, 3. B. Misks 11,64, 4. A. Bergvalds 11,58, 5. A Goba 11,49, 6. A. Skuja 11,39. Diskā — 1. A. Puksts 3793, 2. A. Jankovskis 37,50, 3. V. Priede 37,42, 4. A. Bergvalds 34,54, 5. A. Zaķis 33,05, 6. Z. Nikazis 31,27. Šķēpā — 1. A. Baltvilks 50,84, 2. R. Miķelsons 47,55, 3. A. Bergvalds 44,50, 4. A. Zaķis 44.35, 5. V. Priede 41,40, 6. J. Runcis 40,66.

Sievietēm: 100 m — J. Kāpostiņa 14,4, 2. V. Ādmine 14,8, 3. N. Rismane 16,5. 4×100 m — Auseklis (J. Kāpostiņa, V. Ādmine, N. Rismane, Z. Birnis)1:02.3. augstlēkšanā — 1. V. Ādmine, 1,33, 2. Z. Birnis 1,25, 3. J. Kāpostiņa 1 22. Tāllēkšanā — 1. J. Kāpostiņa 4,60 2. V. Ādmine 4,46, 3. Z. Birnis 3,51. Lodē — 1. N. Rismane 8.59, 2. V. Ādmine 8,18, 3. V. Tramdachs 6,44.

DVF ceļojošo vairogu izcīnīja Birdingburijas „Auseklis" ar 124 punktiem. Ārpus konkurences meistarsacīkstēs piedalījās 3 igauņu vieglatlēti: 100 m T. Vellends 12,1, kārtslēkšanā I. Kasebergs 2,79 m un 5000 m skrējienā igauņu rekordists V. Lillaks 15:46.2.

Sacensību starplaikā ar klusuma brīdi godināja traģiskā nāvē mirušo Dienvidanglijas sporta vadītāju Rūdolfu Misku, kas bija arī pats krietns vieglatlēts.

Vakarā meistarsacīkšu dalībnieki, rīkotāji un sporta draugi pulcējās saviesīgā vakarā. LSPL izdalīja balvas, ko bija ziedojuši: sūtnis K. Zariņš, DVF, DV grāmatnīca, LSPL, Īstvudas ogļrači un lodes grūdējs A. Puksts. Sarīkojumu patīkami kuplināja Staburaga vingrotāju grupa.

Uldis Prieditis.

Jauki sasniegumi arī Ziemeļanglijas meistarsacīkstēs

Pirms latviešu meistarsacīkstēm Londonā, Bradfordā pulcējās ziemeļu gala vieglatlēti. Iztrūka gan sieviešu disciplīnas, taču kupls bija dalībnieku skaits vīriešiem, pie kam dažās disciplīnās reālizējās krietnāki sasniegumi kā Londonā. Technisklie rezultāti: 100 m Beitiņš 12,6. 200 m — Pavasars 26.6, 400 m — Kornejevs 57.7, 1500 m — Kornejevs 4:38,6. 3000 m — Šlagovskis 11:40,0. Augstlēkšanā Kornejevs 1,56. Tāllēkšanā — Krūmiņš 5.62. Diskā — Krūmiņš 36.29. Lodē — Jansons 11,21. Veserī — Vainovskis 43.25. Šķēpā — Olevskis 36,34 4×100 m — „Trimda" 51,6. U. Pr.

Š. g. 21. sepembrī Beļģijā miris Latvijas universitātes profesors

Dr. iur.

Vasilijs Sinaiskis

Viņu mīļā piemiņā paturēs

Latviešu juristu apvienība.

Š. g. 21. septembrī Briselē uz mūžu acis slēdzis

Prof. Dr. iur. Vasilijs Sinaiskis

Viņa piemiņu godina

Latvijas Sarkanais Krusts Beļģijā.

Operācija Pindamonhangaba

Vai mirušā chirurga gars spēj izgriest aklo zarnu?

Spiritisms jeb sazināšanās ar gariem ir parādība, kas daudzkārt apstrīdēta un ko zinātniski vēl nav izdevies izpētīt, jo vispār to, ko saucam par dvēseli un dzīvību, neviens zinātnieks nevienā laboratorijā nav izpētījis. Taču okultismam un spiritismam mūsu dienās daļa zinātnieku veltī daudz ievērības. Sevišķi daudz par spiritismu interesējas Brazīlijā, un no turienes ziņo par sekojošo notikumu, kāds nesen esot konstatēts Pindamonhangabas pilsētā.

Pazīstamais medijs jeb garu izsaucējs Zabo Kaufmans ziņoja, ka esot ieguvis kontaktu ar mirušā Dr. Luija Gomeza do Amarala garu. Gars viņam esot paskaidrojis, ka ir ar mieru sava dzīvā dēla ārsta Dr. Edisona do Amarala klātienē veikt kādu operāciju. Edisons do Amarals ir katoļticīgs, spiritismam netic un tādēļ negribēja seansā piedalīties, bet, daudzu citu ieinteresētu ārstu pierunāts, beidzot bija ar mieru.

Operācijai izvēlējās pacientu Andrē de Bernardi, kas slimoja ar chronisku aklās zarnas iekaisumu. Pirms seansa slimnieku izmeklēja Dr. do Amarals kopā ar citiem ārstiem, bez tam diagnozi apstiprināja arī rentgena uzņēmums. Seansā piedalījās 40 liecinieku, to vidū 11 ārstu; pārējie bija žurnālisti, juristi, policijas ierēdņi uc. Pirms seansa operācijas telpas durvis un logus aizslēdza un aizzīmogoja un telpu no visām pusēm apsargāja policisti. Zāles vidū norobežotā laukumā novietoja operācijas galdu ar pacientu. Blakus nolika visus operācijai nepieciešamos instrumentus, pienācīgi sagatavotus, tāpat chirurga svārkus, masku, gumijas cimdus, ūdeni utt., bez tam arī kādu chirurga rokasgrāmatu. Pacientu pirms operācijas neiemidzināja.

Sākoties seansam, visi tā dalībnieki bija sasēdušies lokā ap operācijas galdu. Istaba bija pilnīgi tumša un gaiss tajā spiedīgi karsts. Visi dalībnieki sēdēja klusi, elpu aizturēdami. Medijs Francisko Bello transā klusi vaidēja. No kakta atskanēja tur novietotā gramofona atskaņota dobja mūzika.

Pēc divām stundām, kad dalībnieki, bet it sevišķi medijs, bija pagalam noguris, no operācijas vietas atskanēja kāda balss: „Mani kungi, operācija ir veikta." Tūlīt kājās pielēca Dr. Edisons do Amarals un izsaucās: „Tā ir mana tēva balss!"

Telpā iededza gaismu, un visi seansa dalībnieki, spiezdamies ap operācijas galdu, redzēja, ka operācija patiešām izdarīta; izoperētā aklā zarna atradās ielikta glāzē. Pacients Andrē de Bernardi stāstīja:

„Visu operācijas laiku jutos pavisam labi. Tikko mani atstāja vienu tumsā, es ieraudzīju kādu neskaidru ēnu, dzirdēju klusus soļus un jutu pieskaramies ķermenim mitras aukstas rokas. Dzirdēju ūdens šļakstēšanu, it kā kāds mazgātu rokas. Pēc tam vēl redzēju, ka rokasgrāmata paceļas no galda un tās lapas šķirstās. Chirurgs — gars runāja ar mani klusā balsī, paskaidroja visu operācijas norisi un apsolīja, ka es nejutīšot nekādu sāpju. Un tiešām — es nekādas sāpes nejutu."

Medijs Francisko Bello paskaidroja, ka toties viņš seansa laikā izjutis īstas mocības un teicās nekad vairs līdzīgā pasākumā nepiedalīties. Vēlāk konstatēja, ka zīmogi no durvīm un logiem norauti, kaut gan policijas sardze paskaidroja, ka neesot nekā aizdomīga manījusi un noteikti apliecināja, ka no telpas neviens neesot ne iznācis, ne iegājis. De Bernardi pēc operācijas atkal izmeklēja ar rentgena stariem, pie kam konstatēja, ka aklās zarnas piedēkļa vairs nav.

Par līdzīgiem seansiem ziņo arī no Sao Paulo un vairākām citām Brazīlijas pilsētām. Piem., kāds pacients slimojis ar ļaundabīgu uztūkumu aknās. Ārsti nespējuši viņu izārstēt, Tad slimnieks licis sevi ārstēt kādam ārstam okultistam, kas to arī izdarījis teicami. Šo grūti pārbaudāmo notikumu rezultātā interese par spiritismu Brazīlijā vēl pieņēmusies, un radušās daudzas spiritistu biedrības.

Savā laikā arī Latvijā atsevišķi zinātnieki un citas personas stipri interesējās par okultismu un spiritismu. Piem., prof. Blechers šajā laukā veica pētījumus un par tiem žurnālā Burtnieks publicēja plašāku apcerējumu. Noslēpumainajai garu videi tuvu pieskaras arī vairākas vietas vecajā un jaunajā derībā; Kristus teicis, ka „garu izsaukšana tam Kungam ir negantība." R. K.

Ar pieri sienā

Stokholmas Latvju Ziņās 15. septembra numurā ievietots turpinājums no garāka raksta Sēņotāja gaitās, kas, acīm redzot, domāts praktisku padomu sniegšanai sēņotājiem. Rakstā starp citu teikts: „Ķīmiskā ziņā muskarīns ir oksicholīns, bet viela, ko sauc par cholīnu, ieiet daudzu sēņu sastāvā. Mikoatropīns jeb muskarīdīns nav alkoloids un tam nav nekā kopēja ar antropīnu." Mīļie sēņotāji, vai sapratāt?

*

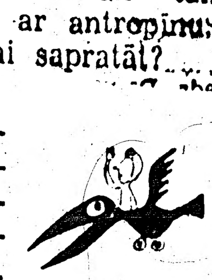

Dienesta pienākumus veicot, smagi ievainoja kādas privātas Brazīlijas dz-ceļa sab. ierēdni, kas kļuva darba nespējīgs. Dzelceļu pārvaldes direktors ievainotajam apsolīja maksāt katru mēnesi atlīdzību tik ilgi, kamēr viņa jaunākais bērns būs 21 g. vecs. Negadījums un saruna notika pirms 10 gadiem. Tagad ievainotajam vīram ir jau 8. bērni un jaunākais no tiem 1 gadu vecs.

VAI JŪS ZINĀT,

ka „AGRA" 1. sacensības vērtīgākās **prēmijas ieguvuši** sekojošie sacensības dalībnieki?

1. Latv. grāmatas DM 25.— vērtībā — G.VANAGS, Blombergā;
2. Kr. Barona Lavju Dainu izlasi — V. MURIŅŠ, Švenningenā;
3. Skatu albumu Latvija — L. LIEPIŅŠ, Kleinkecā;
4. Br. Kaudzīšu Mērnieku laikus — G. PLŪME, Karlsruē;
5. Aīdas Niedras Kārdinātāju — R. BĒRZONE, Fišbachā;
6. Latv. prozas izlasi Apvāršņi — J. BĪNE, Švābu Gmindē;
7. J. Kadiļa apg. Noveļu izlasi — ELFR. ČANKA Valkā;
8. Verfeļa Dziesmu par Bernadeti — MARGR. CAUNE, Emdenā, Marienkaserne.

Prēmijas piesūtīs arī visiem pārējiem dalībniekiem. Pirmo sešu prēmiju ieguvēji lūgti piesūtīt sīku adresi ar vārdu, uzvārdu un paziņot, ko vēlas saņemt — grāmatas vai naudu. Lūdz rakstīt salasāmi!

„AGRA".
Grafisks ateljē un spiestuve,
(14a) Stuttgart-S., Neefstr. 10.
(377)

PIRMKLASĪGU MAIZNIEKMEISTARU, KĀ ARĪ KONDITORU,

sakarā ar darba piedāvājumu un eventuālu izceļošanu, lūdz pieteikties Kānadas Latv. Nac. Apvienības saimniec. noz. vad. I. Ziguram, P. O. Box 285, Term. „A", Toronto, Ont., Canada, pievienojot tuvākas ziņas par praksi. (372)

Ed. Paegles
LATVJU RAKSTU ĀBECĪTE
dažādiem rokdarbiem vēl dabūjama par DM 5.— ar piesūtī.
LATVJU RAKSTU KRĀJA
ar 165 zīm. tekstā maksā DM 1.— (pastmarkās).
(17a) Karlsruhe, Forstner-Kaserne.
(356)

Oktobra sākumā iznāks
Lingofona gramatika
Cena DM 3.— plus 0.20 pasta izd.
Vēl dabūjamas:
Lingofona lekcijas DM 1.30 + 0.20
Lingofona tulkojumi DM 1.— + 0.20
. **RUMAKA GRĀMATNĪCA,**
(13a) Nürnberg 2, Valka.
(365)

DAUGAVAS VANAGU
grāmatnīca
ar 1949. g. 29. 9. pārceļas no Valkas uz
(14a) ULM A. DONAU, BÖLCKE-KASERNE, LETTENLAGER
(378)

IESŪTOT DM 6.—
(ārzem. 25 starpt. pasta kuponus), dzimš. dat., stundu un vietu, Jūs saņemsit savu
HOROSKOPU
(raksturs, liktenis). H. Karūsa, Berchtesgāden-Strub, Insula. (373)

IRO STARPTAUTISKAIS MEKLĒŠANAS DIENESTS, AROLSENĀ, MEKLĒ:

Antoniju Bredi k u dzim. Bērziņu, dz. 1908. g. 19. 6. Rīgā, dzīv. Copotā pie Dancigas, pēd. ziņas 1944. g. 15. 8.; Alfrēdu Cir u l i, dz. 1912. g. 19. 10. Pēterpilī, un Ilmāru Cir u l i, dz. 1924. g. 25. 9. Rīgā, dzīv Rīgā, Artilērijas ielā 2, p. z. 1945. g. no Bītovas (tagad Polijā); Barbaru D a n k a ņ i, dz. 1924. g. 1. 2. Rēzeknē, pēd. ziņas 1945 g. maijā no Celles Vācijā; Olgu D i e r i ņ u, dz. 1881. g. 8. 9. Lindenē, dzīv. Rīgā, Matīsa ielā 81, pēd. z. no Drēzdenes; Liliju D i m z u, dz. 1921. g. 16. 3. Sipeles pag., pēd. z. 1945. g. janvārī no Leipcigas vai Drezdenes, bija nodomājusi doties uz Beļģiju; Olgu D r e v i š u Drevīņu vai Drevīņu, dz. 1921. g. 9. 9. Rīgā, dzīv. Lodzā, Polijā, pēd. ziņas 1944 g. rudenī; Liliju D u n d u r i, dz. 1919. g. 30. 6. Rīgā, dzīv. Rīgā, Avotu ielā 72. deport. uz Vāciju, pēd. z. no 1944. g. 15 10; Ksēniju E g l i, dz. 1944. g. 5. 2. Rīgā dzīv Rīgā, Lāčplēša ielā 149 — 12 pēd ziņas 1944. g. augustā; Anitu E m s i, dz. 1942. g. 18. 3. Pālē.
90 (371)

Sensacionals prezidenta . . .

(Turpinājums no 1. lpp.).

laikā iestājās ASV un Apvienoto nāciju locekļu lielākais vairākums." nepieciešama starptautiska atomenerģijas kontrole, par ko jau savā laikā iestājās ASV un Apv. nāciju locekļu lielākais vairākums."

Kad prezidents Trumens nolasīja šo paziņojumu, lielajā telpā iestājās kapa klusums. Šoreiz likās pārsteigti arī vispiedzīvojušākie žurnālisti, ko citādi nekas nevar satricināt vai izsist no parastā līdzsvara. Prezidents izmantoja šo apjukuma brīdi un atstāja zāli. Tad attapās arī preses ļaudis un steidzās uz telefona kabīnēm, lai paziņotu sensācionālo vēsti savu laikrakstu redakcijām un radio stacijām. Pēc brīža žurnālistus lūdza pie sevis prezidenta preses šefs Šarls Ross. Kad preses ļaudis bija ienākuši viņa kabinetā, Ross lika aizslēgt durvis un paziņoja: „Neviens nedrīkst atstāt šīs telpas, iekām nebūs saņēmis prezidenta paskaidrojuma norakstu." Vienlaicīgi ar Trumena paziņojumu preses konferencē līdzīga satura paskaidrojums tika publicēts arī Londonā un Otavā.

Pirmās ziņas par atombumbu Padomju savienībā drīzi vien aplidoja visu pasauli. Žurnālisti drudžaini pūlējās uzzināt kaut ko vairāk, bet viņu pūles līdz šim palikušas nesekmīgas. Uz jautājumu aizsardzības ministram Džonsonam, vai kabinetam zināmas tuvākas detaļas par atombumbas eksploziju Padomju savienībā, viņš lakoniski atbildēja: „Kabinets zina visu." Vairāk aizsardzības ministrs neteica ne vārda. Prezidenta paskaidrojums preses konferencē notika vienlaicīgi ar ASV, Lielbritānijas un Kanādas apspriedēm Vašingtonā par atomenerģijas problēmām.

Piektdienas vakarā preses konferencē Fleššenmedovā, kur notiek UN pilnsapulce, runāja ASV ārlietu ministrs Dīns Ečesons. „Savienotās valstis arī uz priekšu cīnīsies par efektīvu atomenerģijas starptautisku kontroli," sacīja Ečesons. „Prezidenta Trumena paziņojumā atzīmējami četri svarīgi punkti — ka Padomju savienībā notika atomu eksplozija un mēs to konstatējām, ka ASV savlaicīgi norādījušas uz nepieciešamību saglabāt atombumbas monopolu, ka par to brīdināta amerikāņu tauta un ka ASV nemainīs savu ārpolitiku."

Kā Savienotās valstis varēja uzzināt par atomu eksploziju Padomju savienībā un kur tā eventuāli notikusi, šie jautājumi tagad nodarbina vai visas pasaules presi. Ka atombumbas noslēpums nevar palikt vienas valsts monopols, tas zinātniekiem jau sen bija skaidrs. Neviens, liekas, tomēr necerēja, ka krievi to varēs atrisināt tik ātri. Vēl 1948. gada 13. janvārī amerikāņu kara aviācijas speciāla komisija ziņoja prezidentam Trumenam, ka citām valstīm atombumbas nelielā skaitā varēs būt ne ātrāk kā 1952. gada beigās. Pirmās ziņas par atombumbas eksploziju Padomju savienībā pamatojās uz vairāku valstu seismografu staciju ziņojumiem. Pirms kāda laika tās vēstīja, ka „kaut kur Āzijā notikusi ļoti spēcīga zemes trīce". Satricinājums bijis tik stiprs, ka Irānas pilsētā Mešedā sagruva kāda mošeja. Vēlāk ziņoja par lieliem mežu ugunsgrēkiem Irānas - Padomju savienības pierobežā, kur krievi bija ierīkojuši milzu hidroelektrisku staciju atomu pētniecībai.

Amerikāņu žurnālistiem līdz šim izdevies uzzināt vienīgi to, ka atomu eksplozija Padomju savienībā konstatēta zinātniskā ceļā. Kāds augsts ASV pretizlūkošanas dienesta loceklis izteicies, ka tie nav bijuši seismografi, kas atklājuši lielo noslēpumu. Pēc katras atombumbas eksplozijas gaisā līdz 60.000 m augstu paceļoties lieli radioaktīvo vielu mākoņi, kas apriņķojot visu pasauli. Tā pēc eksperimenta Bikini salā radioaktīvie mākoņi 6000 km tālo Savienoto valstu piekrasti aizsnieguši desmit dienu laikā. Pati sala vēl tagad nav apdzīvojama.

Padomju savienība divi dienas pilnīgi ignorēja prezidenta Trumena paziņojumu. Višinskis atteicās sniegt jebkādus paskaidrojumus. Vienīgi padomju UN delegācijas loceklis Arutunians uz žurnālistu jautājumiem smaidīdams atbildēja: „Krieviem ir vecs sakāmvārds — zem saules nav nekādu pārsteigumu." Klusēšana turpinājās līdz svētdienas rītam, kad Maskavas radio nolasīja padomju oficiālās ziņu aģentūras TASS paskaidrojumu, ka atombumbas noslēpums Padomju savienībā zināms jau kopš 1947. gada. Paskaidrojumā tālāk teikts, ka ārlietu ministrs Molotovs savā laikā jau ziņoja par atombumbas noslēpuma atklāšanu Padomju savienībā. Tagad pierādījies, ka šis paziņojums neesot bijis blefs. Eksplozija, par ko runājis prezidents Trumens preses konferencē, esot „zinātniski spridzināājumi kanāļu, ūdens spēkstaciju un ogļraktuvju būvē". Šo TASSa paziņojumu iespieduši arī Maskavas laikraksti.

Vienīgi starptautiska atomieroču kontrole var glābt cilvēci no iznīcības

VALSTSVĪRU UN PASAULES PRESES REAKCIJA UZ PREZIDENTA TRUMENA PAZIŅOJUMU

Vašingtona (D). — Kā Vašingtonas, tā Ņujorkas, Londonas un Parīzes prese prezidenta Trumena paziņojumu vienprātīgi apzīmē par sensācionālu. Neviens negaidīja, ka Padomju savienībai tik ātri izdosies praktiski atrisināt atombumbas noslēpumu. Tāpat visi vienprātīgi atzīst, ka cilvēci no iznīcības var pasargāt vienīgi efektīva starptautiska atomieroču kontrole. Daudzi laikraksti atzīst, ka tagad pienācis pēdējais brīdis beidzot saprasties, kamēr vēl nav par vēlu.

Pirmie uz prezidenta Trumena paziņojumu reaģēja Savienoto valstu valstsvīri, karavīri un zinātnieki. Tautas pārstāvju nama priekšsēdis Jozefs Martins apvainoja prezidentu Trumenu, ka viņš radījis „baiļu atmosfairu kongresā", nepaskaidrodams nekā tuvāka par atomu eksploziju Padomju savienībā. Kongresa atompētniecības komisijas priekšsēdis Mekmehons lakoniski piebilda, ka „Savienotās valstis pašreiz atrodas vēstures vissmagākās situācijas priekšā". Amerikāņu ģenerālštāba priekšnieks deklarēja, ka Savienotās valstis nemainīs savus aizsardzības plānus. Ģenerālis Eizenhauers piezīmēja, ka prezidenta paziņojums apstiprinājis vienīgi to, ka jau agrāk teikuši zinātnieki. Kad kāds žurnālists jautāja agrākajam ASV ārlietu ministram ģen. Maršalam, ko viņš domā par eksploziju Padomju savienībā, tas atbildēja: „Šo informāciju es uzzināju vienīgi no laikrakstiem. Vairāk man nav ko teikt." Francijas ārlietu ministrs Šūmans aicināja saglabāt „aukstas asinis", jo stāvoklis tagad kļuvis daudz skaidrāks.

UP ziņo, ka slavenais zinātnieks prof. Alberts Einšteins atteicies dot jebkādus paskaidrojumus. Nobeļa prēmijas laureāts un „smagā ūdens" atradējs Dr. Harolds Urejs izsaucies: „Es esmu pilnīgi pārsteigts. Stāvoklis tagad kļuvis daudz ļaunāks nekā tad, kad noslēpumu zināja tikai viena valsts." Vācu atomfiziķis prof. Hāns domā, ka atombumba Padomju savienībā varētu tuvināt cilvēci mieram. Šī briesmīgā ieroča vēršanu pret cilvēkiem nevarēs atļauties ne ASV, ne Padomju savienība, tāpat kā tas notika pag. karā, kad neviena karotāja valsts neuzdrošinājās pielietot indīgās gāzes. Britu valdības vārdā kā pirmais prezidenta Trumena paziņojumu komentēja ārlietu ministrijas valsts sekretārs Meijū. „Lielbritānija jau sen norādīja, ka atombumbas noslēpumu nevarēs ilgi saglabāt. Tāpēc tagad starptautiska kontrole nepieciešama vairāk nekā jebkad." Norvēģijas ārlietu ministrs Lange, kas pašreiz atrodas Ņujorkā un piedalās UN sesijā, izteica cerību, ka prezidenta Trumena paziņojums paātrinās starptautiskās kontrolkomisijas dibināšanu. Tas, ka arī Padomju savienībai jau ir atombumba, Norvēģijas aizsardzības plānus negrozīs.

New York Herald Tribune atzīst, ka prezidenta paziņojums māca, cik ārkārtīgi svarīgi paātrināt Rietumeiropas apbruņošanu, lai panāktu spēku izlīdzinājumu. New York Times piebilst, ka noticis tas, ko jau sen paredzēja. Tāpēc nav tik svarīgi, vai Padomju savienībai atombumba ir gadu agrāk vai vēlāk. Londonas prese divi dienas no vietas visu savu uzmanību veltīja vienīgi prezidenta Trumena sensācionālajam paziņojumam. Times konstatē, ka nav tomēr nekāda pamata, lai rietumi tagad mainītu savu ārpolitiku. Laikraksta militārais lietpratējs atzīst, ka Savienotās valstis tomēr atrodas vēl tālu Padomju savienībai priekšā. News Chronicle domā, ka tagad Padomju savienība ir līdzvērtīgs partneris Savienotajām valstīm. „Nav jādomā, ka atombumba Krievijā nozīmētu karu," raksta Daily Mail'. „Karš nerodas tad, kad pasaulē valda spēku samēri. Un tāds spēku samērs iestājies pēc Maršala plāna un Atlantika pakta."

Līdzīgās domās ir arī strādnieku partijas organs Daily Herald, kas tomēr atzīst, ka Padomju savienības sasniegums ir ārkārtējs. Liberāļu Manchester Guardian pesimistiski konstatē, ka pagaidām vēl ir visai maz cerību nodibināt starptautisku atomieroču kontroli, lai gan varbūt vienīgi tā varētu glābt cilvēci no pilnīgas iznīcības. Konservātīvo organs Daily Telegraph šaubās, vai atomu eksplozija radīs kādas pārmaiņas līdzšinējā Maskavas nostājā. Rietumiem atliek tikai viens — arī uz priekšu saglabāt vadītāju vietu atomrūpniecībā.

Politiskajā komentārā BBC atzīst, ka būtu muļķīgi prezidenta Trumena paziņojumu novērtēt par zemu. Atomu eksplozija Padomju savienībā pilnīgi pārmainīja līdzšinējo politisko situāciju. Ilgu laiku parastais rietumu cilvēks sevi mierināja, ka atombumbas noslēpums atrodas ASV rokās. Tagad tas jau garām. Skaidrs, ka pašreiz Savienotās valstis un Lielbritānija atrodas vēl tālu priekšā krieviem. Tomēr laika jautājums pierādījies par visai relatīvu jēdzienu. Atliek tikai viena cerība — atomieroču kontrole. Padomju savienība savā laikā kategoriski noraidīja Barucha plānu, kas paredzēja starptautiskas komisijas radīšanu, kurai būtu tiesības pārbaudīt atomieroču ražošanu katrā zemē. Vai šīs cerības tagad kļūs lielākas, par to var šaubīties.

Berlīnes komūnisti gatavo savu Visvācijas valdību

Berlīne (I). — Arvien noteiktāki runā par padomju militārās valdības plāniem vācu valdības dibināšanai arī Vācijas austrumu joslā. Pretēji Bonnā proklamētajai federālajai republikai, kurā ietilpst tikai Rietumvācijas zemes un kas Berlīnes un austrumu joslas piecu valstu iekļaušanu federācijā paredz tikai nākotnē, Berlīnes komūnistu politiķi gatavojas jau tagad Visvācijas pagaidu valdības dibināšanai. Svētdien padomju štābā Karlshorstā pie Berlīnes bija aicināti uz apspriedi austrumu joslā pielaisto partiju līderi. Viņiem uzdots izstrādāt attiecīgus projektus, bet reizē arī paziņots, ka neatkarīgi no vēlākiem plāniem varbūt jau vistuvākā laikā „spontāni" nodibināsies provizoriska pagaidu valdība, ja to prasītu politiskā konjunktūra. Šādu valdību eventuāli izveidotu t. s. „tautas padome", kuras sekretāriāta vadītājs komūnists V Kēnens jau pag. nedēļu paskaidrojis Neue Zeitung Berlīnes pārstāvim: „Rietumvācijas federācijas dibināšana piespiedusi tautas padomi jau tuvākās dienās izšķirties par rīcību, kas pasargātu vācu tautu no nokļūšanas pilnīgā monopolkapitālistu verdzībā."

Austrumvācijas komūnisti sevišķi sašutuši par vienības ministrijas nodibināšanu Bonnā, ko vadīs no Berlīnes aizbēgušais Jakobs Kaizers. Kaizera ministrijas nodibināšana nozīmējot cīņas pieteikumu Padomju savienībai un domāta nevis Vācijas apvienošanai, bet gan vēl pamatīgākai sašķelšanai. Pilsonisko liberālo partiju pārstāvji, par cik tiem kāda teikšana komūnistu pārvaldītajā Berlīnē, gan vēl mēģina aizstāvēt viedokli, ka nākošā valdība būtu dibināma uz demokratiskākiem pamatiem, nekā tautas padome un ieteic pieskaņot tās ievēlēšanu rudenī paredzētajām apriņķu un komūnālajām vēlēšanām. Bet tā kā šo vēlēšanu iznākums diezgan nenoteikts, tad padomju militārā administrācija ierosinājusi tās vispār atlikt līdz nākošā gada pavasarim.

ROMĀ JAU SAUC MUSOLINI

Roma (E). — BBC ziņo, ka svētdien Romā Venēcijas pils priekšā, kur savā laikā dzīvoja Musolini, notikušas lielākas demonstrācijas. Tās rīkoja t. s. jaunfašisti. Liels cilvēku pūlis sapulcējies pils priekšā un nemitīgi saucis „Duče, duče! Viva Musolini!" Pēc tam demonstranti devušies uz Spānijas vēstniecību, kuras priekšā suminājuši ģen. Franko.

Višinska pirmā debija Vašingtonā

Strosta rietumus un ierosina piecu lielvalstu paktu

Ņujorka (I). — Tās pašas dienas pēcpusdienā, kad prezidents Trumens Vašingtonā pārsteidza pasauli ar informāciju par padomju atombumbu, Andrejs Višinskis Ņujorkā aicināja piecas lielvalstis noslēgt savā starpā miera paktu. Runas ievadījumā padomju ārlietu ministrs kā parasti nostrostoja rietumu lielvalstis, pārmetot tām agresīvā kara gatavošanu. Pēc tam viņš iesniedza jau gatavu rezolūciju, kurā Avienoto nāciju pilnsapulce izsaka vēlēšanos, lai ASV, Anglija, Padomju savienība, Ķīna un Francija noslēdz savā starpā „miera paktu".

Višinska runu gaidīja jau kopš pilnsapulces pirmās dienas un kad viņš pieteicās vārdam piektdienas pēcpusdienā, delegāti domāja, ka Padomju savienības ārlietu resora vadītājs tagad pieskarsies arī jautājumam par krievu atoma bumbu, kas priekšpusdien bija satraucis arī lielo Ņujorkas sanāksmi. Tie, kas gaidīja kādu sensācionālu deklarāciju tieši šinī jautājumā, šoreiz tomēr bija vīlušies. Višinskis Trumena deklarāciju nepieminēja ne ar pušplēstu vārdu. Runa, kas bija viena no īsākajām viņa karjērā, ilga tikai 30 minūtes. Kā jau parasts, Višinskis vispirms nikni uzbruka Atlantijas paktam, ko nosauca par agresijas ieroci, tad nokritizēja Maršala plānu, kas itin kā sadalījis Eiropu divi daļās un bez tam ierobežojis ieinteresēto nāciju suverēnitāti. Bez tam viņš vēl pārmeta Anglijai un ASV pasaules dominēšanas plānus, kuru dēļ līdz šim neesot izdevies nodibināt starptautisku atomenerģijas kontroli. Salīdzinājis saimniecisko krizi ASV ar „Padomju savienības un tautas demokratiju saimniecisko uzplaukumu", Višinskis deklarēja, ka cik viņam zināms, tad demokratiskie spēki visās zemēs pieaugot ātrāk, nekā kara kūdītāju armijas, kamdēļ Padomju savienība uzlūko par savu pienākumu runāt šīs demokratijas vārdā. Viņš pārmeta Apvien. nācijām, ka tās nepildot savas satversmes noteikumus. Atlantijas pakts, Balkānu komisijas darbība un nepārtrauktā kampaņa pret atsevišķo valstu veto tiesībām Drošības padomē pakāpenski, bet noteikti mazinājusi Apvienoto nāciju autoritāti pasaulē. Savas runas otrā daļā Višinskis tad iesniedza trīs rezolūcijas, kas nebija minētas delegātiem iepriekš izdalītajā runas tekstā.

Šo trīs rezolūciju saturs bija šāds: 1. Apvienoto nāciju pilnsapulce nosoda bruņošanos un militāro budžetu paaugstināšanu, kas novērojama vairākās valstīs un it sevišķi ASV un Anglijā; 2. Apvienoto nāciju pilnsapulce noraida atomieroču un citu masu iznīcināšanas līdzekļu pielietošanu un iestājas par to, ka nekavējoties un bez aplinkiem noliedz atomieroču gatavošanu un nodibina starptautisku kontroles komisiju; 3. Apvienoto nāciju pilnsapulce aicina visas valstis kārtot savus strīdus miera ceļā un bez draudiem. Pilnsapulce bez tam izsaka vēlēšanos, lai ASV, Lielbritanija, Ķīna, Francija un Padomju savienība noslēdz savstarpēju paktu miera idejas stiprināšanai.

Pēc, amerikāņu ārlietu ministra Ečesona un Francijas ārlietu ministra Šūmaņa lietišķajām runām Višinska uzstāšanās ļoti pārsteidza sanāksmes dalībniekus. Ežesons jau bija aicinājis Padomju savienību piedalīties Rietumu valstu darbā starptautisku problēmu kārtošanā, kamdēļ Višinska ierosinājumi šķita lieki un nevajadzīgi. Daudzi novērotāji spriež, ka Višinska rezolūcijas un jo sevišķi ierosinājums par piecu lielvalstu paktu ir tikai propaganda. Pielaiž tomēr, ka šoreiz tās būs jāapsprież plašāk, ja to prasīs padomju delegācija. Raksturīgi, ka komūnistu ideoloģijas piekritēji pat neitrālajā Apvienoto nāciju pilnsapulces atmosfairā nebija varējuši atturēties no saviem parastajiem demagoģiskiem paņēmieniem: kad Višinskis savā runā pieminēja Staļina vārdu, citējot tā runas un slavinot viņa miermīlību, padomju bloka deputāti citiem par lielu izbrīnu sāka aplaudēt. Delegātu vairākums Višinska ierosinājumus tomēr uzņēma ar lielu rezervi.

Angļu delegācijas aprindās domā, ka runājot par piecu valstu paktu, Višinskis faktiski domājis tikai par Padomju savienības jaunu un plašu nolīgumu ar ASV. Jo visiem taču zināms, ka Padomju savienība jau pirms vairākiem gadiem noslēgusi sadraudzības līgumus ar Franciju, Angliju un Ķīnu. Šādu uzskatu tomēr apsprieda tie, kam Austrumeiropas apstākļi pazīstami labāk. Pēc šādu vērotāju domām Višinskis nav apmierināts ar bilaterāliem līgumiem un ieteic nodibināt jaunu forumu, kurā pieaicināma sarkanā Ķīna, kas atbalstītu Padomju savienību. Šāds piecu valstu līgums nozīmētu nojaukt visu to, kas rietumu sadarbībā jau sasniegts ar Maršala plānu un Atlantika pakta nodibināšanu. Atzīmējams, ka savas runas ievadījumā Višinskis noraidīja iepriekšējā sēdē formulētos nacionālās Ķīnas pārstāvja Tsianga pārmetumus Maskavai. Viņš patētiski atgādināja, ka Padomju savienība jau pirms 25 gadiem anulējusi visus agrākos nolīgumus, kas ierobežojuši Ķīnas suverēnitāti un atteicās sīkāk polemizēt „ar tādiem tipiem, kā Dr. Tsiangs," ļaujot izprast, ka pēdējā vietā vēlētos redzēt citas ideoloģijas pārstāvi.

Vaicāts par Višinska ierosinājumiem, Francijas ārlietu ministrs Šūmans izteicās: „Tā ir brīnišķa ideja, bet neticu, ka tā reālizējama pēc šādas runas. Višinska pret Angliju, ASV un Ķīnu vērstie vārdi diemžēl neatļauj cerēt uz lieliem panākumiem". Norvēģijas ārlietu ministrs Halvards Lange atsaucās: „Ja Padomju pārstāvja runa man arī nelikās tieši agresīva, tad tomēr nevaru apgalvot, ka tajā bija daudz izlīdzinātāja elementa." Angļu delegātu vispārējā doma ir, ka Višinska ierosinājumi pārāk nenoteikti formulēti un bez tam tajos neesot arī nekā jauna. ASV galvenais delegāts Vorens Ostins skaidri pateica: „Tā pati propaganda kā parasti . . . Višinska plānu mēs pārbaudīsim, jo tajā pieminētas lietas, kas mūs interesē. Uz viņa runas pamata vien mēs tomēr nekā nevaram darīt."

DAŽOS VĀRDOS

Žīdu jaungada gadījumā valsts prezidents Dr. Heiss, kanclers Adenauers un parlamenta prezidijs nosūtījuši Vācijas žīdu draudžu vadībai sirsnīgas apsveikuma telegrammas.

Zviedrijas karalis Gustavs saslimis ar bronchitu smagā formā, 91 gadu veco valdnieku ievietoja novērošanai kādā Stokholmas klīnikā. Nākamā dienā viņam tomēr atļāva atkal atgriezties savā pilī. Ārsti ieteikuši karalim kādu laiku palikt gultā.

ASV vēstnieks adm. Elens Kirks izbraucis no Maskavas uz Staļingradu, lai personīgi iepazītos ar turienes cīņu vietām.

Kā ceļā nozaudējis savas akreditēšanās rakstu, konstatēja ASV vēstnieks Kairā Dž. Kaferijs, kad viņš ieradās savā jaunajā darba vietā. Pēc sazināšanās ar Vašingtonu, ASV ārlietu ministrija apsolījusi atsūtīt raksta duplikātu.

1,3 miljardus dolaru Atlantika pakta signatārvalstu apbruņošanai nolēmusi piešķirt arī senāta un tautas pārstāvju nama apvienotā komisija.

Vēstnieka nosūtīšanu uz Madridi atkārtoti pieprasījis republikāņu partijas senātors Tafts, norādot, ka atomu eksplozija Padomju savienībā nekavējoties prasa pastiprināt Atlantika paktu un iegūt stratēģiski svarīgo Ibērijas pussalu.

Ziņo par pretžīdu kampaņu Padomju savienībā

KAS VADĪJA AUSTRUMZONAS VĀCU LAIKRAKSTUS?

Pirms dažiem mēnešiem padomju okupācijas zonas administrācija atcēla no amata vairākus Berlīnes padomju sektora vācu laikrakstu redaktorus. Šo atlaisto redaktoru vārdi toreiz palika nenminēti, bet jau 6. augustā amerikāņu sociālistu laikrakstā Labour Action parādījās informācija, ka šie redaktori gandrīz visi bijuši žīdi un viņu atlaišana notikusi sakarā ar vispārējo pretžīdu kampaņu Padomju savienībā un tās satelitvalstīs. Jūlijā Berlīnē atlaisti un apcietināti pavisam 28 žurnālisti, kas visi bijuši arī Sarkanās armijas virsnieki. Apcietināto vidū Tägliche Rundschau politiskais redaktors plkv. M. Bernšteins, tā paša laikraksta saimniecības nodaļas vadītājs pulkvedis D. Neidorfs, Neue Zeit galvenais redaktors pulkvedis G. Feldmans, majori A. Veispapīrs, H. Bloks, M. Epšteins, kā arī kapteiņi Lola Šapiro un L. Šokanovics.

Nedēļu vēlāk apcietināti arī 4 padomju licencēto vācu laikrakstu redaktori Vīnē. Bez tam Der Abend, die Volksstimme, Österreichische Zeitung un Volkswoche redakcijās atlaisti no darba visi žīdu tautības līdzstrādnieki. Volksstimme galvenais redaktors majors Solomons Feiršteins izdarījis pašnāvību. Der Abend šefredaktoru pulkvedi Šumonovicu un pārējos apcietinātos tūliņ aizveda uz Padomju savienību.

Jūlija vidū Ņujorkas žīdu rakstnieku un žurnālistu klubs vēstulē padomju vēstniekam Vašingtonā Paņuškinam lūdza informāciju, kas noticis ar žīdu rakstniekiem Padomju savienībā, jo to darbus vairs nekur nevarot sastapt. Vēstule palika neatbildēta līdz 6. augustam, kad Ņujorkas žīdu komūnistu lapā Freiheit sākās uzbrukumi klubam, kas šī laikraksta acīs pēkšņi bija kļuvis par „reakcionāru angļu un amerikāņu imperiālistu bandu". Uzbrukumu rezultātā pazīstamākais žīdu rakstnieks Šolems Ašs oficiāli pārtrauca visus sakarus ar Amerikas komūnistiem un publicēja plašu deklarāciju par žīdu kultūras graušanu padomju savienībā.

LATVIA
Latvian Newspaper
Published under EUCOM Civil Affairs Division Authorisation Number UNDP 196. Publisher and Editor: Valdemārs Lamsons, Eßlingen/N., Breite Str. 1-4. Printer: Ungeheuer & Ulmer, Ludwigsburg, Körnerstr. 16. Published twice weekly. Circulation 11.000.

Mūsu sūtņu ie...

ASV un Anglijas valdībām ... komisiju darbīb...

Kas īsti notiks ar jauno Sav. valstu DP likumu